

Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická
Ústav historických věd

SEPULKRÁLNÍ PAMÁTKY NA JIČÍNSKU

v letech 1830–1938

Karaffová Eva

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva Karaffová**
Osobní číslo: **H13323**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Sepulkrální památky na Jičínsku v letech 1830-1938**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Zpracovatelka se ve své práci zaměří na zmapování umělecko-historicky hodnotných sepulkrálních památek na území bývalého okresu Jičín. Jednotlivé artefakty zhodnotí po historicko-umělecké stránce a v širších kulturních a regionálních souvislostech. Práce bude sestávat z následujících okruhů: 1. Nástin geografického, historického a kulturního vymezení regionu. 2. Přehled dosavadního bádání o sepulkrálních památkách Jičínska. 3. Katalog vybraných památek (náhrobků a hřbitovní plastiky): lokace, slohová charakteristika, popis a ikonografická interpretace, autorské určení, dnešní stav, památková ochrana. 4. Souhrnné umělecko-historické zhodnocení zpracované tematiky.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

EDGAR, Emil. Hřbitov. Praha (Žižkov), 1918. POCHE, Emanuel(ed.), Umělecké památky Čech I.-IV. Praha, 1977-1982. WIRTH, Zdeněk. Naše hřbitovy. Úvodem, Časopis Společnosti přátel starožitností českých XVI, 1908, s. 1-4. PETRASOVÁ, Taťána - LORENZOVA, Helena (eds.), Fenomén smrti v české kultuře 19. století. Praha, 2001. Roman Prah a kol., Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830. Praha, 2004 (zde přehled další literatury). PETRASOVÁ, Taťána - LORENZOVA, Helena (eds.), Dějiny českého výtvarného umění 1780/1890 (III/1-2). Praha, 2001. WAGNER, Jaroslav. Jičín. Praha: Odeon, 1979. FRANCEK, Jindřich. Dějiny Jičína. Praha: Rybka, 2010 (tam podrobná bibliografie). konferenční sborníky Epigraphica & sepulcralia sv. I.-III. (ed. Jiří Roháček). Praha, 2005-2009, časopis Zprávy památkové péče
Uvedené tituly jsou dostupné ve fondech SVK v Hradci Králové, případně v NK Praha.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2015

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Eva Karaffová

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří mi velice pomohli s tvorbou mé bakalářské práce. Nejprve mému vedoucímu Mgr. Pavlu Panochovi, Ph.D. za odbornou pomoc a užitečné rady. Velké díky patří Josefu Knapovi, studentu kamenické školy v Hořicích, za připomínky a odborné zdroje. Dále děkuji PhDr. Evě Bílkové, zaměstnankyni Jičínského archívu, za pomoc při mém bádání a konzultace nad těžko dostupnými zdroji. A nakonec děkuji své rodině a příteli, že se mnou ochotně navštěvovali veškeré hřbitovy a podporovali mne až do konce.

ANOTACE

Tato práce je zaměřena na zmapování umělecko-historicky hodnotných sepulkrálních památek na katastrálním území okresu Jičín v letech 1830–1938. Vybrané sepulkrální památky hodnotí po historicko-umělecké stránce. Konkrétně se zabývá sepulkrálními památkami umístěnými v 10 městech.

KLÍČOVÁ SLOVA

sepulkrální památky, náhrobky, architektura, sochařství, Jičín, 19. - 20. století

TITLE

Sepulchral Monuments of Jicin Region in years 1830 to 1938

SUMMARY

The aim of this work is to map artistically and historically valuable sepulchral monuments within the cadastral area of Jicin between 1830 and 1938. The selected sepulchral monuments are analyzed from the artistic and historic point of view. Specifically, this work is focused on sepulchral monuments placed at ten cities.

KEY WORDS

sepulchral monuments, gravestones, architecture, sculpture, Jicin, the 19th and 20th century

OBSAH

Úvod	13
1	Dějiny pohřbívání v 19. století15
2	Sochařství a ikonografie v 19. století.....18
3	Nejvýznamější autoři na jičínsku.....22
3.1	Rod Suchardů22
3.2	František Bílek24
3.2.1	Rod Bílkův z Podhorního Újezdu25
3.3	Rod Stuchlíků.....26
4	Jičín.....28
4.1	Historie města a hřbitovů28
4.2	Novoměstský hřbitov29
4.2.1	Náhrobek Huga Spáleného30
4.2.2	Náhrobek Jana Šuberta30
4.2.3	Náhrobek Leopolda Podhradeckého31
4.2.4	Náhrobek Augusta Kroužilky.....31
4.2.5	Hrobka manželů Brožkových32
4.2.6	Náhrobek Eduarda Čapka.....32
4.2.7	Sehnalova hrobka33
4.2.8	Loykova hrobka.....33
4.2.9	Trojdílný náhrobek od Jana Suchardy34
4.2.10	Hrobka rodiny Hrubých.....35
5	Nová Paka37
5.1	Historie města.....37
5.2	Městský hřbitov38
5.2.1	Rodinná hrobka Suchardových38
5.2.2	Landfeldova hrobka.....39
5.2.3	Hrobka rodiny Bretových39
5.2.4	Hrobka rodiny Kotíkových, Khunových a Jaklových.....40
5.2.5	Drahokoupilova hrobka40
5.2.6	Náhrobek Václava Vaníčka.....41
5.2.7	Hrobka rodiny Vondroušových41
6	Hořice.....43
6.1	Historie43
6.2	Starý hřbitov44
6.2.1	Náhrobek Antonína Vondráčka.....44
6.2.2	Hrobka rodiny Langerových a Machkových.....45
6.2.3	Hrobka rodiny Krejcarovských45

6.2.4	Náhrobek od sochaře Nováka.....	46
6.3	Nový hřbitov	46
6.3.1	Žižkův pomník	46
6.3.2	Hřbitovní portál	47
6.3.3	Náhrobek rodiny Polednových.....	48
6.3.4	Náhrobek Františka Vejse	49
6.3.5	Náhrobek rodiny Tauchmanových a Kolářových	49
6.3.6	Hrobka rodiny Šťastných	50
6.3.7	Náhrobek bratrů Tomsů.....	51
7	Sobotka	52
7.1	Historie hřbitova.....	52
7.1.1	Pomník soboteckých rodáků	53
7.1.2	Rodinná hrobka Černých.....	54
7.1.3	Náhrobky rodiny Diviškových	54
7.1.4	Pomník padlých 1866.....	55
7.1.5	Hrob Václava Šolce.....	56
7.1.6	Hrobka Josefa Macouna	56
7.1.7	Hrobka rodiny Tchámových.....	57
7.1.8	Náhrobek Františky Chámové.....	57
7.1.9	Hrobka rodiny Burešových	57
7.1.10	Hrobka rodiny Balákových	58
7.1.11	Hrobka rodiny Bazlerových	59
7.1.12	Náhrobní desky ve zdech	59
8	Kopidlno	61
8.1	Historie města a památek	61
8.2	Kostel sv. Jakuba a hřbitov	62
8.2.1	Socha poutníka od Antonína Suchardy	63
8.2.2	Náhrobek Františka Hilmara	63
8.2.3	Hrobka rodiny Šubrtových	64
8.2.4	Hrobka Jaroslava Deyla.....	64
8.2.5	Náhrobek Ferdinanda Dvořáčka.....	65
8.2.6	Náhrobek Josefa Šimůnka	65
8.2.7	Hrobka rodiny Novákových	65
8.2.8	Náhrobek Anny Zachové.....	66
8.3	Drahoraz.....	66
8.3.1	Hrobka rodiny Smolíkových	67

9	Lázně Bělohrad	68
9.1	Historie	68
9.2	Hřbitov při kostelu Všech Svatých	69
9.2.1	Hrobka Karla Březiny	70
9.2.2	Hrobka rodiny Munzarových	70
9.2.3	Náhrobek rodiny Březinových	70
9.2.4	Náhrobek Lidušky Mistrové.....	71
9.2.5	Rodinná hrobka Sehnalových.....	71
9.2.6	Náhrobek Jana Kulhánka.....	72
9.2.7	Náhrobek rodiny Čerovských.....	72
9.2.8	Náhrobek Josefa Bílka.....	72
10	Libáň	74
10.1	Historie	74
10.2	Kostely a hřbitovy	74
10.3	Hřbitov Libáň	75
10.3.1	Hrobka rodiny Zahradkových	75
10.3.2	Rodinná hrobka Kynčlových.....	76
10.3.3	Náhrobek Miloslava Picka	76
10.3.4	Rodinná hrobka Kroupových - Pažoutových	77
10.3.5	Hrobka rodiny Noskových	77
10.3.6	Náhrobek Václava Mlezivy.....	77
10.3.7	Náhrobek Václava Řidkého.....	78
10.4	Hřbitov Zliv.....	78
10.4.1	Rodinná hrobka Sekyrových	78
10.4.2	Náhrobek Václava Volprechta	79
11	Miletín.....	80
11.1	Historie města.....	80
11.2	Hřbitov při kostelu Zvěstování Panny Marie	81
11.2.1	Náhrobek Josefa Erbena	81
11.2.2	Náhrobek Václava Dufka	82
11.2.3	Rodinná hrobka Brožkových.....	82
11.2.4	Rodinná hrobka Kopeckých	83
11.2.5	Rodinná hrobka Šedivých	83
11.2.6	Náhrobek manželů Peterových.....	83
11.2.7	Rodinná hrobka Lhotových.....	84
11.2.8	Rodinná hrobka Samkových	84
12	Vysoké Veselí	86
12.1	Historie	86

12.2	Kostel sv. Mikuláše a hřbitov.....	87
12.2.1	Hrobka lékaře Zimmermanga.....	87
12.2.2	Náhrobek od Jaroslava Jedličky	88
12.2.3	Rodinná hrobka Končických a Kazdových	88
12.2.4	Náhrobek Matěje Hruběše.....	89
12.2.5	Rodinná hrobka Javůrkových	89
12.2.6	Rodinná hrobka Pacltových.....	89
12.2.7	Náhrobek Mařenky Vaníčkové	90
12.2.8	Náhrobek Čeňka Vidry.....	90
13	Železnice	91
13.1	Historie města.....	91
13.2	Hřbitov při Kostelu sv. Jiljí.....	91
13.2.1	Náhrobek Františka Horáčka.....	92
13.2.2	Náhrobek Jana Kohlera	92
13.2.3	Náhrobek Josefa Čermáka.....	93
13.2.4	Náhrobek manželů Černých	93
13.2.5	Rodinná hrobka Rejfových.....	94
13.2.6	Rodinná hrobka Ramešových.....	94
13.2.7	Rodinná hrobka Pilných	95
13.2.8	Náhrobek Bohumila Malého	95
	Závěr	96
	Resume.....	98
	Použitá literatura	99
	Seznam příloh	103
	Seznam obrázkové přílohy.....	104
	Mapy	111
	Obrazová příloha.....	124

ÚVOD

Tato práce je zaměřena na Sepulkrální umění. Tomuto tématu se moderní doba spíše vyhýbá a nevěnuje mu patřičnou pozornost. A to i přes to, že se většinou jedná o vynikající sochařská díla, tvořená pro věčnou památku zesnulých, kolem kterých řada lidí dnes jen prochází. Představíme si, jak se v 19. století výrazně změnila mentalita lidí, změnil se také jejich každodenní život i víra. Rostlo národní uvědomění, řada vlastenců chtěla zvelebovat naše města i zemi. Veškeré tyto změny ovlivnily také sepulkrální památky. Původně vznikly pouze jako označená místa, kde se nachází hrob pochovaného, později však měly vyjadřovat jejich osobnost, postavení, zásluhy, pocity, a hlavně duši zesnulých. Jejich památka měla zůstat věčná. Toto období bývá příznačně spojováno s dobou vzniku nespočtených pomníků a památníků, které budou detailně analyzovány.

Od poloviny 19. století začala totiž vzkvétat lidová tvorba a sochařství samo. Začalo se objevovat více a více schopných umělců. Obzvlášť na severu a východě Čech máme nejbohatší sbírku lidového sochařství a sochařských děl vůbec. To mělo hned několik důvodů. Svou zásluhu nesou pískovcové chlomy ve Východních Čechách, které zásobovaly celé naše území kvalitním materiálem po dlouhá staletí. Což byl jeden z důvodů vzniku kameno-sochařské školy v Hořicích. Díky ní, se toto město obrovsky hospodářsky i kulturně povzneslo a návštěvy významných sochařů, jako například Ladislava Šalouna nebo Františka Bílka, tomu jedině dopomohly.

Právě okolím Hořic, konkrétněji jičínským okresem se bude tato práce zabývat. Najdeme zde mnoho architektonických skvostů, některé jsou dokonce zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek (ÚSKP). Avšak sepulkrální památky patří do samostatného odvětví a je potřeba jim věnovat velkou pozornost ať už jsou zhotoveny významnými či méně známými osobnostmi.

Tento katalogový souhrn památek bude založen na základě osobního terénního výzkumu po jičínských hřbitovech v měsících dubnu až červnu 2017. Hřbitovy jsou veřejně přístupné. Důležité pro výzkum bude pořízení velkého množství fotografií. Z vybraných sepulkrálních památek bude poté zjištěna datace, autorství, materiál, památková ochrana, stav a popisováno provedení a ikonografie. Nezbytnou součástí katalogu budou odkazy na mapy jednotlivých hřbitovů obsahující lokalizaci vybraných památek. Také mapy a fotografie se stanou součástí přílohy.

Práce rozdělím do čtyř částí. První část se zaměří na dějiny pohřbívání, nové praktiky, symboliku a zhotovení náhrobků. Druhá část bude věnovaná všem autorům a sochařským rodinám, jejichž práce se dotýká námi sledovaného území. Sochaři se vzájemně znali, často spolu studovali a inspirovali se jeden od druhého. Nejdlejší obsahovou částí budou kapitoly významných měst na Jičínsku. Jedná se celkem o deset měst, kde se nejprve dozvíme jejich historii, poté historii hřbitovů a jednotlivých památek zde umístěných. Často se stává, že se ve městě nachází více hřbitovů. Je tomu tak například v Jičíně, kde se nachází hned tři hřbitovy. V této práci se však zaměřím pouze na jeden z nich. Židovský a Ossarium v Kbelnici si zasluhuje rozšířenější zpracování. V poslední obsahové části této práce zlokalizují památky podle zpracovaných map a pořízených fotografií.

Nejvíce přínosným pramenem je práce Františka Kasky *Z říše věčného klidu* z roku 1943.¹ Detailně se v ní zaměřuje na každý hrob významnější osoby pochované na jičínském hřbitově. Dalším velice užitečným pramenem jsou všechny čtyři díly od E. Poche *Umělecké památky Čech*,² kde se nacházejí veškeré informace o památkách i historii každého sledovaného města na Jičínsku. Pro osobní informace sochařů a kameníků poslouží výkaz všech absolventů kameno-sochařské školy v Hořicích od roku 1887-1939, který je volně přístupný na internetových stránkách školy. Zde se dočteme jména a příjmení každého absolventa, včetně data i místa narození a profesora, u kterého se daný rok vyučil. Na internetu je také veřejně dostupný památkový katalog Národního památkového ústavu, jenž poslouží k dohledání všech sepulkrálních památek v zaměřených lokalitách.

¹ KASKA, František. *Z říše věčného klidu*. SOA Jičín 1943.

² POCHE, Emanuel. (ed.) *Umělecké památky Čech I.-IV*. Praha 1977-1978.

1 DĚJINY POHŘBÍVÁNÍ V 19. STOLETÍ

Od samého počátku lidského bytí měli lidé úctu k zemřelým. Smrt patřila do běžného života stejně jako narození dítěte. Smrt dospělého jedince byla však v minulosti brána mnohem vážněji a lítostněji nežli smrt novorozence. To se však zcela změnilo v 19. století, kdy se radikálně zlepšily životní podmínky, snížila se úmrtnost dětí i rodiček a zmizely obavy z epidemií. Lidský život v tomto období nabral velkou váhu. Lidé se stále modlili za dobrou smrt, kladli důraz na to, aby smrtelník opustil svůj život v pokoji a pohodlí. Pozůstalí měli povinnost zajistit řádný pohřeb a důstojný poslední odpočinek zemřelému, celý pohřební rituál odrážel společenské postavení jedince a jeho rodiny.³

Důležitým krokem byl výběr vhodného místa uložení ostatků. Nejdříve se pohřbívalo v lesích, na kopcích, křižovatkách, a později vznikaly hřbitovy při kostelech. Movitější lidé se nestyděli připlatit za významné místo uvnitř kostela, kde původně odpočívali pouze duchovní. Dalším místem, kde si přáli uložení svých ostatků významní lidé, bylo okolo venkovních zdí kostela, kolem hlavního kříže uprostřed nebo podél hlavních cest na hřbitově. Na některých hřbitovech si byli všichni rovni, ženy byly pohřbívány vpravo, muži vlevo, a každý hrob měl pouze podobu kamenu s nápisem.⁴ Ale to bylo spíše výjimkou. Místa na hřbitovech ale postupem času ubývala, těla se hromadila, zapáchala, a bylo nutné zakročit. Změna přišla v období osvícenských reforem Josefa II v 80. letech 19. století. Zcela zakázal dále pohřbívat uvnitř kostelů, oproti tomu povolil zakládání soukromých pohřebišť. Z hygienických důvodů se smělo pohřbívat dál od města a byl nařízen pozvolný přesun hřbitovů. Avšak v některých městech prováděli tuto změnu ještě před nařízením Josefa II z vlastní iniciativy. Naopak v Praze k těmto změnám došlo až na konci 19. století.⁵

Dříve se kladl velký důraz na lidové tradice a pověry. Hřbitovy se musely obezdivat, aby mrtví nezavítali v noci mezi živé, ale zůstali za zdmi. Proto se hřbitovům většina obyvatel spíše vyhýbala. To se ovšem nedá říci o středověku, kdy byl hřbitov centrem nejružnějších vrstev obyvatel, žebráků, hrajících si dětí, prostitutek a místem, kde teklo víno a pivo proudem.⁶ Dětem bylo výchovně prospěšné účastnit se pohřbů, pro ně to bývalo veselou vzpomínkou

³ LORENZOVA, H. - PETRASOVA, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň 2000. s. 10–15.

⁴ Hřbitov na Hutbergu (severně od Liberce); LORENZOVA, H. - PETRASOVA, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*: Plzeň 2000. s. 106.

⁵ Tamtéž s. 92-100.

⁶ NAVRÁTILOVA, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: 2004. s.265-270.

a radostnou poutí, plnou hudby, květin a svíček, i to se však v 19. století změnilo. A přístup na hřbitovy a pohřby začal být dětem omezován.⁷

Změn, týkajících se pohřbů a pohřbívání, bylo v tomto období nespočet. Kromě zmíněného nařízení vzdálenosti od města se v 19. století umíralo více mimo svůj domov, a to na nemocničním lůžku. Čemuž napomohly Prusko-rakouské války a národní hnutí. V tomto období ztrácí smrt dosavadní společenský rozměr. O ostatky již nepečují cechy ani náboženská bratrstva, ale specializované pohřební ústavy. Převládaly soukromé rodinné pohřby a průvody, uskromnila se jejich organizace. Lidé si díky ceníkům spočítali kolik, co stojí a velkou roli hrály finance. Náklady se zvyšovaly, platilo se za sochaře, lámání kamene a dovoz mramoru až několik tisíc zlatých za jeden náhrobek, což si mohly dovolit spíše šlechtické rody.⁸

19. století neznalo rodinné návštěvy na hřbitovech, lidé vzpomínali na zemřelého ve dnech výročí mši nebo modlitbou. Hřbitov byl spíše místem procházek, myslitelů, básníků a hříšníků vykupujících své hříchy. U vznešených rodů byl pohřeb v tomto období poslední možností oprášit šlechtický erb a prapory, protože se již považovaly za zaostalé a nepotřebné. Začaly se zakládat speciální hřbitovy pro velikány, významné osobnosti a národní hrdiny. Například hřbitov na Vyšehradě a v Olšanech se stal pro mnohé i poutním místem.⁹ Velký vliv na každodenní život 19. století, mělo národní hnutí. Vytvářelo si svou společnost, své náboženství, veškeré dění vlastenců měla společnost pod kontrolou. Pohřeb se po roce 1848 stal jednou z mála možností veřejného shromažďování, dělo se tomu tak i ve Vídni. Pohřby národního charakteru ještě před březnovou revolucí byly pozdvižením, například pohřeb Josefa Jungmana, Karla Havlíčka Borovského, Josefa Kajetána Tyla nebo Boženy Němcové. V některých případech takový pohřeb vyvolal demonstraci. Na pohřbu Karla Hynka Máchy se například rozhazovaly letáky národního charakteru. Pohřby měly také vliv na vznik ženského hnutí v Čechách.

Když zemřel jeden ze stoupců národní obrozenecké ideologie, i realizace pomníku podléhala organizaci obrozeneckých spolků. Ikonografické ztvárnění pomníků zobrazuje zemřelého jako ideál a symbol. V těchto případech nehrála rodina žádnou roli. Pozvánky, smuteční výzdobu, trasy průvodu, zkrátka vše kolem pohřbu zajišťovaly nově vzniklé národní spolky. Dokonce i pohřeb Františka Palackého měl mnohem větší váhu a státnost, nežli měl

⁷ LORENZOVA, H. - PETRASOVA, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň 2000. s. 10-15.

⁸ Tamtéž s. 16-21

⁹ Tamtéž s. 16-21

panovník Ferdinand Dobrotivý na svém pohřbu. Spolek zorganizoval veřejnou sbírku, zařídil vytvoření a instalaci pomníku, jehož epitaf popisoval Palackého jako syna vlasti stále žijícího ve svých dílech.¹⁰ V sochařské ikonografii byla symbolem národního obrození matka s dítětem. Po první světové válce roku 1919 byla 1. dubna českým zákonem povolena kremace. Do té doby byla zakázána, a především katolíky zamítána. Představa ohně byla pro ně nepřijatelná, tělo pak nemohlo být vzkříšeno. Kremaci naopak podporovali demokraté, liberálové a volnomyšlenkáři. Proto zhotovení urny na hrobě charakterizovalo převážně protestanty.¹¹ Zákonem však nebylo vyhráno, bylo potřeba vyjádření lékaře a ohledávajícího mrtvol, že nedošlo u nebožtíka k násilné smrti, kremaci si musel sám přát, a ještě k tomuto úkonu mohlo dojít pouze na státně schválených krematoriích. K propagaci pohřbu žehem přispěly právě pohřby slavných osobností, jako například Aloise Rašina, Karla Václava Raise a dalších. Postoj katolické církve se změnil až po druhé světové válce, kdy uznala hospodářskou a hygienickou nutnost pohřbu žehem.¹²

Za první světové války bohužel začali na hřbitovy pronikat ve větší míře i vandalové, často se jednalo o mladistvé vandaly, dále se objevili zloději barevných kovů, ničili kříže, a dokonce se našli také vandalové z profese, kteří kradli na zakázku. Po získání státní samostatnosti se začala projevovat symbolická brutalita, ničení soch ve velkém měřítku. Po druhé světové válce tato brutalita spadala pouze na německé hroby a památky.¹³ To je důvod, proč je většina hrobů poničena a nedochována. Můžeme jen doufat, že tato škodolibost bude jednou vrácena těmto nelidským osobám.

¹⁰ LORENZOVÁ, H. - PETRASOVÁ, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň 2000. s. 56-62.

¹¹ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 179.

¹² LORENZOVÁ, H. - PETRASOVÁ, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň 2000. s. 238-243.

¹³ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 303.

2 SOCHAŘSTVÍ A IKONOGRAFIE V 19. STOLETÍ

Koncem barokního období, nastupuje osvícenství a klasicismus. Za Josefa II se prolínaly nejrůznější umělecké slohy, umění ztrácelo svou dosavadní formu. Metternichovský absolutismus opět nastolil vzorový model nábožného, vrchnosti oddaného občana. Což však narušovalo národní uvědomování. Umělci zápasili se všemi formami klasicizujícího citění a vkusu. Na počátku století ubývá řemeslníků a umělců, jejich řemeslo bylo totiž těžko užitelné.¹⁴ Mezi lidmi existovalo přesvědčení, že smrt nepatří do výtvarného umění, proto byly projevy žalu a hluboký smutek usměrňovány. Do počátku 19. století se sochaři vraceli k antickým vzorům, hlavním prostředkem vyjádření krásné smrti bylo nahé tělo.¹⁵ Domnívali se, že nejlépe vyjádřený žal je zastíněním tváře. Sepulkrální umění začalo vzkvétat až kolem roku 1800.¹⁶ Objevoval se nespočet talentů, kteří povýšili české sochařství, především díky založení pražské Akademie výtvarného umění a díky vzniku soukromých ateliérů. Na akademii vyučoval Josef Václav Myslbek, byl to právě on, kdo pozdvihl sochařství z řemesla na uměleckou úroveň. Velkou konkurencí se mu stal jeho vlastní žák František Bílek.¹⁷

Dalšími uznávanými pražskými sochaři tohoto období byl Václav Prachner a Josef Malinský, právě jejich tvorbou se inspirovali obyčejní lidový řezbáři a kameníci v menších městech a vesnicích.¹⁸ Na vesnicích pracovali spíše starší a usedlejší sochaři, mladí byli plní ambicí a směřovali dále od domova, řada z nich chtěla prorazit možná ještě dál za hranice až do Francie a Itálie. Největší poctou pro sochaře bylo zhotovení památníku národního charakteru. Jako například zhotovení Jana Husa, Jana Žižky nebo Jana Amose Komenského. Pro jičínský kraj zhotovil Jana Husa v Jičíně Antonín Sucharda a pro Novou Paku Antonín Lukeš.¹⁹

Od první poloviny 19. století bylo zvykem osadit každý hrob pískovcovým figurálním náhrobkem. Pískovec byl mnohem dostupnější volbou nežli mramor, byl lacinější a lépe dostupný.²⁰ Jičínský kraj byl nejbohatším na pískovcové lomy. Traduje se, že historie lomu

¹⁴ SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985 s. 205-220.

¹⁵ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 30-38.

¹⁶ LORENZOVÁ, H. - PETRASOVÁ, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň 2000 s. 111.*

¹⁷ LAHODA, Vojtěch. *Dějiny českého výtvarného umění. Díl 4/2. 1890-1938*. Praha: Academia, 1998. s. 76.

¹⁸ SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985 s. 242.

¹⁹ Tamtéž, s. 294.

²⁰ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 39.

v Hořicích spadá do 13.-14. století, stavěly se z něj hrady, tvrze, kostely, Petr Parlěš dokonce používal tento pískovec na stavbu Pražského hradu i Kutné Hory. V době konjunktury bylo lomů v tomto kraji až kolem 150 a rozkládaly se až 20 km po kopcovitém povrchu.²¹ Například jím byl Mlázovický chlum, Ostroměřské lomy u Vojic a v Podhorním újezdu. Některé lomy fungují dodnes. V Hořickém chlumu bývaly dva nejhlavnější lomy – Lukavec a Borek u svatého Josefa. Lukavecký pískovec je vhodný do interiérů a v Borku se nachází kámen jadrný, vyhovující monumentální kamenické, stavební i sochařské práci.²² Dalším oblíbeným materiálem, díky průmyslové revoluci, se stal bronz. Došlo k rozvoji slitin bronzu a mědi, protože je daleko trvanlivější nežli železo. Levnější alternativou bývala litina. Českým producentem litiny byla železárna v Hořovicích. V roce 1816 bylo dokonce ustanovení o vybudování železných památníků na bývalých bojištích.²³ Později na konci 19.st vzrostl zájem o nákladné žulové a mramorové pomníky s fotografiemi.²⁴

Po napoleonských válkách nenajdeme mnoho figurálních náhrobků. Spousta tehdejších děl byla matoucích, bylo velmi snadné zaměnit autora.²⁵ Lidé unikali z vnějšího světa do bezpečí rodiny, uzavírali se do soukromého života, budují společné vztahy, a proto je kolem poloviny 19. století módou zřizování rodinných hrobek, především ve městech. Na venkově bývali skromnější. V tomto období sochaři prováděli pokusy, kombinovali náhrobní symboly a prolínali novogotické křesťanské prvky, docházelo tedy k míšení různých stylů. Nejčastějším zhotovením rodinné hrobky je podoba římského antického chrámu. Začaly se objevovat několikadílné složité monumenty originálních tvarů, figurální reliéfy, a také spojení figurální sochy s rodinnou hrobkou. Na vesnicích byl požadavkem samostatně stojící náhrobek, kde bylo možné využít všechny strany pro nápisy či symbolickou výzdobu. Všichni architekti generace národního divadla v 70. letech, například Josef Zitek a Ignác Ullman, používají na svých náhrobcích neorenesanční formu se sklonem ke klasicismu. Náhrobek se obvykle skládá ze tří částí, soklu, střední část se sarkofágem nebo nápisovou deskou a završuje jej segment se sochou světce, ženy či madony s dítětem.²⁶ Těchto případů je v této práci nespočet.

²¹ RYBAŘÍK, Václav. *Ušlechtilé stavební a sochařské kameny České republiky*. 1. vyd. Hořice v Podkrkonoší: Nadace Střední průmyslové školy kamenické a sochařské, 1994. s. 84.

²² SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985. s. 287.

²³ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 220-240.

²⁴ NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004. s. 280.

²⁵ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 40.

²⁶ LORENZOVÁ, H. - PETRASOVÁ, T. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň 2000. s. 92-105.

Důležitým prvkem byla nápisová deska, používal se na ni tvrdší kámen a byla umístěna i v několika polích, v čele nebo bocích hrobu. Nápis je nejdůležitější částí náhrobku, sděluje nám všechny informace o zemřelém, jeho společenské či profesní postavení i citový vztah s rodinou. Často je nápis větší než samotná výzdoba. Pro střední vrstvy obyvatel byl nápis jedinou možností, jak reprezentovat zesnulého. Většina těchto nápisů je bohužel poškozena, zaniklá, nečitelná nebo nedochována. V pozdější době se tyto desky překrývaly sklem, aby je ochránilo před vnějšími podmínkami.

Druh písma se lišil podle ztvárnění sochaře. Běžnou v 19. století se stala humanistická minuskula, dříve typická pro latinské nápisy, nyní symbolem národních jazyků. Dalším písmem je kapitála, kurzíva či fraktura, typická pro české a německé nápisy. Nápis mohl být ilustrovaný výzdobou nejrůznějších symbolů nebo doplněn citoslovcem. Ve 20. století se omezuje nápisový formulář na základní data narození a úmrtí, zjednodušuje se také písmo a mizí citáty. Pomalu se vytrácí veškerá antická tradice a písma ubývá, lidé se vyjadřují stručně a bez dřívějšího vyznání svých citů slovy.²⁷

Typickým znakem 19. století pro lidovou tvorbu jsou jednotlivé sochy na soklu a náhrobku s nápisovou deskou. Objevují se na nich symboly ctnosti, víry, lásky a naděje v podobě kotvy, kříže, srdce a Ježíše. Antické anděly vystřídalaly truchlící genie, ženské siluety nebo postavy starce či žebráka. Častým matoucím symbolem je žena s dítětem, může to být Madona s ježíškem či vdova se sirotkem. Rostlinné motivy symbolizují rodinu, věrnost a přátelství. Nejstarším symbolem jsou palmové ratolesti a vavřín odkazující na Kristovo vítězství nad smrtí.²⁸ Nejčastěji však uvidíme postavy truchlících geniů a zahalených žen. Rouška byla velmi oblíbeným motivem z mrtvých vstání Ježíše, objevovala se volně přehozena na křížích. A pokud měla žena zahalený obličej látkou či oděvem, byl to symbol ovdovění.²⁹ Urna byla od středověku pouze symbolickou formou ve smyslu okrasné vázy či nádoby na vonné oleje, rozhodně v ní nebyly ostatky. V 19. století vznikaly vzorníky váz určené k budování náhrobků. Urna mohla být doplněna hned několika symboly, jako například věncem z vavřínu nebo hadem pojídajícím svůj ocas, což značilo smrt Ježíše Krista. Nádoba se také používala jako schránky pro osobní věci, se kterými si zemřelý přál být pochován. Později měla urna protestanský význam, který jsme zmiňovali již výše. Urna mohla být zhotovena na podstavci či sloupu. Sloup byl také častým prvkem u všech náhrobků, především pro ty

²⁷ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 247-256.

²⁸ Tamtéž, s. 134-135.

²⁹ Tamtéž, s. 130-150.

měšťanské. Dále představoval hlavně nosný prvek u rodinných hrobek. Sloup mohl mít různou podobu, nejčastěji se však používal po vzoru antického dórského typu bez patky.³⁰

Přelom 19. a 20. století je označován za krizi ikonografie, došlo k obrovskému zjednodušení oproti barokní době. Ačkoli byl stále nespočet sochařských prací, sochaři se spíše rozcházeli ve stylu a formě děl. Existovalo mnoho směrů, kterými se sochař mohl vydat. Od umělce Rodina přes kubismus až zase zpět ke tradicím Myslbeka. V období první světové války můžeme mluvit o hromadných hrobech, památnících za padlé ve válkách s válečnými motivy lva, kalichu a jiných vítězných trofejí. Oblíbeným motivem začal být v tomto období vysoký lehce komolý jehlan, který se často objevoval na Jičínských hřbitovech.³¹

³⁰ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 179-195.

³¹ ÚLEHLA, Vladimír. *Sochařská rodina Stuchlíků. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník*. [Sv.] 22 Okresní archiv Semily, 2009 s. 117.

3 NEJVÝZNAMĚJŠÍ AUTOŘI NA JIČÍNSKU

Přelom 18. a 19. století byl nejslavnější dobou lidového řezbářství a kamenictví. Obzvlášť ve Východních Čechách. Umělečtí řezbáři pomalu předávali své žezlo klasicistním kameníkům. Zpočátku pro ně bylo těžké se uživit, ale v poslední čtvrtině 19. století vznikla řada kamenosochařských škol a dílen. Jejich zásluhou došlo k největšímu rozvoji sochařství. Na východě Čech tomu přispěla kameno-sochařská škola v Hořicích. První ředitel Vilém Dokoupil povolal Mořice Černila, jako prvního kvalifikovaného učitele roku 1884.³² Díky němu se zde vyučilo mnoho slavných i méně známých autorů. Například Otakar Kubín, B.S. Urban, Karel Vik, Petr a Karel Maixnerovi, Bohumil Kafka, Josef Bílek, Karla Vobišová Žáková, Julius Pelikán, Jan Vávra, Jan Štursa, Kofránek, František Bílek z Podhorního Újezdu a další. Jejich díla nalezneme po celém regionu, hlavně v Hořicích a řada z nich má svá díla na většině námi sledovaných hřbitovů. Jan Kyselo, učitel kreslení, se snažil vytvořit nevídanou sbírku všech sochařských prací žáků i jiných umělců. Sbírkou sčítá neuvěřitelných 317 plastik celkem od devadesáti umělců. Najdeme zde také dílo Slepce od secesního, velmi uznávaného sochaře a architekta Františka Bílka, který se stal inspirací mnoha dalších umělců.³³ Město Jičín se pyšní jím zhotoveným náhrobkem, o kterém se zmíním později. Největší konkurencí hořické školy byl tehdy rod Suchardů, který se věnuje umění po 200 let až dodnes. Stali se symbolem Českého sochařství.³⁴ Na severu Čech nenajdeme město, kde by chybělo dílo některého umělce tohoto rodu. V 19. století nejvíce uslyšíme o Stanislavu Suchardovi, jehož rané dílo Ukolébavka je také umístěno v galerii plastik v hořické škole.

Dále se v Jičíně prosadil rod Stuchlíků a Antonín Lukeš z Nové Paky. V ostatních městech najdeme díla Jaroslava Jedličky, Aloise a Antonína Khunových či sochařské rodiny Bílkových. Dále zde mají svá díla Prskavec Holan, Zdeněk Vondráček. Spousta z nich si však svá díla neoznačili, chybí jim signatura nebo jsou tak poničené, že jejich iniciály nejsou čitelné.

3.1 Rod Suchardů

Prvním uznávaným umělcem z rodu Suchardů byl tkalcovský syn ze Staré Paky Jan Sucharda (1770-1820). Máme o něm plno nepodložených informací. Víme, že měl dílnu ve Staré Pace a snažil se vždy vyhovět svým zákazníkům i přes to, že měli jiný vkus i představy.

³² TICHÝ, Erik. *120 let hořické školy pro sochaře a kameníky: 1884-2004*. Hořice: Střední průmyslová škola kamenická a sochařská, 2004.

³³ JÍLEMNICKÝ, Alois. - KALFUS, Josef. *Galerie plastik*. Městský národní výbor. Hořice. 1964.

³⁴ SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985. s. 205-220.

Vyučil se v klášterní dílně a získal tam potřebné zkušenosti, byl spíše samouk. Jeho práce najdeme podél cest i v jičínském okolí. U hlavní cesty ve Staré Pace narazíme například na sochu Jana Nepomuckého, zhotovenou pro kováře Františka Ježka roku 1803.³⁵ Byl lidovým umělcem, jehož díla nebyla v té době natolik obdivována, jako jsou dnes. Až jeho synové Jan, Antonín a František pozdvihli jméno svého rodu na vyšší úroveň. Nejstarší Jan se usadil v Jičíně a zásoboval celé město svými pracemi až do konce svého života. Spoustu jeho prací nalezneme na Novoměstském hřbitově. Antonín také pokračoval v otcových šlépějích. Založil si roku 1846 v Nové Pace vlastní dílnu. Svého syna, také Antonína, vychovával k tomu, aby vystudoval pražskou akademii a přivedl rodinnou firmu k rozkvětu. Zásoboval celé severní Čechy svými díly. Byl to horlivý vlastenec a milovník Sokola. Avšak celé 19. století mluví pouze o jednom jediném synovi Antonína, Stanislavu Suchardovi. Měl také bratra Vojtěcha, se kterým rád spolupracoval a sestru Annu, která se věnovala spíše malbě.³⁶

Stanislav Sucharda byl horlivý vlastenec a příslušník Sokola, stejně jako jeho otec. Proto pro sdružení Sokol vytvořil řadu medailí a odznaků. Nebál se zkoušet nové věci, a proto byla jeho díla obdivována a vyhledávána širokým okolím. Například jeho Jinoch u mladého stromu byl projevem nového sochařství, a jeho lunetovým vysokým reliéfem, nazvaném Ukolébavka, se posunul o krok napřed oproti ostatním sochařům. Rád pracoval na plochých, dekorativních reliéfech, používal figurální a rostlinné motivy, a přitom pracoval se světlem a stínem. Ale byl kritizován za jeho malebné práce. Opouštěl pomalu jeho realistický idealismus a pouštěl se do dramatičtějšího pojetí a formy. Spolu s Františkem Bílkem, jako jedni z prvních použili zavřené oči u soch. Spolupracoval se svým kolegou z uměleckoprůmyslové školy Fridrichem Ohmannem, předním architektem města Vídně. Jejich učitelem byl Josef Václav Myslbek; o něm můžeme hovořit jako o učiteli všech velkých sochařů. Stanislav po něm nastoupil na místo učitele roku 1896 na soukromé pražské uměleckoprůmyslové škole. Suchardovým žákem byl například Bohumil Kafka. Dále se u Suchardů vyučil Antonín Lukeš, o jehož dílech se zmíníme později. V Praze také působilo mnoho Suchardových absolventů z uměleckoprůmyslové školy.³⁷

³⁵ SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985. s. 290-294.

Manželé Scheybalovi se domnívají, že základy Suchardovi dílny spočívají v inspiraci rokokového sochaře Václava Rulffa.

³⁶ SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985. s. 290-294.

³⁷ LAHODA, Vojtěch. *Dějiny českého výtvarného umění. Díl 4/2. 1890-1938*. Praha: Academia, 1998. s. 228.

Stanislav Sucharda soutěžil v roce 1898 o návrh pražského pomníku Františka Palackého. Díky Rodinovi pochopil, že musí více zdůraznit obsahovou složku a se svým návrhem vyhrál. Chtěl ho umístit před Rudolfinum, ale to mu bylo zamítnuto. Zvolil sedící sochu Palackého, nad ním 9 metrů vysoký pomník s figurami značící vývoj národního uvědomování až nakonec k vítězství. Zúčastnil se také soutěže o realizaci pomníku Jana Husa, tam ho zobrazil se skloněnou hlavou, bohužel pro něho vyhrál návrh Ladislava Šalouna.³⁸ Dále se podílel na výzdobě Obecného domu v Praze, Národního divadla a na dostavbě katedrály svatého Víta. Se svým o 18 let mladším bratrem Vojtěchem, přistoupili na požadavek dekorativních plastik pro budovu Krajského muzea v Hradci Králové od architekta Jana Kotěry. Sám Vojtěch roku 1913 realizoval výzdobu věže paláce Koruna v Praze.³⁹ V rodinném domě Suchardů, č. p. 68 v Nové Pace, je dodnes celoroční výstava celoživotních prací všech z rodu.

3.2 František Bílek

Díky jeho pohledu na smrt, a hlavně nevídanému zpracování soch lidé pomýšleli na odchod na onen svět trochu jinak. Při ztrátě blízkého člověka věděli, že zde po něm zůstane mnoho dalšího a jeho život nepomine. Díla tohoto svérázného umělce jsou plné smutku, zároveň elegance a něžnosti, ale hlavně naděje, kterou rozdával svými pracemi. Bílek z počátku vyráběl nešťastné a depresivní sochy, ze kterých byli lidé v rozpacích, a proto byl společností odmítán a nepochopen. Řeč je o talentovaném Františku Bílkovi (1872-1876) z Chýnova.

Roku 1887 nastoupil na Akademii výtvarných umění v Praze na obor malířství. Tam mu profesor Maxmilián Pirner přišel na částečnou barvoslepost, a tak se František rozhodl věnovat na té samé škole sochařství. Byla to možná nejlepší volba, protože díky tomu získal roku 1890 stipendium na akademii Collarossi v Paříži, kde se naučil projevovat vlastní myšlenky. Hlavním jeho symbolem je propojení reálného a duchovního světa. Snažil se tím vyvolat pocit nekonečnosti. Uměl neuvěřitelně vyjádřit emoce a pocity lidí v svých dílech. Slova pro Bílka neznamena tolik, co emotivní výraz člověka. Pro svou tvorbu používal takzvanou „kamennou řeč“.⁴⁰ Jenže jakmile na akademii dostal možnost tvořit dle sebe, tak jeho nevídaná díla přišla stipendijní komisi nevhodná. Proto mu bylo stipendium odebráno a musel se vrátit do Čech, konkrétněji do Chýnova. Roku 1898 si zde navrhl vlastní ateliér. Od roku 1990 vlastní tento dům Galerie města Prahy, která zde celoročně vystavuje i jeho nedokončená díla z posledních let života. Kromě vlastního ateliéru si také navrhl v roce 1911

³⁸ LAHODA, Vojtěch. *Dějiny českého výtvarného umění. Díl 4/2. 1890-1938*. Praha: Academia, 1998. s. 74-75.

³⁹ Tamtéž, s. 80-95.

⁴⁰ CHALUPNÝ, Emanuel. *František Bílek, tvůrce a člověk*. České Budějovice: Růže, 1970.

vlastní vilu na Hradčanech. Tam žil se svoji ženou až do roku 1939, poté se opět vrátili natrvalo do rodného Chýnova, kde 13. října 1941 skonal. Na hřbitově v Chýnově najdeme snad nejvíce jeho prací. Pomník Modlitba nad hroby je nepřehlédnutelným monumentálním dílem, pod nímž sám odpočívá v pokoji.⁴¹ Pro město Jičín zhotovil náhrobek rodiny Hrubých, jehož popis lze nalézt níže.

3.2.1 Rod Bílkův z Podhorního Újezdu

Celosvětově uznávaný František Bílek má ve východních Čechách svého jmenovce. Oba dva žili ve stejné době a oba měli společný koníček, sochařství. Tento František se narodil v Podhorním Újezdě roku 1889. Pocházel z dvanácti dětí a někteří jeho bratři s ním navštěvovali Odbornou školu sochařsko-kamenickou v Hořicích, kterou dokončil v roce 1909. Na začátku 1. světové války narukoval do rakousko-uherské armády jako vojín, sloužil u 12. praporu polních myslivců, 1915 byl zajat u Sieniawy a roku 1917 se dobrovolně přihlásil do československých legií v Caricynu, kde ho zařadili do 5. dělostřeleckému pluku. Od roku 1918 působil společně s dalšími sochaři a umělci v sochařských dílnách Informačně-osvětového odboru čs. legií v Rusku a dosáhl hodnosti kapitána. V roce 1920 byl velením čsl. armády poslán na studijní cestu do Egypta, Číny a Indie. Po svém návratu se opět začal naplno věnovat tvorbě. Válka silně ovlivnila jeho tvorbu, což dokazuje řada pomníků a památníků věnovaných padlým vojákům. Nebo Sádrový model francouzského legionáře z let 1920 s mečem zabodnutým v těle dvouhlavého orla, jako symbolu poražené rakousko-uherské monarchie, který nyní vlastní Vojenský historický ústav. Dále uvidíme v Libáni památník Mistra Jana Husa z roku 1925, kterého František vytvořil podle návrhu Ladislava Šalouna.⁴² Zemřel roku 1944 také v Podhorním Újezdě. Podhorní Újezd se pojal s vedlejšími Vojicemi do jedné vsi. Z Vojic mimo jiné pochází také spousta sochařů, kteří budou zmíněni později.

Podle výkazu absolventů hořické sochařské školy víme, že z Podhorního Újezdu zde studovali další čtyři z rodu Bílků. Karel Bílek narozen 6.4 1893, vystudoval oddělení pro kameníky roku 1913 u třídního učitele Emila Dufka. Josef Bílek narozen 15. 6 1896, který vystudoval oddělení pro sochaře roku 1917 u profesora Václava Suchomela. Stanislav Bílek narozen 22.5 1903 vystudoval roku 1922 oddělení pro sochaře u třídního profesora Emila

⁴¹ CHALUPNÝ, Emanuel. *František Bílek, tvůrce a člověk*. České Budějovice: Růže, 1970.

⁴² BOČEK, Jan. *Legionář a sochař František Bílek*. Český zápas. Roč. 94, č. 30, s. 1. Český zápas: list na obranu nábožensko-církevní svobody národa československého. Oficiální orgán církve československé Praha: 1920.

Dufka. A posledním byl Vladimír Bílek narozen 1.5 1905, který vystudoval oddělení pro kameníky roku 1926 také u profesora E. Dufka.⁴³

3.3 Rod Stuchlíků

Stuchlíkovi také patří mezi významný novopacký rod. Započalo to nastoupením Josefa Stuchlíka roku 1861 do učení dílny Antonína Suchardy v Nové Pace. Poté odešel pracovat do přední řezbářské firmy Jana Keše v Praze, kde se vyučil řezbařině a plánoval se tím živit. Pouhé tři roky po smrti významného představitele náhrobní architektury v Jičíně Jana Suchardy (+1872) se Josef rozhodl usadit právě v tomto městě. Nejprve pracoval jako řezbář, vystavoval v domě U Zlatého hroznu na Velkém náměstí. Jeho práce zde získaly jedno z nejvyšších ocenění, každý občan prý vlastnil alespoň jednu jeho sošku. Ale poptávka po hřbitovních náhrobcích rostla a toho Josef využil, přešel tedy od dřeva na kámen. Už roku 1880 potřeboval větší dílnu a byl nucen se přestěhovat. Ideálním se mu zdál dům č. p. 39 po Hugu Spálenému, jehož náhrobek si rozebereme později. Zde si založil živnost. Roku 1884 byl jmenován soudním znalcem krajského soudu v Jičíně pro řezbářské a sochařské práce. Josef byl otcem tří dětí, Boženy, Josefy a Karla s čímž přišly další problémy týkající se bydlení. Takže roku 1893 žádal o stavební povolení nedaleko městského hřbitova u domu č. p. 20, kde byl v pronájmu, o postavení boudy pro účely jeho dílny.⁴⁴

Josefa Stuchlíka známe jako autora mnoha vlasteneckých pomníků a pamětních desek. Roku 1880 restauroval kašnu u jičínské školy. Jako řezbář měl také výhodu v tom, že uměl vyrábět formy pro štukové ozdoby staveb. Takže například znak města na Valdické bráně z roku 1883 je také jeho dílem. Za to byl však kritizován a hlídán. Jeho náhrobky nalezneme také v Lomnici nad Popelkou. Vyučil se u něho kamenosochařem Karel Ryba, který si vzal jeho dceru Boženu. Ten se pokusil uchytit v Lázních Bělohrad, ale zanedlouho se vrátil zpátky do Jičína.

Jeho syn Karel Stuchlík se narodil 25.2 1884. Po obecné škole nastoupil na sedmiletou reálku a roku 1901 maturoval. Od února do září 1902 nastoupil na úřední praxi do Německa, nejspíše za účelem naučit se německy, což se mu později hodilo. Roku 1903 dostali s otcem ze své dílny i domu výpověď a byli donuceni se přestěhovat ještě blíže k hřbitovu. 1905 nastoupil do druhé třídy kameno-sochařské školy v Hořicích. První třída mu byla prominuta. Po vyučení

⁴³ C. a k. Odborná Škola sochařsko-kamenická v Hořicích, Seznam absolventů od roku 1887–1939.

URL: <<http://www.spsks.cz/absolventi/>>.

⁴⁴ ÚLEHLA, Vladimír. *Sochařská rodina Stuchlíků. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník*, 1988. [Sv.] 22 (2009), s. 111-142.

si zde ještě zhotovil štukatérský kurz. V Hořicích se totiž zamiloval do dcery zámožného rolníka, majitele Cikorky. V momentě, kdy byl Karlovi přislíben rodinný podnik, mohla být svatba. Karel si tedy se svou ženou vybral pro stavbu rodinného domu pozemek naproti své nové dílně a začal ji po břehu Cidliny patřičně rozšiřovat. Josef před sklonkem svého života ještě pomáhal synovi udržet firmu, Karel musel totiž narukovat do války. Josef ale 7.8 1915 zemřel a podnik musel být zavřen. Syn mu vytvořil náhrobek s reliéfem klečící ženy z bílého mramoru a alegorii sochařství na něj dodal Josef Vašata.⁴⁵

Karel si zasloužil čestné postavení v armádě. Získal mnoho vojenských vyznamenání, například Řád železné koruny III třídy. Dotáhl to až na kapitána, byl na sebe hrdý. Až po válce znovu otevírá živnost. Stal se členem spolku pro udržování hrobů padlých z války 1866. Na rozdíl od otce dával přednost žule nežli pískovci. Hlavně černé žule v kombinaci s bílým mramorem, což bylo oblíbené ve 20 letech 20. století. Nepoužíval neoklasicistní anděly, ani torza zlomených kmenů, jako mnoho jiných sochařů. Rád používal kříž s širokými rameny nebo oblouky doplněné kristovou hlavou.⁴⁶

Od poloviny 20.let přibývalo náročnějších zakázek. Figury se Karlovi moc nedařily, a tak si našel Josefa Vašatu, kterému dal možnost pracovat i samostatně. Dále se u něj vyučil Václav Blažek. Jeho závod se zaměřil i na zhotovení pomníku padlých z první světové válce. Dále se pak věnovali pamětním deskám, které do té doby tvořil pouze Josef Bílek z Jičina.

S příchodem krematorií a spalování, začal Karel vytvářet i urnové náhrobky. Roku 1937 se městská rada rozhodla povolit na hřbitově náhrobky z umělého kamene, což Karel spolu s dalšími 96 občany odmítal. V 50.letech začal být sledován a kontrolován z podezření vykořisťování, i díky úbytku sil a rakovině už byl nucen podnik roku 1953 zavřít. Poslední dva rozpracované náhrobky prodal, ale jména zemřelých musel převzít jeho hořický kolega a přítel Josef Deyl, jehož sepulkrální práce zmíníme ve Vysokém Veselí. Karel Stuchlík zemřel roku 1956.⁴⁷ Hrobka rodiny Stuchlíkových byla zhotovena v padesátých letech 20.století neznámým autorem. Je moderního vzhledu a leží v srdci jičínského hřbitova.

⁴⁵ ÚLEHLA, Vladimír. *Sochařská rodina Stuchlíků. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník 22*, 2009, s. 111-142

⁴⁶ Tamtéž s. 111-142.

⁴⁷ Tamtéž s. 111-142.

4 JIČÍN

Město Jičín leží na strategické poloze v podhůří Krkonoš. Jeho umístění vyhovovalo už vojevůdci Albrechtu z Valdštejna. Každý, kdo cestuje směrem od Prahy poznávat krásy krkonošské přírody, musí projet tímto městem. Nachází se tedy nedaleko Mladé Boleslavi a Českého ráje (**Mapa A**).

Dobové nálezy kamenných nástrojů, keramiky, nádob a řada dalších předmětů nám prokazuje výskyt obyvatel na tomto území již kolem třetího tisíciletí před naším letopočtem. K početnějšímu osídlení došlo až v raném středověku. První zmínka o městě se vyskytla v listině z 1.5 1293, kde se vyměřovaly statky královny Jitky. S královnou je také spojen název města, původem nazýván jako Jitčín Dvůr. Město bylo založeno na dosud neosídleném prostranství, proto mohlo být řešeno v pravidelném šachovnicovém rozvržení domovních bloků.⁴⁸

4.1 Historie města a hřbitovů

V jihozápadní části města, při severní straně čtvercového prostranství, nyní Staroměstské náměstí, byl postaven dřevěný farní kostel, později zasvěcený svatému Jakubu. Kolem tohoto kostela se nacházel hřbitov, kde brzy nebylo dostatek místa, a proto vznikl za hradbami nový. Tento nový hřbitov se rozkládal na území dnešní horní zámecké zahrady při kapli sv. Jana Křtitele na Koštofránku. J. Menšík v knize Dějiny města Jičína se domnívá, že se zde pochovávali pouze občané zemřelí násilnou smrtí. Což však J. Wagner vyvrací na základě archeologických průzkumů z roku 1937-1938. Hřbitov na Koštofránku byl významným pohřebištem například Elišky Smiřické nebo městského hradního Tobiáše kloboučníka, jehož náhrobek byl vsazen do ohradní zdi zámeckého parku.⁴⁹

Velký vliv pro město mělo husitství a po něm příchod Albrechta z Valdštejna na počátku 16. století. V tomto období zde proběhlo několik požárů a město se ocitlo ve finanční tísní. Proto převzali správu dosavadního dřevěného kostela Jezuité. Na zbořeníšti postavili nový zděný kostel zasvěcený svatému Ignáci z Loyoly.⁵⁰ Stavbou zámku s rozsáhlou zahradou byl omezen hřbitov při kostelu sv. Jana na Koštofránku a rozšířením jezuitských staveb zanikl i druhý hřbitov. Proto byl nový hřbitov vystaven na Novém městě při kostelu největší Trojice. Po smrti Albrechta z Valdštejna byl novým architektem přejmenován na kostel Panny Marie de

⁴⁸ WAGNER, Jaroslav. Jičín. Praha: Odeon, 1979. s. 5-14

⁴⁹ Tamtéž s. 5-14.

⁵⁰ Tamtéž s. 50-55.

Salle.⁵¹ Do jižní zdi kostela jsou vsazeny náhrobní kameny z let 1634-1748.⁵² Právě hřbitovem na Novém městě se tato práce zabývá.

V okolí Jičína se nachází několik dalších hřbitovů. Například uprostřed lesa nedaleko Valdického potoka leží Židovský hřbitov. Dále bitva u Chlumu roku 1866, kdy Jičín obsadil pruský král Vilém s kancléřem Bismarckem, přispěla vzniku monumentálního hřbitova, zvaného Ossarium,⁵³ jako vzpomínka na padlé vojáky, kteří zde mají několik pomníků.⁵⁴

4.2 Novoměstský hřbitov

Tento hřbitov se nachází při kostelu sv. Panny Marie v Ruské ulici. Hřbitov je pro orientaci rozdělen do čtrnácti sektorů, tzv. polí a dvou trojúhelníkových polí (**Mapa 1**).

Můžeme se zde setkat s díly sochařů rodu Suchardů z Nové Paky, Františka Bílka, Václava Blažka, Karla Stuchlíka, Josefa Stuchlíka, Emanuela Maxe, Karla Ryby, Josef Kysely a mnoha dalších, u kterých bohužel neznáme totožnost.

František Kaska nám popisuje ve své knize jedno pole po druhém a zároveň vždy zmíní něco málo o autorovi. Na konci knihy má seznam skoro třiceti chráněných hrobů na novoměstském hřbitově, u něhož se zastavím, protože podle památkového ústavu je uvedena jen jedna hrobka, a tou je Mausoleum rodiny Hrubých od Františka Bílka,⁵⁵ kterému se budu rozsáhle věnovat. Vybrala jsem několik památníků od Jana a Antonína Suchardy, které Kaska považuje za chráněné. U sakristie se nachází náhrobek s okřídlenou Psyché, povolávající duši, pro mladíka Jana Šubrta z roku 1840 od Jana Suchardy. Hned ve druhém poli můžeme vidět jím zhotoveného studenta pokládajícího věnec na urnu Jana Karla Kneise, významného představitele dvorního dekretu, který se zasloužil o vyzdvižení jičínského Gymnázia.⁵⁶ Tento náhrobek později opravoval Josef Stuchlík.⁵⁷ Nejbohatší část plná zajímavých náhrobků je pole IV. Od Antonína Suchardy zde stojí anděl s hláskou trubkou, což je symbol zmrtevýchvstání, náhrobek je zhotoven pro Jana Justu. Dále anděl klečící u urny z roku 1860 pro Augustina Kroužilku a genie truchlící nad urnou z roku 1887 pro Leopolda Podhradeczkého, což byl

⁵¹ kostel je od 3.5 1958 zapsán ÚSKP.

⁵² WAGNER, Jaroslav. *Jičín*. Praha: Odeon, 1979. s. 80-86.

⁵³ Na tento hřbitov je potřeba se předem objednat.

⁵⁴ WAGNER, Jaroslav. *Jičín: Městská památková rezervace, zámek a památky v okolí*. Vydání I. Praha. Sportovní a turistické nakladatelství, 1965.

⁵⁵ Po konzultaci s památkovým ústavem, není jasné, kde tuto informaci Fr. Kaska získal. Památkový ústav nemá žádné písemné údaje o jiných chráněných památkách.

⁵⁶ KASKA, František - ÚLEHLA, Vladimír. *Procházka Jičínským hřbitovem*, Jičín 2012. s.21.

⁵⁷ ÚLEHLA, Vladimír. *Sochařská rodina Stuchlíků*. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník 22, 2009, s. 111-142.

šlechtic ze Stanfenheinu.⁵⁸ Dříve bylo toto pole určeno výhradně jako vojenské pohřebiště, nacházelo se zde přes 247 vojáků, kteří zemřeli ve zdejší nemocnici, jejich hroby byly původně označeny dřevěným křížem se jménem. Postupem času spojili vždy 4 hroby do jednoho očíslovaného a jména jsme se dozvěděli na orientační tabuli. V padesátých letech byli nakonec všichni vojáci soustředěni do jednoho neoznačeného hrobu, který pro nic netušící znamená jen louku, na které se nesmí pohřbívat. Nyní nám tyto oběti připomíná jen pískovcový pomník ustaraného vojáka v tehdejší výstroji a výzbroji zhotovený roku 1916 Jaroslavem Jedličkou z Vojic, který sám v Jičíně vykonával vojenskou službu.⁵⁹

4.2.1 Náhrobek Huga Spáleného

Autor: Jan Sucharda mladší

Datace: 1898

Materiál: pískovec

Na významném místě vedle hlavní brány při hřbitovní zdi je umístěn neoklasicistní náhrobek zhotovený Hugu Spálenému (+1898). Skládá se ze soklu, podstavce a hlavního náhrobku s figurou antického géna (**Obr. 1**). Sokl nese obdélníkový podstavec, ve kterém je zapuštěná nová keramická deska ve tvaru čtverce. Na této desce jsou jasně čitelné nápisy jmen zemřelých. Dočteme se zde, že Hugo Spálený byl: „*C. K. RITTMEISTER – AUDITOR*.“⁶⁰ Dřík je zakončený římsou, na níž klečí truchlící anděl s perutěmi. Podpírá si levou rukou hlavu a pravou drží vyhaslou pochodň skloněnou k zemi, což znázorňuje anděla posledního soudu.⁶¹ Tento náhrobek patří mezi ty, které František Kaska nazval chráněnou památkou. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu, ale zapsán v ÚSKP bohužel není.

4.2.2 Náhrobek Jana Šuberta

Autor: Jan Sucharda mladší

Datace: 1840

Materiál: pískovec

Dalším náhrobek z Kaskova seznamu je umístěný hned u hlavní hřbitovní brány neobvykle blízko kostelní zdi. Patří mladému dvaadvacetiletému Janu Šubrtovi z měšťanské rodiny (**Obr. 2**). Na soklu je klasický čtvercový podstavec se zdobeným snadno čitelným nápisem ve staročeštině. Písmo je vyryté do kamene s florálními motivy. Hlavice má tvar

⁵⁸ MENCL, Jaroslav. *Historická Topografie města Jičín II*, Jičín 1948, s. 445.

⁵⁹ KASKA, František - ÚLEHLA, Vladimír. *Procházka Jičínským hřbitovem*, s. 104.

⁶⁰ RITTMEISTER = hodnost důstojníka jízdy v Německu a Rakousku.

⁶¹ PRAHL, Roman. *Umění náhrobků v českých zemích 1780-1830*, Praha: Academia, 2004, s. 142.

tympanonu, v jehož štítě je malý kříž se srdcem a kotvou, symbolů ctnosti, naděje a víry. Na náhrobku je postava ženy s dlouhými kudrnatými vlasy a čelenkou v roztrhaných šatech s jedním ňadrem odhaleným a pravou rukou vztyčenou vzhůru. Můžeme se však jen domnívat, jelikož se paže nedochovala, zda v ruce držela pochodeň, či něco jiného. Levou rukou se dotýká květinového věnce položeného na urně. Na zemi u urny leží pouze jeden okov, jehož význam není jasný. Na první pohled můžeme mít dojem, že se jedná o postavu anděla s křídly. Musíme však blíže k náhrobku ze zadní strany, abychom se ujistili, že se jedná o netradiční kříž se zaoblenými stranami, o který se dívka pouze opírá. Význam tohoto zpracování a propojení ženy, urny a symbolu kotvy nás odkazuje na křesťanské symboly a obětující lásku Kristovu. Květinový věnec v kombinaci s vavřínovými listy znázorňuje Ježíšovu smrt.⁶² Až od druhé poloviny 19. století měla urna protestanský význam.

4.2.3 Náhrobek Leopolda Podhradeckého

Autor: Jan Sucharda mladší

Datace: 1840

Materiál: pískovec

Stejně symboly a významy najdeme na náhrobku Pana Podhradeckého, šlechtice ze Stanfenheinu (**Obr. 3**). Nechal si sám tento náhrobek vyhotovit od Jana Suchardy již kolem roku 1840. Zemřel však později v lednu 1887 ve věku 72 let. Tyto informace můžeme přeložit z německého jazyka z nápisové desky v horní části náhrobku. Ve spodní části soklu najdeme pozůstatky německého verše, které však nejsou čitelné. Na tomto mohutném soklu stojí truchlící žena opírající se o náhrobek s urnou. Postava ženy je antického vzoru do detailu rozpracovaná s rozevlátou draperií, vlasy má sepnuté a nohy bosé. Opírá se oběma rukama o podstavec, na kterém stojí urna s diagonálně položeným květinovým věncem. Tento hrob patří také do seznamu chráněných památek podle Fr. Kasky.

4.2.4 Náhrobek Augusta Kroužilky

Autor: Neznámý

Datace: 1885

Materiál: pískovec

Na významném místě vedle hlavní cesty je umístěn hrob Augusta Kroužilky (**Obr. 4**). Jeho náhrobek má podobu klečícího genia opírajícího se jednou rukou o urnu. Genie je zahalený do půli těla v rouchu, má do detailu propracované kudrlinky ve vlasech i perutě na obrovských

⁶² PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004. s. 149 a 180.

křídlech. Tento náhrobek je silně poničený. Perutě, jeho tělo, spodní část obličeje, urna i pravá noha vypadají, jako by se materiál drolil a postupem času nevydržel. Nápisová deska je také zničena, zůstala však čitelná s nápisem: „*Zde odpočívají v pánu/August Kroužilka C.k. rada zemského soudu/zem. 1885 v 57 r. věku svého/Jan Kroužilka/zemřelý 1860 v 61 r. věku svého.* Léta nám napovídají, že hrob sdílí se svým otcem, který zemřel dříve, ale je podepsaný až v druhé části nápisu.

4.2.5 Hrobka manželů Brožkových

Autor: Neznámý

Datace: 1890

Materiál: pískovec

Hrobu měšťanů Jana a Anny Brožkových si na městském hřibově všimne každý, kdo projde středovým polem (**Obr. 5**). Je totiž jako jediný vyvrácený a položený na zemi. I přes tuto skutečnost je v naprostém pořádku a neponičený. Jediné, co hrob ohrožuje jsou přírodní podmínky, porostlý mech a plazivým břečťanem jež ho pohlcuje z vedlejšího hrobu. Náhrobek je ve tvaru kříže. Uprostřed něho jsou tři písmena IHS, což je zkratka jména Ježíše v řeckém jazyce. Kříž je přehozen látkou/rouškou z přední strany dozadu. Spojením těchto symbolů autor vyjadřuje očekávání zmrtvýchvstání.⁶³

4.2.6 Náhrobek Eduarda Čapka

Autor: Neznámý

Datace: druhá polovina 19. století

Materiál: pískovec

Na náhrobku Eduarda Čapka nalezneme hned několik, již zmíněných symbolů (**Obr. 6**). Kniha, vavřínový věnec v ruce i ve vlasech, kotva či pařez. Na mohutném soklu, v němž je vsazena nápisová deska, je zhotoven anděl sedící na pařezu. Pařez nebo strom s useknutými větvemi znamená odejmutou část silného rodokmenu. Můžeme tedy říci, že tento hrob je od počátku určený jednomu rodu, který sice nenosí jednotné jméno, ale jeho první zesnulý byl významným jedincem. Na desce nemáme žádné bližší informace o úmrtí Eduarda Čapka, stojí zde: „*Zde odpočívá v Pánu/EDUARD ČAPEK/Zesnul již a víc ho není. /V lichém hrobě nyní spí. /Až zaslechne truby znění. /K nebi ať se vzhůru pní. /JOSEF POSSLTBARB. POSSLTOVÁ/ANNA ČAPKOVÁ + 9.4 1913 v.st.75 let. /Spěte sladce.*“ Anděl se loktem opírá o knihu. V rukách drží kotvu a vavřínový věnec. Vavřín najdeme také ve vlasech anděla. Autor

⁶³ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v Českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004. s. 209.

propracoval do nejmenšího detailu draperii na rouchu i peří na perutích. Náhrobek je nepoškozen, pouze místy porůstá mechem.

4.2.7 Sehnalova hrobka

Autor: Alois Khun z Vojic (*1882)

Datace: 1908

Materiál: pískovec

Monumentální hrobka po vzoru antického chrámu leží v pravé části hřbitova při okrajové zdi (**Obr. 7**). Skládá se ze soklu, hlavní části, dvou postranních desek a tympanonu. Naši pozornost nejdříve upoutá hlavní část hrobky se dvěma postranními antickými sloupy korintského typu. Mezi nimi je nápisová deska obloukovitého tvaru s velice čitelným nápisem: „*Žurnalista / LADISLAV SEHNAL / dobrodinec / Ústř. Matice školské. / *24.5 1855–29.12 1908*“. Byl to vydavatel a redaktor Krakonoše, svůj majetek odkázal Matici české.⁶⁴ Po obou stranách hlavní části si můžeme všimnout prázdných ohraničených míst, kde původně mohly viset další nápisové desky. Dnes nad nimi zbyl pouze ornament dvou květinových girland. Sloupy drží trojúhelníkový tympanon, na jehož kladí je vytesaný nápis: „*HROBKA SEHNALOVA*“. Celá hrobka stojí na mohutném soklu, na jehož středu je opět nápisová deska se jmény Anny Sehnalové (+1877) a Ferdinanda Sehnala (+1881).

4.2.8 Loykova hrobka

Autor: Josef Stuchlík z Jičína

Datace: 1909

Materiál: pískovec

V zadní části hřbitova u hřbitovní zdi nalezneme rozsáhlou hrobku (**Obr. 8**). Na zemi leží hrobové místo s vytesaným řeckým křížem. Za ním je umístěný na soklu trojdílný náhrobek. Uprostřed stojí dlouhovlasý muž v šatech s draperií a dlouhými rukávy. Tato socha působí, jako by vystupovala z náhrobní desky. Ve spodní části můžeme hovořit o reliéfu a v horní části nad náhrobkem o soše. Starý muž má skloněnou hlavu, vyjadřuje tak svůj neskonalý smutek a ztrátu blízkého. Levou ruku pokládá na srdce a pravou má dlaní vzhůru položenou na nápisové desce. Nápis zemřelých jsou čitelné, nejstarší Adolf Loyka byl do hrobky pochován roku 1909 a jedná se o c. k vrchního poštovního správce v. v a jeho ženu. Mezi nimi byl do hrobu pochován Emil Zavodský, účetní cukrovaru (+1911).

⁶⁴ Informativní tabulka na městském hřbitově v Jičíně. Nové město.

4.2.9 Trojdílný náhrobek od Jana Suchardy

Autor: Jan Sucharda mladší

Datace: Druhá polovina 19. století

Materiál: pískovec

V pátém poli hřbitova stojí trojdílný klasicistní náhrobek zhotovený pro dva zámožné Jičínské rody (**Obr. 9 a 10**). Jsou to tři zachovalé náhrobky s podobou antických geniů s velice podobnými znaky. Prvním nejstarším, uprostřed umístěným hrobem je hrob Františka Rutteho, starosty města v letech 1861-1869. Na dekorativně zdobeném soklu je silně poničená a nečitelná nápisová deska. Před tímto hrobem však leží sarkofág, s daleko mladším nápisem. V horní části je zobrazen jetelový kříž a pod ním česko-německý nápis: „*František Rutte Úř. c. k. rak. Řádu Františka Josefa I a král. Sas. Ř. Albertova bývalý purkmistr města Jičína nar. dne 6. března 1827 a zem. 26. července 1873. Albertina nar. 4. dubna 1858 a zem. 16. listopadu 1867. Wenzel Wasehka Artillerie Hauptmann (generál dělostřelectva) geboren 1830 un sterben den 28. Mai 1893.*“ Není přesně jisté, jakou spojitost mají tyto tři lidé, ale spojuje je minimálně tento náhrobek. Nad původní nápisovou deskou na hrobu mezi podstavcem a sochou je symbol koruny s kotvou, vlnami a rostlinnými vzory. To dodává celému náhrobku velmi honosné postavení. Sochou na tomto díle je okřídlený antický genie s pochodní složenou k zemi, což značí pomíjivost života.⁶⁵ V ruce také drží kříž, tudíž pochovaný byl věřící. Anděl má na sobě šat v podobě rozevláté do detailu zdobené draperie.

Levý náhrobek patří manželce Františka, Lucii Rutteové. Zemřela ve věku 69 let v roce 1850. Nad její nápisovou deskou je taktéž zobrazena kotva, symbol ctnosti a naděje. A stejně jako u předchozího, drží také anděl hořící pochodeň směrem k zemi. V tomto náhrobku je hlavním prvkem urna na podstavci, o který se genie opírá a sklání se nad ní obličejem. Na této soše nás zaujmou realisticky zpracované lýtkové svaly, což svědčí o preciznosti Jana Suchardy.

Poslední náhrobek patří Františku Tomášu, městskému lékaři a prvnímu primáři městské nemocnice v Jičíně. Náhrobek má čitelnou nápisovou desku, která byla vytvořena o něco déle nežli samotný náhrobek. Stojí tu: „*Marie Tomášu-ová narozená 1822. zemřela 1862. Med. Et. Chir. Dr. František Tomášu c.k. soudní lékař a městský fysik. Narozen 1813. zemřel 1877*“ . Nad tímto nápisem mezi podstavcem a sochou je opět zobrazen motiv vln a kotvy. Hrob jeví známky menších restaurátorských oprav. Náhrobek ztvárňuje mladou okřídlenou ženu v šatech. V ruce drží květinový věnec a opírá se o šestiboký sloup.

⁶⁵ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004 s. 139.

4.2.10 Hrobka rodiny Hrubých

Autor: František Bílek z Chýnova

Datace: 1913

Materiál: pískovec

Tato kulturní památka se nachází přímo v srdci novoměstského hřbitova, uprostřed celého areálu v sektoru levého trojúhelníku (**Obr. 11**). Tento monument okamžitě upoutá naši pozornost svou odlišností od všech ostatních hrobek. Jedná se o trojúhelníkový chrám se stříškou a sloupky, vysokými zhruba tři metry, bez patky či hlavice. Před objektem leží samotná hrobka s vystupujícím řeckým křížem. Celé toto mausoleum je vyvýšené na mohutném kruhovém soklu, vysokém 80 cm.

Bohužel lze vidět, že o hrob jako takový se mnoho let nikdo nestará, je znečištěný a pomalu zarůstá mechem. To se ovšem nedá říci o samotném chrámu pro Boženu Hrubou. Ten na nás působí čistě, tedy hlavně část ztvárněna Františkem Bílkem, je to díky pravidelné péči památkového ústavu, který ji zapsal do ÚSKP dne 3.5 1958.⁶⁶

Středem celého náhrobku je bronzová bysta Boženy Hrubé, která byla kvůli krádeži nahrazena kopií. Na podstavci pod bystou, je vyrytý nápis: „*SVATÉ PAMÁTCE BOŽENKY.*“⁶⁷ Hned pod bystou je bronzová svítlna s nápisem: „*Světlo v temnostech svítí a tmy ho neobsáhly*“. Svítlna stojí na podlouhlé podložce zdobené lipovými ratolestmi. U levého i u pravého sloupu můžeme vidět kamenné reliéfní obrazy. Na obou jsou zobrazeny postavy žen volně vznášejících se ve výšinách a modlících se k hvězdám. Pod oběma reliéfy je nápis, který na levé straně začíná a na pravé končí: „*HVĚZDY: JASNÉ NOCI BRATŘÍ UZŘI NAŠI KRÁSU, AŽ ZAPADNEME, OPÍŠEME CELÝM KOSMEM STOPU ZÁŘÍCÍ*“.

Na levé straně je méně zřetelný reliéf se čtyřmi ženami zahalenými v dlouhých šatech, které mají představovat světadíly. Je zde zobrazena Panna Marie s Ježíškem, Pýthie, indiánka s ptačími pery ve vlasech představující Ameriku a Afričanka, jež zachránila Mojžíšovi život nebo Kleopatra. Jedna z nich je však ve snížené pozici jen kvůli úspoře místa. Ženy na pravém reliéfu spatřují světce Františka z Assisi, jež byl duchovním otcem sv. Kláry i sv. Anežky České, obě představené řádu dovedly totiž kolem sebe seskupit mnoho žen a dívek nejen k službě boží nýbrž i k prokazování skutků milosrdenství. Tohle vše známe díky Kaskovi, který

⁶⁶ WAGNER, Jaroslav: *JIČÍN: Městská památková rezervace, zámek a památky v okolí*. Vydání I. Praha. Sportovní a turistické nakladatelství, 1965.

⁶⁷ František Bílek si navrhl vlastní styl písma. Zajímavé je, že Bílek žil v době secese, tak své písmo zařadil mezi gotické. Nerozlišuje malá a velká písmena, všechna jsou stejně velká, aby se na plno vešla do jednoho řádku a byla čitelná.

se chtěl dozvědět více a požádal svého přítele Otakara Hrubého, který nechal své sestře tento hrob vyhotovit, aby napsal samotnému autorovi o detailnější popis.⁶⁸

Na zadní straně zmiňovaného reliéfu si autor vyhranil prostor, pro postupné dopisování dalších zemřelých rodiny Hrubých. První je zde vyryto jméno Boženky Hrubé (1893-1913) Dalším pochovaným byl Boženčin otec Hynek Hrubý (1854-1930). O osm let později je do hrobu následovala Hynkova manželka Marie Hrubá (*1855). A jako poslední zde byl pochován v sedmasedmdesáti letech Otokar Hrubý, Boženčin bratr, narozen 1881.

⁶⁸ KASKA, František. *Z říše věčného klidu*. SOA Jičín. s. 160-162.

Bílek sám v dopise pro Františka Kasku ze dne 29.7 1941 uvádí: „Myšlenka pomníku se vkládati nedá, a pomník svým smyšlením se přiblíží jenom tomu kdo věc miluje, konkrétní postavy dovedou způsobit zmatek v myšlence pomníku“. A že nemá více o pomníku co říci, že by vznikali neshody a „Vždyť každý máme svůj svět ve světě, máme své vidění i svoji řeč. Jen mnoho nemluvit a ptáci nemluví. Slovy ničeho se nepoví, porozumění přináší pouze láska!“ Tím se toto téma brzy uzavřelo, protože brzy na to František Bílek zemřel.

5 NOVÁ PAKA

Město se nachází patnáct kilometrů severně od Jičína směrem na Trutnov a Krkonoše (viz **Mapa A**).

5.1 Historie města

Nová Paka vznikla jako poddanské městečko ve 14. století. Díky nespočetným požárům v 16. - 17. století shořela řada unikátních dřevěných budov. První zděnou svatbou byla fara, která se z části dochovala dodnes. Na východní straně nynějšího náměstí stojí farní kostel svatého Mikuláše, při kterém se rozléhal hřbitov, na jehož místě nyní stojí Integrovaná střední škola a další budovy. Kostel svatého Mikuláše je jednolodní gotická stavba ze 14. století. Na jeho výzdobě se podílela významná rodina Suchardů, pro které byla Nová Paka rodným městem. Tato rodina byla velmi umělecky nadaná, vyzdobila řadu domů, městský soud i základní školu, tu vyzdobil Stanislav Sucharda svou sochou Jana Amose Komenského roku 1912. Jejich díla nalezneme po celém jičínském okrese. Spousta jejich děl je uložena v novopackém muzeu, které je zároveň jejich rodným domem. Dočteme se zde vše o jejich začátcích, rodokmenu, i o době ve které žili, také zde můžeme navštívit výstavu betlémů od Stanislava Suchardy. Jejich rod je spojený se založením sochařské školy Janem Suchardou, který se z nich nejvíce zaměřoval na náhrobní architekturu. Kromě Stuchlíků, patří mezi významné Novopacké rodáky hudebník František Matěj Hilmar, bitevní letec Otakar Hrubý, akademičtí sochaři Antonín a Otakar Čílovi, Bohumil Kafka a mnoho dalších.⁶⁹

V místním parku, přímo naproti schodišti leží historický pomník věnovaný padlým 1. světové války. Vytvořila ho Karla Vobišová Žáková roku 1919. Pomník byl její rannou tvorbou a díky jejímu mladému věku byla zpočátku podceňována, ale jen na chvíli. Byla první profesionální sochařkou u nás. V pozdější době se věnovala už jen portrétní tvorbě. Celé dílo má 4,5 x 2,9 metrů. Ztvárnila na něm postavu francouzského legionáře ve vojenské uniformě, ležícího na skalnatém povrchu. Na jeho soklu jsou vyryty názvy míst válečných bojů. V čele pomníku je umístěna deska se jmény padlých, která byla přidána dodatečně. Za druhé světové války musel být ukryt a slavnostně odkryt byl roku 1946, kdy musel být rekonstruován Ladislavem Zívrem.⁷⁰ Díla Karly Vobišové nalezneme, kromě severních Čech, v Národní galerii, ale také na soboteckém hřbitově, o kterém se zmíníme později.

⁶⁹ POCHE, Emanuel. (ed.) *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978. s. 480–483.

⁷⁰ Zapsáno v ÚSKP až od roku 2014.

5.2 Městský hřbitov

Na Jižní straně města na křižovatce ulic Gebauerova a Svatojánská nalezneme jednolodní kostel Panny Marie Bolestné, na jejímž místě dříve stála kaplička ze 17. století.⁷¹ Před vchodem můžeme vidět dvě pískovcové sochy Mater Dolorosy a Ecce Homo z roku 1771. Přes ulici se nachází hřbitov, který byl založen roku 1625. Tam nalezneme nejružnější náhrobky od Antonína a Stanislava Suchardy z počátku 20. století.⁷² Hřbitov je pomyslně rozdělen na starý a nový. Starší hroby a hrobky nalezneme v levé části na severu a ty nové, sériové vyráběné, pro které je zde ještě připraveno mnoho místa, se nacházejí v pravé jižní polovině. (Mapa 2).

5.2.1 Rodinná hrobka Suchardových

Autor: Stanislav, Bohouš a Vojta Suchardovi

Datace: 1913

Materiál: pískovec

Tato hrobka je jedinou Kulturní památkou na novopackém hřbitově (**Obr. 12**). Pochází z počátku 20. století a dokončena byla roku 1913 Stanislavem Suchardou.⁷³ Je ve velmi dobrém stavu, jen pravá strana pískovce se trochu drolí. Hrobku nalezneme ve staré části hřbitova u severní zdi. Upoutá nás svým originálním ztvárněním a přesně ukáže talent jejich uměleckého rodu. Jejich pískovcová hrobka ukazuje nadživotní postavu statného slovanského mladíka s kosou. Jeho výraz je vážný a zamyšlený. Hrudník i ramena jsou odhalené, ale za sebou má dlouhý plášť. Takové pojetí hrdě stojící smrti bylo velmi netradiční. Napravo od figury dominuje náhrobek s rytými jmény zemřelých. Tento nepravidelný kvádr je nahoře zakončen římsou s třemi portréty příslušníků Suchardova rodu. A to nejstaršího Antonína, loutkaře a dědu Stanislava. Uprostřed je portrét Antonína mladšího, otce Stanislava a vpravo můžeme vidět Annu Šádkovou. Nad jejich hlavami je v široké římse vytesaný nápis: „OD SUCHARDŮ“. Těžko říci, zda byl záměr, že jinoch zakrývá svou draperií první písmeno R, či nikoliv. Nápis má tedy dvojitý význam. Celý Suchardův monument stojí na mohutném, vysokém základovém soklu. V jeho levém horním rohu můžeme vidět vyrytá křestní jména autorů. Před celou stavbou leží masivní žulová deska. Toto hrobové místo je ohraničeno čtyřmi kvádrovými sloupky s patkou. Mezi nimi je po obvodu kovaný plůtek, který je zdoben ornamenty rostlinných

⁷¹ Kostel je od roku 2006 zapsán v ÚSKP.

⁷² POCHÉ, Emanuel. (ed.) *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978. s. 480–483.

⁷³ Od 31.května 2007 v ÚSKP.

motivů. Uprostřed je branka z důvodů, udržování čistoty pro pověřené osoby. Což je důvod, proč je náhrobek stále v dobrém stavu.

5.2.2 Landfeldova hrobka

Autor: Antonín Sucharda

Datace: 1900

Materiál: pískovec

Hned vedle hrobky rodu Suchardů se nachází hrobka pro rodinu obchodníka Landfelda (**Obr. 13**). Na soklu je umístěn podstavec s celkem třemi kamennými deskami, dvě po stranách jsou nejnovější, přidané dodatečně, a na prostřední stojí nápis: „*ROD LANDFELDŮF*“. Římsa slouží jako podstavec centrálnímu náhrobku v podobě římského chrámu. Uprostřed něho je zdobený obrazový rám s nápisovou deskou. Na obou stranách jsou dva korintské sloupy s kanelováním a patkou. Vše završuje velký oblouk zdobený tvary mušlí a uprostřed reliéfem dvou zkřížených pochodní svázaných mašlí. Celý komplex náhrobku a samotného hrobu je oplocen pouze z přední strany. V rozích pozůstaly pouze malé sloupky.

5.2.3 Hrobka rodiny Bretových

Autor: Antonín Sucharda

Datace: 1902

Materiál: pískovec, leštěný kámen

U zadní hřbitovní zdi se nachází rozlehlá rodinná hrobka (**Obr. 14**). Je ve velmi špatném stavu, takže původní nápisová deska nelze přečíst, pouze část písmen v citátu pod římsou. Sochy také podlehly okolním vlivům a pískovec ztrácí svou původní barvu. Před celým náhrobkem jsou tři hrobová místa, pouze uprostřed se nachází kamenná deska. Základem hrobky je kvádrový sokl s podstavcem zakončený jednoduchým tympanonem s oblouky na okraji. Uprostřed tympanonu je umělecky ztvárněna kovová podobizna pochovaného. Jeho tvář je velmi detailně zobrazena na papírovém svitku s mašlí. Pod ním jsou nyní nové, nepoškozené nápisové desky z černého leštěného kamene. Na levém stojí: „*Jaroslava Bretová/poupě ještě nerozvitě/zemřela v 14. roku svém /dne 18. června 1901.*“ A vedle ní je vepsáno: „*Jaroslav Bret/architekt a stavitel v Nové Pace/přepaden smrtí v mužném/činuplném věku 49 let/dne 16. března 1902/Jeho rodiče/Jan a Anna Bretovy.*“ V této hrobce tedy leží dva mladí lidé, jejichž bolestnou ztrátu vyjadřují dvě sochy po stranách. Na pravé straně na samostatném soklu stojí postava zahalené ženy od hlavy až dolů se sepjatýma rukama v klíně. Žena nemá obličej a je zahalená v kapuci, což nám napovídá, že toto ztvárnění znázorňuje truchlící vdovu, po panu Bretovi. V levé části na krychlovém soklu s iniciálami autora, vidíme opět ženu, tentokrát

v klečící poloze s rukama na obličejí. To také vyjadřuje hluboký smutek a žal pozůstalých nad mladým životem dívenky.

5.2.4 Hrobka rodiny Kotikových, Khunových a Jaklových

Autor: Neznámý

Datace: počátek 20. století

Materiál: pískovec, kámen

Na druhé straně od Suchardovy hrobky, v rohu hřbitova nalezneme rozlehlou hrobku hned tří rodin (**Obr. 15**). Je zde zdobené už samotné hrobové místo. Sarkofág má uprostřed znázorněný kříž a okraje jsou moderně pojaty geometrickými tvary. V každém rohu sarkofágu jsou malé kruhové podstavce, které byly dříve určeny pro drobné dekorace či květiny. Na sarkofágu je nyní postavena kovaná nádoba na květiny. Centrální částí náhrobku je postava stojící ženy. Má spjaté ruce a pohled upíná na zem. Její šaty jsou obyčejné bez propracovanějších prvků. Nad její hlavou je pouze nápis: „*RODINA*“ a vedle jejího těla je spousta volného místa, kde původně autor zamýšlel vytesat jména příbuzných. Nápisové desky jsou však na postranních blocích, které zdobí římsa se jménem rodiny. Mezi římsou a deskou jsou umístěny vždy dvě fotografie zesnulých. Obě strany zakončují sloupky s geometricky zdobenou hlavicí. Ve spodní části sloupu jsou vsazeny kovové lucerny. Celkový dojem náhrobku působí velice čistě a udržovaně. Poničen je pouze vrchol centrální části s vytesaným křížem uprostřed.

5.2.5 Drahokoupilova hrobka

Autor: Neznámý

Datace: počátek 20. století

Materiál: pískovec, leštěný kámen

Toto monumentální dílo zaujme okamžitě naši pozornost (**Obr. 16**). Vyčnívá svou výškou nad ostatní hroby a pomalu se sklání a padá, což je velmi nebezpečné pro okolí i pro samotný hrob. Náhrobní kámen je velmi slabý na to, jak je vysoký. Centrálním prvkem je klečící okřídlený anděl objímající břízový kříž. Uprostřed kříže je umístěna fotografie malého dítěte a kolem ní se točí květinový věnec s mašlí. Za andělem je umístěna kamenná deska, která se ohýbá. Po stranách jsou jednoduché pískovcové sloupy s fotografií v horní části. Z těchto sloupu vyčnívají ve spodní části kované svícny tvaru uzlu. Obě strany náhrobku zakončují dva horizontálně členité bloky, celé to završuje kladí. Na němž stojí opět velice zdobený náhrobek tvaru římského chrámu s nápisovou deskou z leštěného kamene uprostřed. Po okraji je zdobený florálními prvky a tympanon je zaoblený s křížem na vrcholu. Na desce je napsáno: „*Antonin*

Drahokoupil, měšťan novopacký, zemr. 25. listopadu 1912 ve stáří 68 roku, Toníček Rutrlu, nar. 14.května 1898, zemr. 18. července 1902. Anna Drahokoupilova, zemr. 9. ledna.1922 ve stáří 75 roku.“ Před celým tímto náhrobkem je ohraničené hrobové místo, které zarůstá břečťanem. Plůtek okolo hrobu je kovaný do detailu propracovaný s florálními motivy, ale čas se na něm podepsal a reziví. Doporučuji okamžitou opravu či rekonstrukci. Byla by škoda tak krásné práce, která dříve někoho stála spoustu úsilí, aby podlehla nepříznivým vlivům.

5.2.6 Náhrobek Václava Vaníčka

Autor: Sochař L. Zívr, Provedl Hakl Ostroměř

Datace: 1938

Materiál: pískovec

Pietní hrob vojáka Václava Vaníčka leží nedaleko márnice (**Obr. 17**). Základem je vertikální hranol přibližně 2 m vysoký. Uprostřed něho je nápis: „*OKRES ŠK. INSP. / VÁCLAV VANÍČEK / VĚZEŇ TEREZÍNSKÝ*“. Nad nápisem je válečný kříž za účast v boji (1938-1939) a nad ním malá podobizna pochovaného vojáka. V pozadí hranolu stojí 1,5 m vysoký oblouk, podél jehož hrany čteme nápis: „*LASCIATE OGNI SPERAN-ZA. UOI CH'ENTRATE*“. Což v překladu znamená: „Ponechte všechny naděje. Vy, kteří sem vstoupíte“. Na podstavci je čitelná signatura autora. Uprostřed podstavce je umístěna lucerna. Na hrobové desce je vyryt velký ruský kříž.

Zcela totožný hrob nalezneme v druhé části hřbitova od stejného autora, ale s pozdějším datem. Ten je zhotoven pro legionáře Jaroslava Praizlera (1885-1945)

5.2.7 Hrobka rodiny Vondroušových

Autor: Antonín Sucharda

Datace: 1903

Materiál: pískovec, kov

Od vstupu severní bránou si okamžitě všimneme po pravé straně vysoce postaveného náhrobku nad schody (**Obr. 18**). Celý hrob je oplocen kovovým plotem. Na kvádrovém podstavci stojí na římsce truchlící genie. Podstavec obsahuje novou nápisovou desku z leštěného kamene. Zpoza ní se tyčí do popředí kovová konstrukce na závěsnou lucernu. Anděl stojí na nízkém podstavci s iniciálami autora. Levým loktem si opírá hlavu o menší jednoduchý náhrobek a v druhé ruce drží květinový věnec a pochodeň opřenou o zem. Jeho dlouhý plášť křídla i vlasy jsou detailně zpracovány. Na podstavci menšího náhrobku je nápisová deska s dvěma fotografiemi Františky a Anny Vondroušových. Sokl je neogoticky zdoben. Před

náhrobkem leží nový žulový hrob. Vše je ve velmi dobrém stavu díky dokonalé péči příbuzných.

6 HOŘICE

Hořice se nacházejí na návrší přesně 25 km od města Jičín a stejně daleko od Hradce Králové (viz **Mapa A**). Od počátku věků byl vrch Gothard (352 metrů n. m.) strategickou výhodou pro osídlování.

6.1 Historie

Archeologické nálezy potvrzují jeho osídlení už za mladší doby paleolitu, neolitu i mladší doby bronzové. Nacházelo se zde pravěké sídliště, které vystřídala raně středověká slovanská vesnice. Vesnice s polohou na malé hoře-hořici, souvisí se vznikem názvu. První písemná zmínka o městě pochází z poloviny 12. století, kdy pražský biskup Jan věnoval v letech 1143-44 řádu premonstrátů své statky. Ti začali budovat na návrší kostel zasvěcený sv. Gothardovi. V průběhu 13. století se přesouvá osídlení pomalu dolů do dnešního města, kde se nachází druhý kostel z roku 1270 zasvěcený Panně Marii. Město měnilo v průběhu let své majitele velice často. Každý se podepsal na vývoji města trochu jinak. V 16. století patřilo město rodu Smiřických, po Bílé hoře zase přikupuje celé hořické panství ke svému dosavadnímu majetku Albrech z Valdštejna.⁷⁴

Počátkem 15. století zasáhlo tuto krajinu husitské hnutí, které mělo velký vliv nejen na kališnickou víru. Žižka tehdy uzavřel spojení s Orebskými roku 1423 a zahájil tažení po východních Čechách. Chtěl upevnit své postavení a ztrestat panstvo, které připravovalo spojení s králem Zikmundem. Žižka se tedy opevnil se svým vojskem na strategickém vrchu Gothard, odkud viděl do celého kraje. A i přes početnou převahu, porazil panská vojska. Tento jeho hrdinský skutek provázal místní obyvatele natolik, že mu nechali zhotovit na hoře pomník. Ve městě nalezneme hned několik významných pomníků, například mistr Jan Hus zhotoven Ladislavem Šalounem roku 1908, Jan Amos Komenský od P. Jiříčka, pomník Františka Ladislava Riegra nebo pomník M. Tyrš od J. Plichty.⁷⁵

Na dnešním náměstí stojí kostel Panny Marie, zde se rozkládal hřbitov, původně městský, obehnaný kamennou gotickou zdí a dvěma baštami. Vše nakonec podlehl rozlehlým barokním stavbám. Město totiž postihl rozsáhlý požár roku 1738 a muselo být kompletně přestavěno.

⁷⁴ TOMÍČKOVÁ, Oldřiška – BUKÁČ, Václav. *Hořice*. Vyd. 1. Praha - Litomyšl: Paseka, 2011. s. 8-13.

⁷⁵POCHE, Emanuel. (ed.), *Umělecké památky Čech I. (A-J)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV Praha: Academia, 1977 s. 433.

Původní kostel byl nahrazen jednoduší barokní stavbou, na níž se podíleli opět studenti kamenosochařské školy.⁷⁶

6.2 Starý hřbitov

Kostelík sv. Gotharda byl dlouhá staletí poutním místem. Z dřevěné stavby se v 18. století stala stavba kamenná, vyzdobena pracemi učedníků místní školy. Kolem kostela se rozkládá starý hřbitov (**Mapa 3**). Většina hrobů je poničených, terén je nerovný a hroby se rozpadají. Kostel sv. Gotharda stojí na prudkém kopci, přičemž každé nepříznivé počasí žene vodu přes několik hrobů. I přesto tu najdeme spoustu náhrobků z 19. století a v levé části hřbitova, kde jsou vhodné podmínky se dodnes pohřbívá. Místo posledního odpočinku zde našli významní hoříčtí starostové, kněží a kronikáři. Nejlépe dochované jsou náhrobní desky vsazené do venkovních zdí kostela. V areálu se nachází hromadný hrob vojáků a třináct hrobů důstojníků, padlých v bitvě u Sadové 3. července 1866 v podobě neogoticky zdobeného sloupu.

Nejvíce dochovaných hrobů zde najdeme od Sochařů Vejse a Josefa Deyla. Dále tu mají svá díla Akademický Sochař Novák z Prahy, J. F. J. Černý z Hořic či J. Myslivec a Šešina.

6.2.1 Náhrobek Antonína Vondráčka

Autor: Neznámý

Datace: 1899

Materiál: pískovec

Náhrobek zhotovený pro Akademického sochaře Antonína Vondráčka (1850-1899) nalezneme hned u hlavního vstupu do starého hřbitova kolem kostela sv. Gotharda (**Obr. 19**). Sokl i podstavec splývají v jedno. Základem je skalka, na které klečí mladá dívka po pravé straně. Opírá se o nápisovou desku zapuštěnou do té samé skalky. Dívka má na sobě dlouhé šaty a ve vlasech čelenku. Ruce překládá přes sebe a drží v nich kytici. Nápisová deska je z leštěného kamene a trochu ji figura dívky zastiňuje. Pod nápisem čteme text: „*Smrt prý odplatou za hříchy naše, / mně však odměnou za vytrpené strasti*“. Vrchol náhrobku zdobí kříž v podobě břízového dřeva, na jehož vrchol pokládá holoubek malou květinu.

⁷⁶POCHE, Emanuel. (ed.), *Umělecké památky Čech I. (A-J)* Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1977 s. 433

Před náhrobkem leží úzká hrobová deska, která se mírně zvedá, aby byl lépe čitelný její nápis. Je zde pochována Barbora (1850-1905).⁷⁷ Po stranách jsou kované plůtky asi 50 cm vysoké. Plůtek je zrezlý a náhrobek silně porostlý mechem.

6.2.2 Hrobka rodiny Langerových a Machkových

Autor: J. Deyl a František Vejs

Datace: 1902

Materiál: barevný pískovec

Velice zajímavě zhotoveným dílem na starém hřbitově je rodinná hrobka moderního vzhledu (**Obr. 20**). Hlavním motivem jsou čtyři kruhové sloupy s kanelováním postavené do půlkruhu. Každý sloup stojí na 50 cm vysoké patce, na které jsou vytesaná jména zemřelých. Mezi sloupy vznikly tři 30 cm široké mezery. V nich jsou umístěny podstavce kruhového půdorysu vysoké stejně, jako patky sloupů. V průhledech mezi sloupy je umístěna pískovcová urna uprostřed a vedle ní dva květináče z pískovce. Sloupy drží kladí kopírující půlkruhový tvar. Na přední straně jsou vytesána jména rodin.

6.2.3 Hrobka rodiny Krejcarovských

Autor: J. F. J. Černý v Hořicích

Datace: 1890

Materiál: pískovec

Po pravé straně kostela stojí monumentální hrobka s dominantní sochou svatého Václava uprostřed (**Obr. 21**). Patrona českých zemí poznáme především díky jeho typickému zobrazení, které autor do detailu vypracoval. Oblečen je do panovnického pláště a na hlavě má typickou knížecí korunu. O levou nohu má opřenou korouhev s orlicí a druhou rukou se opírá o prapor.

Hrob má podobu antického chrámu. Svatý Václav je tedy umístěn mezi dvěma sloupy korintského typu s kanelováním. Spodní část zdobí vavřínové větvičky vinoucí se kolem sloupu. Celé toto dílo završuje římsa se jménem rodiny a zdobená římsa s tympanonem. Uprostřed něho autor zhotovil věnec a stuhu vystupující do prostoru. Samotný vrchol hrobky zakončuje klasický kříž.

Díky mohutnému soklu a samotnému podstavci je hrobka vysoká přibližně čtyři metry. Podstavec zdobí po stranách vavřínové věnce. Mezi nimi je nově umístěna žulová deska

⁷⁷ Jejich syn Zdeněk Vondráček, vystudoval roku 1894 kamenno-sochařskou školu v Hořicích. Viz C. a k. Odborná škola, Seznam absolventů od roku 1887 – 1939. URL: <<http://www.spsks.cz/absolventi/>>.

s dalšími příbuznými. Na bočních stranách podstavce však zůstaly původní nápisové desky. Do tohoto hrobu se stále pohřbívá. Hrobové místo je upravené, zdobené sypaným štěrkem a působí velice čistě.

6.2.4 Náhrobek od sochaře Nováka

Autor: Akademický sochař Novák, Praha

Datace: 30. léta 20. století

Materiál: pískovec

U hřbitovní zdi, naproti hrobce rodu Krejcarovských, stojí náhrobek, o němž víme velice málo. Na mohutném soklu stojí nepravidelný kamenný blok, do kterého je vytesána truchlící žena (**Obr. 22**). Na soklu čteme čitelnou signaturu autora. Autorem je Jaroslav Novák z Prahy (*1917). Vystudoval oddělení pro kameníky v Hořicích roku 1936. Bohužel však nezanechal žádný jiný nápis na tomto díle, tudíž nevíme, pro koho a kdy byl vytvořený. Autor však kladl důraz na dokonalé ztvárnění ženské postavy. Žena stojí v mírném náklonu v pravé části náhrobku, levou ruku má volně spadlou k zemi a hlavou se opírá o jakýsi polštář. To však není zcela zřetelné, protože levá strana náhrobku na nás působí nedokončeným dojmem. Náhrobek je nepoškozený a hrobová deska působí také čistě a udržovaně.

6.3 Nový hřbitov

Nový hřbitov byl založen roku 1892 a židovský o pět let později (**Mapa 3**). Na novém hřbitově nalezneme pomník věnovaný padlým Rudé armády od Josefa Kalfuse, dále díla od Josefa Wagnera, Miloslava Vávry, V. Bažanta Rychna, Františka Vyskočila, Ellen Jilemnické (Plačka), Ladislava Kofránka (Madona s dítětem) a mnoho dalších.⁷⁸ Opět zde najdeme díla od J. Deyla a Fr. Vejse, který později spolupracoval s J. Hatlem. Tito všichni se zde zasloužili o nejvíce náhrobků. Což poznáme na řadě opakujících se prvků. Najdeme zde hrob operní pěvkyně Pavliny Erbanové, příslušníků lékařské rodiny Levitů, sochařů Mořice Černila, Quida Kociána, Josefa a Marie Wagnerových a mnoha dalších významných osobností.

Před oběma hřbitovy, na vrchu svatého Gotharda, se nachází pozůstatek valů jedné z hořických tvrzí, z které r. 1423 řídil bitvu Jan Žižka. Právě na tomto místě, před vstupem na jednotlivé hřbitovy, mu byl zhotoven pomník.

6.3.1 Žižkův pomník

Autor: Pavel Jiříček

⁷⁸ JÍLEMNICKÝ, Alois - KALFUS, Josef. *Galerie plastik*. Městský národní výbor. Hořice. 1964.

Datace:1873

Materiál: pískovec

Pomník Jana Žižky z Trocnova zhotovil sochař Pavel Jiříček roku 1873 k 400. výročí již zmíněného hrdinského činu (**Obr. 23**).⁷⁹ Jedná se o jednu z prvních Žižkových soch v Čechách. Pískovcová socha stojícího Jana Žižky v brnění na zvýšeném hranolovém podstavci je v nadživotní velikosti a stojí na místě bývalé tvrze. Podstavec i sokl je čtvercového půdorysu. Deska soklu je mírně zkosená a podstavec velice vysoký. Z přední strany je na něm nápis: "*JAN ŽIŽKA / Z TROCNOVA / VŮDCE LIDU ČESKÉHO / V BOJÍCH XV. VĚKU*". Na boční straně je signatura: "*Bratři / J. P. Jiříčkové / v Hořicích*". Na zadní straně je znak sokola a datum zhotovení 7. 9. 1873. Nad římsou podstavce spočívá socha Jana Žižky hledícího vlevo před sebe. Je oděn v plátovém brnění s kalichem na prsou a kroužkovém kabátci, má kované chrániče nohou i rukou, na hlavě posazenou přilbici a přes ramena přehozený plášť. Stojí na pravé noze, levou nakračuje před sebe. V pravé ruce drží mohutný palcát opřený o zem, levou rukou svírá řemen meče v úrovni pasu. Bohužel je tento pomník příliš porostlý mechem, proto jsou některé nápisy hůře čitelné. Doporučuji okamžitou údržbu, vzhledem se jedná o pomník, na který by měli být pyšní, nejen hořičtí obyvatelé.

6.3.2 Hřbitovní portál

Autor: Kolektiv studentů a učitelů kameno-sochařské školy v Hořicích

Datace:1893

Materiál: pískovec

Chloubou celého hřbitovního areálu, která je inspirací všech umělců vůbec, je hřbitovní portál. Jedná se o 14 metrů vysokou a 5 metrů širokou novorenesanční kamennou stavbu (**Obr. 24**) v podobě triumfálního oblouku je vstupní bránou do nového hřbitova. Byla zhotovena podle návrhu Antonína Cechnera a Bohuslava Moravce z let 1892-1905.⁸⁰ Na stavbě se podíleli všichni tehdejší studenti i učitelé kameno-sochařské školy z Hořic. Práce jim trvala od roku 1893 do 1907.⁸¹ Vilém Dokoupil, významná osobnost této školy, si od počátku uvědomoval nutnost tohoto díla a věřil ve velkolepou reprezentaci školy i města. Nikde v Čechách ani na Moravě nenajdeme obdobný umělecký hřbitovní skvost, jako je tento.⁸² Což je důvod, proč se

⁷⁹ Od 3.5 1958 v USKP.

⁸⁰ Od 3.5 1958 v ÚSKP.

⁸¹ TOMÍČKOVÁ, Oldřiška - BUKAČ, Václav. *Hořice*. Vyd. 1. Praha ; Litomyšl : Paseka, 2011. s. 37.

⁸² JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost: kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884-1984*. Praha, 1984.

sem sjíždí řada umělců a uměleckých škol z širokého okolí. Každý, kdo toto dílo spatří prvně, zůstane v údivu.

Portál má podélný půdorys s triumfálním obloukem ve střední části. Po stranách se nacházejí nižší pravouhlé vstupy. Střední oblouk zdobí na každé straně dva vysoké íonské sloupy, s kanelovaným dřikem a patkou, které vystupují do popředí. Uvnitř oblouku jsou o něco menší, velice podobné sloupy stojící s těmi velkými na společném soklu a společně nesou odstupňovaný architráv triumfálního oblouku s reliéfními květinovými girlandami. Uprostřed něho si cestou na hřbitov přečteme nápis: „*POKOJ VÁM*“ a cestou ze hřbitova na stejném místě: „*PÁN S VÁMI*“. Toto všechno zakrývá mohutná římsa vyběhající dopředu, nesoucí na podstavcích dvojici erbů s latinským křížem. Kolem trčí složité předměty, jako například berla, jablko, kříž, kopí, prapor a meč. Na každém erbu sedí sova. Uprostřed na zdobném nástavci s volutami po stranách sedí anděl Míru s rozepjatými pažemi od Mořice Černila, učitele sochařské školy. Anděl gestem svých otevřených rukou oslovuje diváka a vtahuje jej do kompozice.

V centrálním oblouku v horní části můžeme vidět reliéf dvou amorků, na levé straně amorek drží velké peří a pravý flétnu a věnec. Pilíře po stranách a drobnější sloupy nesoucí oblouk hlavního vchodu zevnitř jsou zakončeny architrávem a římsou, nad níž se nachází zábradlí. V něm je po obou stranách ve dvou čtvercových polích motiv vázy zdobené ovocem a květy. Na krajních pilířích zábradlí na masívních člancích stojí dvě sochy – Smrt a Vzkříšení. Zhotovil je Quido Kocián v moderním duchu.⁸³ Obě sochy jsou zpodobněny jako lidské figury. Socha Smrti je zahalena do splývajícího roucha, má skloněnou hlavu a zmáhá jí vytrácející se život z jejího pokřiveného těla. Naopak socha Vzkříšení stojí vzpřímeně a energicky a upírá se směrem vzhůru.⁸⁴ Toto monumentální dílo reprezentuje nejen místní školu, ale celé sochařské umění 19. století vůbec.

6.3.3 Náhrobek rodiny Polednových

Autor: Neznámý

Datace: počátek 20. století

Materiál: pískovec

⁸³POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I. (A-J)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978. s. 434.

⁸⁴JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost: kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884-1984*. Praha, 1984.

Jedním z nejzajímavějších náhrobků, kterých je bez pochyby na tomto hřbitově nespočet, je náhrobek pro rodinu Polednových (**Obr 25**). Podstavec i sokl tvoří komolý jehlan. Na podstavci čteme jednoduchý nápis: „*RODINA POLEDNOVA*“. Neznáme tedy přesnou dataci, ale podle hlavního motivu můžeme předpokládat, že byl náhrobek zhotoven na počátku 20. století. Hlavní náhrobek tvoří totiž kříž ztvárněný z břízového dřeva, který byl v tomto období velice oblíbeným motivem. Autor však doplnil kříž ještě florálními motivy s vlčími máky a diagonálně položenou kotvou. Autor velice realisticky zhotovil rostlinné prvky, břízovou kůru, ale především provaz a uzel jímž je kotva přichycena ke kříži. Pozadí náhrobku tvoří vysoký keř, díky kterému je toto dílo nepřehlédnutelné. Samotný náhrobek i hrobové místo je čisté a neponičené.

6.3.4 Náhrobek Františka Vejse

Autor: J. Hátle a František Vejs

Datace: 1906

Materiál: pískovec

Náhrobek Františka Vejse a jeho rodiny se nachází v levé části hřbitova (**Obr. 26**). Náhrobek má podobu starého muže zahaleného v dlouhém šatu. Pohlíží k zemi a ruce má stroze podél těla. Stojí na soklu tvaru skály, na které je nápis: „*I ŽAL I RADOST MINOU – ZAJDOU / V HROBĚ – MIŇ KLIDNĚ TENTO / SVĚT – ONĚ POUHÉ NIC*“. Tento nápis překrývá velice realisticky zpracovaná holá větev. Zpoza pravé strany náhrobku vyčnívá diagonálně postavený kříž s širokými rameny. Kříž slouží jako nápisová deska. František Vejs se narodil 24.11 1871 v Hořicích, kde také roku 1889 vystudoval oddělení pro sochaře.⁸⁵ Zemřel roku 1906 a až o devatenáct let později ho do hrobu následovala manželka a jejich dcery.

Pod křížem je vytesané místo ve tvaru jeskyně, sloužící pro umístění luceren. Před náhrobkem leží jednoduchá hrobová deska z pískovce, na němž je později umístěna žulová deska se jmény dalších příbuzných. Hrob je tedy udržován a bez známek poničení.

6.3.5 Náhrobek rodiny Tauchmanových a Kolářových

Autor: František Vejs a J. Deyl

Datace: počátek 20. století

Materiál: pískovec

⁸⁵ C. a k. Odborná Škola sochařsko-kamenická v Hořicích, Seznam absolventů od roku 1887 – 1939. URL: <<http://www.spsks.cz/absolventi/>>.

Velice netradičně zpracovaný náhrobek upoutá naši pozornost, procházíme-li první řadou levé části hřbitova. Centrální část tvoří postava ženy klečící na kruhovém podstavci (**Obr. 27**). Žena v roztrhaném rolnickém šatu trhá květiny. Na levém rameni nese trs utržených květin a pravou rukou sbírá poslední květinu. Rostlina však překrývá část nápisu na podstavci. Nápis je pouze z poloviny čitelný, nevyčteme tedy jeho původní znění.

Po obou stranách ženské postavy jsou umístěny dva mohutné půlkruhové kamenné bloky, sloužící jako nápisové desky. Zajímavostí však je, že většina zemřelých jsou ženy s odlišnými příjmeními. Zároveň u žádného jména nenalezneme datum narození ani úmrtí. Horní část bloků tvoří citát, který začíná na levé straně slovy: „*DNOVÉ NAŠI JSOU:*“ a na druhé straně pokračuje: „*JAKO STÍN NA ZEMI*“. Náhrobek i nápisové desky jsou, kromě citátu nepoškozeny a udržovány. Což se nedá říci o hrobovém místě. Hrobová deska je zcela zarostlá mechem.

Velice podobně zpracovaným náhrobkem, jako předchozí, je rodinná hrobka Polákových v severní části hřbitova (**Obr 28**). S tím rozdílem, že v centrální části na kruhovém podstavci klečí truchlící muž v rouchu. Muž si podpírá levou rukou hlavu a pravou přidržuje šat, který mu padá přes podstavec. Do podstavce autor zhotovil prostor pro lucernu. Po stranách jsou opět kamenné bloky půlkruhového tvaru. Písmo je zcela odlišné od předchozího a autoři zde nemají žádné iniciály. Náhrobek pochází z první poloviny 20. století, což znamená, že se neznámý autor inspiroval na výše zmíněném náhrobku. Hrobové místo je díky kamenným deskám geometricky situováno. Autor využil vzniklého místa postranními nápisovými deskami, aby zde vytvořil kamenné truhlíky na živé květiny.

6.3.6 Hrobka rodiny Šťastných

Autor: Neznámý

Datace: 1894

Materiál: pískovec

Mimořádnou a originální hrobku své doby nalezneme u západní hřbitovní zdi (**Obr. 29**). Hlavním motivem a dominantou celého díla je lev. Zvíře, které je symbolem vlastenectví a moci, stoupá po římse vzhůru. S otevřenou tlamou řve na nápisovou desku. Tudíž z pohledové strany vidíme pouze jeho hřívu. Autor do detailu zpracoval tlapy s drápy, svaly na těle, chlupy, hřívu i tlamu se zuby. Po levému boku lva je umístěna květinová kytice v jejímž středu bývala kulatá podobizna zemřelého. Nápisová deska je velice poničená a není čitelná. Kolem ní je

znázorněna skála. Na římsce, na které lev stojí čteme nápis: „*EMILIE ŠŤASTNÁ / zemř. 1896 ve stáří 43 let.*“

Velice pěkně je i zpracována hrobová deska na zemi před náhrobkem. Je zde motiv kalichu, bohužel je polovina desky zničená a leží opřená mimo hrob. Chybějící část hrobu nahradil plechový poklop. V popředí hrobu stojí nápisová deska, na které autor detailně znázornil popínavou rostlinu. Na ní jsou vyryta jména dalších zemřelých: „*OTILIE MAIXNEROVÁ / 13. V. 1873–14. VI. 1914 / PETR MAIXNER / knihkupec / 3. V 1866-13. V 1936.*“

Tento hrob byl však zhotoven pro horlivého vlastence Josefa Šťastného, majitele vinárny „U božích bojovníků“ a tvůrce Mohyly Husitské. Nechal ji postavit k 470. výročí Žižkova vítězství na Gothardě roku 1893 na návrší jižně od města. Autorem se stal Antonín Sešina. Na mohyle sedí také lev, zpracovaný je ale velmi podobně, jako na jeho náhrobku, je tedy zcela možné, že náhrobek zhotovil také Antonín Sešina. Na mohyle jsou psané verše Šťastného: „*Hledej poutníče, příklad v knize dějů, nenajdeš slavnější nad českou epopu...*“

6.3.7 Náhrobek bratrů Tomsů

Autor: Bílý

Datace: 1922

Materiál: pískovec

Typickým a velmi oblíbeným motivem se od počátku 20. století staly torza zlomených stromů. Strom značil život jedince, jenž ve svém hojném období byl z ničeho nic zlomen. Muž tedy mohl zemřít v příliš mladém věku nebo se mohlo jednat o rodinu jejichž rod vymřel po meči. V tomto případě se jedná o bratry Václava Tomsu (1886-1922) bývalého rotmistra ruské legie a hostinského a Rudolfa (+1926). Základem je deska tvaru stély asi dva metry vysoká, která po stranách připomíná skálu, ale uprostřed je čistě hladká pro zhotovení nápisu (**Obr. 30**). Zlomený strom se sklání až k zemi. V místě, jenž vzniklo v oblouku kmene, stojí kovová lucerna. Na soklu v kořenech stromu čteme autorovu signaturu. Nápis je jedinou poničenou částí na tomto náhrobku.

7 SOBOTKA

Sobotka, jako osada vznikla již v druhé polovině 12. století. K největšímu hospodářskému a kulturnímu rozkvětu došlo za vlády Lobkoviců, kteří se podíleli na stavbě několika hlavních památek. Důležitým faktorem pro rozvoj města byla také strategická poloha při hlavní silnici z Mladé Boleslavi do Jičína (**Mapa A**).⁸⁶ Toto město se může pyšnit nespočtem roubených domů, zachovalým malovaným náměstím, ale především místním hřbitovem, který prý patří mezi nejkrásnější na Jičínsku.

7.1 Historie hřbitova

Úřady se přes padesát let snažily prohlásit tento hřbitov kulturní památkou, což se sice nepovedlo, ale i tak se stal inspirací několika umělců, básníků, fotografů i filmařů, což nám mimo jiné dokládá nespočet akvarelů, dřevorytů i fotografií. Jsou zde pochovány nejváženější osobnosti. Často také sochaři, kteří se sami podíleli na výzdobě, ale i básníci a spisovatelé, které tento hřbitov od počátku uchvátil. Ve svých pracích se o něm zmiňuje například Jaroslav Vrchlický, Karel Čapek, Jaroslav Seifert, ale především Fráňa Šrámek, který zde pochoval celou svou rodinu, ke které ulehl roku 1952. Každého dojal svou básní *Sobotecký hřbitov* je v různých, která zde byla veřejně recitována roku 1937 a 1967. Nalezneme tu náhrobky zhotovené Josefem Drahoňovským, Pavlem Janákem, Karlem Pokorným, Karlou Žákovou, dále Václavem Hlavatým a Františkem Stuchlíkem, kteří zde také našli místo věčného odpočinku. Dokonce malíř Václav Špála měl zde rodinnou cihlovou hrobku, která se však nedochovala. On choval k tomuto městu hluboký vztah, což dokládá mnoho jeho děl s krásou Soboteckého okolí.⁸⁷

První původní hřbitov se nacházel vedle farního kostela se zvonící už ve 14. století. Tento kostel byl v 90. letech 16. století proměněn ve velkolepý chrám svaté Máří Magdalény. Postupem času hřbitov nedostačoval, a nakonec podlehl úplně rozpínavosti městských domů. Zbylo z něho jen několik desítek náhrobků významných osobností ze 17. a 18. století, které můžeme nyní vidět vsazené do zdí kostela nebo přímo uvnitř. V období hladomoru a napoleonských válek byl vysvěcen provizorní hřbitov na volném prostranství v místech dnešní mateřské školy. Dodnes tyto nešťastné události připomíná pomník z roku 1934. V polovině 19. století přinutily předpisy zřízení nového hřbitova dál od města. Stavitel Josef

⁸⁶ POCHE, Emanuel. (ed.), *Umělecké památky Čech III. (P-Š)*. Praha, 1980. s. 385-386.

⁸⁷ JINDRA, Josef. *Český malíř Václav Špála. Od Ještěda k troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí*. Roč. 23. č.1 2016 s.3-4.

Šulc vymezil místo pod zámek Humprechtem kamennou zdí a P. Josef Čermák ho vysvětlil roku 1858. Později byl hřbitov vyzdoben alejí lip a bříz, která jej dělí na čtyři pole, páté evangelické pole bylo u zdi nejbližší zámku. Na konci 19. století bylo zapotřebí další rozšíření, o kterém se jednalo přes deset let. Nakonec byla přistavěna další zeď, která už místy praská a sesouvá se. Hřbitov je tedy rozdělen zdí na starou a novou část, vysvěcenou roku 1912 (**Mapa 4**). Před hlavní zdí můžeme vidět dva pomníky od Václava Hlavatého. Roku 1949 zhotovil pomník čtrnácti padlým vojákům Rudé armády za 2. světové války a 1975 sem přenesl a upravil pomník Jana Luciny pro oběti 1. světové války padlé na Sobotecku. Za zdmi hřbitova můžeme obdivovat rodácký pomník s nápisem: „*vděčné paměti rodáků jinde pohřbených*“ z roku 1927 od Pavla Janáka nebo pomník vojáků padlých 1866, kde leží samotný první pruský důstojník. O správu hřbitova se odjakživa staral výbor, ve 20. století jej převzaly komunální služby. Od roku 2009 vycházejí zpravodaje Šrámkovy Sobotky, které se snaží zmapovat hroby soboteckých rodáků i mimo místní hřbitov.⁸⁸

Na Sobotecku v Markvarticích pracoval sochařský a kamenický rod, Jan a Josef Zemanovi. V 18. století měl svou dílnu Václav Jelínek v Březně u Sobotky. Ten pracoval pro hraběcí rod Černínů z Chidenic a realizoval stavbu Humprechtu.⁸⁹

7.1.1 Pomník soboteckých rodáků

Autor: Pavel Janák a K. Pokorný

Datace: 1927

Materiál: pískovec

Uprostřed hřbitova můžeme vidět spojení moderní architektonické tvorby vrcholné úrovně s kvalitními portrétními medailony zhotovené dvěma významnými autory (**Obr. 31**). Jedná se o architektonické geometricky pojaté dílo z pískovcových bloků. Na dvou nízkých stupních je umístěn krychlový útvar, ze kterého vyrůstá štíhlý hranol. Nad štíhlým hranolem se nachází další kvádr. Celé toto dílo má zhruba 4,5 m. Na třech stranách hranolu jsou umístěny vždy dvě bronzové portrétní sochy. Pod každou z nich je jméno zobrazeného. Jsou zde zhotoveny podobizny Dr. Fr. V. Jeřábka (1836-1893), Fr. Dvorského (1839-1907), Dr. Bohuslava Raymana (1852-1910), Mudr. Hynka Pelce (1844-1915), Josefa V. Turnovského (183-1901) a Dr. Jindřicha Šolce (1841-1916). Na severní straně, bez sochařské výzdoby čteme

⁸⁸ BÍLEK, Karol – JINDRA, Josef. *Sobotecký hřbitov*. Praha: KaB, 2012.

⁸⁹ SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985. s. 242 a s. 247.

nápis “*VDĚČNÉ PAMĚTI / RODÁKŮ / JINDE POHŘBENÝCH / 1927*”. Tento monument je ve velmi dobrém stavu.

7.1.2 Rodinná hrobka Černých

Autor: Neznámý

Datace: 1860, 1890

Materiál: pískovec, žula, leštěný kámen

Hrob rodu Černých je přesným příkladem kombinace všech uměleckých stylů. Tuto rodinu nalezneme při vchodu na pravé straně hned u hřbitovní zdi. Nemůžeme si nevšimnout jednoho z řady kolmo vyčnívajícího náhrobku. Jedná se o neoklasicistní náhrobek se sochou Ježíše Krista (**Obr. 32**). Na sobě má dlouhé roucho a levou rukou žehná, ale tato ruka se nedochovala. Na soklu jsou využity všechny čtyři strany s nápisem či výzdobou. Náhrobek je místy poničený, je tedy možné, že i v části bývalé autorovy signatury. Náhrobek býval dekorativně zdobený, dnes z pískovce zbylo velmi málo. Na zadní straně je vytesaný kříž s kotvou. Vepředu je oválná nápisová deska s nápisem: „*Václav Mat. Černý nar. 1789 a zem. 1860 a Kateřina Černá nar. 1820 zem. 1868.*“

Vedle tohoto náhrobku leží hrobka rodiny Černých z let 1890-1920. Hrobka je moderní, z čisté žuly a mramoru (**Obr. 33**). Některé nápisy zastihuje ve velké míře břečťan, ale samotná hrobka není nijak poničena. Uprostřed mezi nápisovými deskami je kamenný kříž s florální zdobenou patkou. Uprostřed kříže je reliéf podobizny Ježíše Krista s trnovou korunou. Na podstavci pod křížem můžeme číst citát: „*Pane po Tobě jediném jsem toužil. Dopřej mi nyní, abych ve Tvém objetí spočinul.*“ V této hrobce leží několik zesnulých jako například Jan Mikuláš Černý (1815-1875), starosta města, rolník z Března, o kterém mluví Fráňa Šrámek ve své básni, Václav Jaromír Černý (1832-1883), okresní tajemník v Libáni nebo Černá Růžena (*1838), kulturní a spolková pracovnice.

7.1.3 Náhrobky rodiny Diviškových

Autor: Josef Rosulek, At. Khun

Datace: Druhá polovina 19. století

Materiál: pískovec

Při vchodu do hřbitova v pravé části zhruba uprostřed se nacházejí dva náhrobky zhotoveny pro jeden rod. Každý je však ztvárněn jinými sochaři. Vpravo stojí starší náhrobek od Josefa Rosulka z Jičína (**Obr. 35**). Nápisová deska je nečitelná a poničena tak, že nedrží na podstavci a je pouze opřená o hrob. Nad podstavcem je vytesána stuha s nápisem: „*HROBKA*

RODINY DIVIŠKOVY“ nad ním hlavice v podobě štítu. Umělec zde ztvárnil mladou truchlící ženu se skloněnou hlavou. Její vlasy mají pravidelné lokny a splývají přes obličej dolů. Svým šatem objímá a zároveň se opírá o kříž, spolu s látkou tento symbol opět značí z mrtvých vstání. Kříž je ztvárněn do detailu, jako by byl z břízového stromu a koření v kamenné skalce. V druhé ruce žena drží květinový věnec, který přikládá ke kříži.

Druhý náhrobek je mladší a o něco méně zdobený (**Obr. 34**). Vypracoval ho At. Khun z Vojic, s jehož pracemi se setkáme i na dalších hřbitovech. Tento náhrobek je tvaru stély zdobený reliéfy a završený jehlanem. Uprostřed je kruhová fotografie pochované Františky Diviškové. Medailon objímá rozmarýnová girlanda.⁹⁰ Podél celé levé strany stojí palma, jejíž listy se sklání směrem dolů. Na samém vrcholu vedle palmových listů je zavěšený květinový věnec. Ve spodní části náhrobku můžeme vidět reliéf mladé ženy truchlící nad rakví, v ruce drží vavřínový věnec a na pozadí je opět palmový strom. Na podstavci je velká čitelná deska s nápisem: *„Zde v pánu odpočívá Františka Divišková roz. Ječná 1868 – 1893 Odpočívej klidně sladce, mé ty drahé věrné srdce, a přemilá družko má! Za ten úkol slzou a sny. Račiž Bože všehomocný odplatou jí nebe dát, a nám tebou opuštěným na věčnosti se shledati! Truchlící choť a dítky.“*

7.1.4 Pomník padlých 1866

Autor: Neznámý

Datace: 1889

Materiál: pískovec

Ještě před vchodem na hřbitov si můžeme všimnout pomníku obětem první a druhé světové války. Bohužel pomník padlým za Prusko-rakouské války je až na konci starého hřbitova, zapadlý mezi stromy. Na zemi leží dva sarkofágy a mezi nimi je vztyčená netypová pyramida zakončena templářským křížem (**Obr. 36**). Z přední strany pyramidy jsou vyryty od shora až dolů jména pochovaných. Leží zde 1 pruský a 3 rakouští důstojníci, 9 pruských a 43 rakouských vojáků. Boční strany zdobí citát, na jedné v německém jazyce, na druhé v češtině: *„Kristus odňal smrti moc a život i nepomíjitelnou bytost uvedl do světa skrze evangelium.“* Na zadní straně se dozvíme, že náhrobek byl obnoven roku 1889. Pomník ohrožuje pouze porůstající mech, jinak je v dobrém stavu.

⁹⁰ Rozmarýnové větve se dříve dávaly pozůstalým na podporu paměti a uchování vzpomínek na zemřelého. V tomto případě fotografie splňuje svůj účel.

Oba hroby po stranách památníku mají jednoduchou hrobovou desku s českým nápisem. V levém hrobu leží Jan Eduard Rathmann, královský pruský nadporučík. Na hrobovém sarkofágu je položena novější deska s německým nápisem jeho hodností i s daty narození a úmrtí. Vpravo leží Emil Greissinger, setník pěšího pluku č. 33. Na hrobovém místě není čitelný nápis, nejspíše se jedná také o německý jazyk. Mezi těmito hroby je prostor pro květiny.

7.1.5 Hrob Václava Šolce

Autor: Karla Vobišová Žáková

Datace: 30. léta 20. století

Materiál: litina, pískovec

Hrob soboteckého rodáka a básníka Václava Šolce se nachází na hranici mezi starým a novým hřbitovem (**Obr. 37**). Žil v letech 1838 až 1871. Jeho pomník působí čistě, hladce a nepoškozeně. Je zdobený pouze jeho portrétní maskou, která však celému místu dodává na vážnosti. Bysta je realistická v nadživotní velikosti a stojí na netradičně provedeném třístranném sloupu, a ještě netradičním pětibokém soklu. Je jasné, že autorka chtěla náhrobku dodat jedinečnost. Pod bystou je na sloupu umístěna litinová tabulka s úryvkem jeho verše: „*Byl den můj bouří divných pln, a černým mračnem tmavý, a slunce, jak by zhaslo již, mně svítil blesk jen žhavý*“. Vedle toho leží na zemi hrobová deska na zdviženém soklu. Na desce jsou vepsány velmi stručně základní informace o zemřelém.

7.1.6 Hrobka Josefa Macouna

Autor: Neznámý

Datace: 1897.

Materiál: žula, pískovec, kov

Naproti hrobu básníka Václava Šolce leží lékárník Josef Macoun (1837-1897) s chotí a syny. Jejich hrob se liší od ostatních svým vzhledem a zároveň zasahuje do cesty (**Obr. 38**). Základem je třístupňový žulový kámen s nápisy, na jejichž římse stojí dekorativně zdobený kamenný kříž. Přes kříž je položený květinový věnec s mašlí a kotva provazem obmotaná kolem kříže. Toto zobrazení kotvy na nás působí velmi honosně a bohatě. Autor zobrazil veškeré prvky dokonale a reálně. Před tímto náhrobkem je hrobové místo v podobě květinového záhonu, ohraničené šesti mohutnými žulovými sloupy. Každý sloup je propojen kovovým, na pohled velmi těžkým, řetězem s ostny. Roku 1897 se tento muž objevil v básni Fráni Šrámka, jako mladičkový kovář z Kosti. Spodní část hrobu a sloupů obrůstá mech, ale samotný žulový náhrobek není nijak poničen.

7.1.7 Hrobka rodiny Tchámových

Autor: J. L. Urban a spol. z Olomouce

Datace: 1915-1938

Materiál: žula, leštěný kámen

Moderní hrobka pro měšťana a majitele koželužny a realit Josefa Tcháma (1839-1897) je umístěna u hřbitovní zdi po pravé straně hlavního vchodu (**Obr. 39**). Centrální část je tvaru mírně zkoseného vertikálně postaveného hranolu a je zakončena hlavicí. Hlavice je ve spodní části zaoblená a na přední straně lze spatřit reliéf obličeje Ježíše Krista s trnovou korunou. Po stranách jsou umístěny dvě hrobové desky, jejichž vrchní strana je zakončena vlnovkou s motivy růží. Zajímavým akcentem tohoto náhrobku je zdobení květinami každého začátečního písmena u příjmení. Díky písmu zjistíme, která jména byla dopisována dodatečně. Poslední pochovaní již nemají zdobená jména. Na zemi před náhrobkem stojí dvě kamenné urny s příbuznými, kteří byli na konci 20. století spáleni. Díky pozůstalým je tento hrob udržován a neponičen.

7.1.8 Náhrobek Františky Chámové

Autor: Neznámý

Datace: 1871

Materiál: pískovec, kov

Tento hrob má podobu neogotického kostela s vikýří i věžičkou (**Obr. 40**). Na náhrobku je několik neogotických prvků. Základem je mohutný vysoký sokl, na kterém byla dříve fotografie nebo jiná malá tabulka. Na soklu stojí zdobený podstavec s nápisovou deskou a věží. Nápisová deska zde tvoří vstup do kostela, nad ním je totiž motiv kopírující vstupní portál. Portál zdobí reliéf křížící se kotvy s obráceným křížem. Tento portál zdobí šest růží a jeho vrchol zakončuje kříž. Tento kříž je dominantou věže, na které dominuje zdobená fiála. Nápisová deska byla tvořena netradiční formou, písmo je vytlačeno do plechové destičky a poté připevněno na náhrobek. Hrobové místo je na zemi pouze naznačené pískovcovými panely, které obrůstají mechem. Samotný náhrobek je místy poškozený, ale stále v dobrém a čitelném stavu.

7.1.9 Hrobka rodiny Burešových

Autor: Antonín Lukeš z Nové Paky

Datace: konec 19. století

Materiál: pískovec, leštěný kámen

Tento neoklasicistní náhrobek se nachází v pravé části starého hřbitova (**Obr. 41**). Centrální část tvoří postava okřídleného antického genia opírající se o hrob. Tento hrob má podobu skalky, na jejímž vrcholu stojí kříž porostlý břečťanem. Zajímavým zhotovením je papír s nápisem: „*necht' se světa toho vír, Tebe nelkne a se schýlí nad tvou hlavou věčný mír.*“ Papír drží anděl jednou rukou na skalce. V horní části svitku jsou dvě fotografie muže a ženy. Pod svitkem leží květinový věnec s mašlí. Antický genie má zdobený šat židovskými hvězdami, což nám spolu s citátem potvrzuje, že zemřelí bývali židé. Na podstavci je umístěna nová žulová deska s nápisem: „*RODINA BRIXÍ BUREŠOVA*“. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu a udržovaný.

7.1.10 Hrobka rodiny Balákových

Autor: Václav Hlavatý

Datace: 1926

Materiál: žula, bílý mramor

Tato hrobka byla zhotovena pro mladou Blaženku Balákovou (**Obr. 42**). Na mohutném obdélníkovém podstavci, nesoucí nápis: „*RODINA BALÁKOVA - ZE LHOTY STAŇKOVY* -“, stojí jednoduchý vertikální náhrobek s nápisovou deskou zakončený hlavicí tvaru tympanonu. Tympanon zdobí secesní reliéf Ježíše Krista. Centrální částí je nápisová deska. V horní části je medailonek s fotografií osmnáctileté Blaženky (1908-1926). Pod základními daty je vepsán citát: „*Duše nevinná a bílá / se v jasnou hvězdu proměnila / ozdobila nebe / každého večera vzpomene nám tebe.*“ Pod ním jsou jména dalších rodinných příslušníků. V levé části náhrobku je umístěna skleněná lucerna. Pod lucernou se line horizontálně zdobený pruh s růžemi. Hlavním motivem této hrobky je ženská postava v životní velikosti v bílém mramoru. Žena je zahalena v rouchu od hlavy až dolů, přikrývá si část obličeje pravou rukou a levou má přiloženou na srdci. Autor chtěl těmito gesty vyjádřit lítost nad mladým životem.

Václav Hlavatý patřil do skupiny 66, což byla skupina malířů, sochařů a grafiků zabývajících se profesionálním restaurováním. Podílel se na obnovení soch na Kuksu. Jeho otec vlastnil kamenickou dílnu. Kromě již zmíněných památníků před hřbitovem zhotovil také hrob Fráni Šrámka, který bohužel již nepatří do námi sledovaného období.⁹¹

⁹¹ HAVLOVÁ, Pavlína – BÍLEK, Karol. *Václav Hlavatý*. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky 43. č.3, 2006, s. 4. URL: <<http://www.sobotka.cz/zpravodaj-sramkovy-sobotky>>.

7.1.11 Hrobka rodiny Bazlerových

Autor: Prskavec Holan z Ml. Boleslavi

Datace: 1915

Materiál: pískovec, žula

Rodinná hrobka se nachází v novější části Soboteckého hřbitova při okrajové zdi (**Obr. 43**). Zabírá celkem tři hrobová místa. Hrob je zhotoven pro rodinu místního hostinského, Josefa Bazlera (+1926). První pochovanou je jeho žena Františka (1869-1915). Centrálním motivem je postava ženy zahalené v rouchu. Nad náhrobkem je menší jednoduchý kříž. Levá ruka ženy přetahuje látku přes náhrobek před křížem a v pravé ruce drží kytici tulipánů. Její výraz je smutný, s otevřenýma očima hledí dolů směrem k vedlejšímu hrobu. Nyní stojí po obou stranách žulové desky, které musely být k hrobu přistavovány v pozdější době. Na nich jsou nápisy se jmény dalších příbuzných po celá léta až do dnes.

Sochař Prskavec Holan se také věnoval poválečným pomníkům. Například zhotovil vojenský pomník v Sychrově. Další jeho náhrobek nalezneme v Libáni. Je velice pravděpodobné, že Miroslav Prskavec (*1908) také z Mladé Boleslavi, jenž se vyučil roku 1928 oboru oddělení pro kameníky na sochařsko – kamenické škole v Hořicích je jeho příbuzným.⁹²

7.1.12 Náhrobní desky ve zdech

Autoři: Neznámý

Datace: přelom 19. a 20. století.

Materiál: pískovec, leštěný kámen, sklo

Kamenná hrobová deska ve zdi hřbitova, byla častou záležitostí 19. st. Většinou se jednalo o desky lidí, kteří měli důležitý význam pro město. Jako příklad uvedeme tři hrobové desky v pravé části hřbitovní zdi, dělící nový a starý hřbitov.

První deska patří řediteli měšťanské školy Františku Rybovi (1849-1894). Deska je ve velmi dobrém stavu, jen místy popraskaná (**Obr. 44**). Je totiž skleněná a vsazena do tvaru antického chrámu z pískovce. V tympanonu je symbol klínového kříže. Po stranách jsou zhotoveny dva dórské sloupy se symboly pochodně s ohněm. Zeď je porostlá břečťanem, který pomalu pohlcuje tento hrob.

Prostřední hrobová deska, která stojí za zmínku patří Marii Menclové (1835-1882). Zde máme v rohu krasopisně napsanou autorovu signaturu: „*Bryksí*““. Tento hrob vyčnívá už jen

⁹² C. a k. Odborná škola sochařsko-kamenická v Hořicích, Seznam absolventů od roku 1887–1939. URL: <<http://www.spsks.cz/absolventi/>>.

tím, že vypadá jako obraz (**Obr. 45**). Deska je totiž vsazena do pískovcového obrazového rámu. Nápis je modro zlatě barvený a každé písmeno zdobené, nejvíce jsou však zdobená začáteční písmena a okraj desky. Píše se zde: „*Marie Menclová rozená Šolcová v Sobotce nar. 1835, zemř. 1882. Dříměj sladce. Lehká budiž ti země!*“. Zde se podepsal čas na stavu okrajového rámu, samotná deska je díky ochrannému sklu v pořádku.

Poslední příklad hrobové desky ve zdi hřbitova patří Vilému Novákovi (**Obr. 46**). Rám je silně poničený a na jeho vrcholu se nalézá kříž, který má napodobovat kování. Naopak samotná deska je v dobrém stavu a čitelná, tedy pouze zblízka. Není totiž nijak barevná ani výrazná, takže si jí na první pohled nemusíme ani všimnout. Upozorní nás na to jediné opuštěné hrobové místo před hřbitovní zdí. V horní části nápisové desky se nachází jetelový kříž s ornamenty. Bohatě zdobené jsou také první písmena jména a příjmení, ostatní text je jednoduchým písmem s textem: „*Vilém Novák nar. 1. dnem. března 1853, zemř. 22. dnem dubna l. 1893. Odpočinutí věčné dej mu Pane!*“

8 KOPIDLNO

Město Kopidlno leží zhruba 17 kilometrů od Jičína na hranici s okresem Nymburk (**Mapa A**). Jeho název má několik možností původu, ale nejpravděpodobnější je odvozen od léčivé byliny „Kopidlenu“, která se nachází ve velké míře v jeho okolí. Pod Kopidlno spadají i tyto části: Ledkov, Drahoraz, Pševes a Mlýnec. Znakem města se stal rodový erb panů Kopidlnských, což je hlava černobílého kozla.⁹³

8.1 Historie města a památek

V okolí Kopidlna nám archeologické nálezy dokládají ostatky už z doby pravěké. Všechny dochované předměty můžeme vidět v Jičínském muzeu. Již roku 1322 máme zmínku o pánech rodu Kopidlnských a z roku 1361 o farní škole. Roku 1383 zde již stály dvě tvrze vybudované Zdeňkem a Bočkem Kopidlnskými. Jedna z nich stála u rybníka a na přelomu 15. a 16. století se proměnila v kamennou pevnost s padacím mostem a dvěma věžemi. Z rozvinuté vesničky v podhradí se roku 1514 stalo městečko. Kolem historie Kopidlna a vznikem Starých hradů koluje mnoho pověstí a historek.⁹⁴ V polovině 17. století bylo veškeré opevnění kolem tvrze zbořeno, kvůli výstavbě moderního renesančního zámku. V roce 1638 přešlo panství na dlouhá léta do rukou Šliků, kteří měli velký podíl na rozvoji vzdělanosti a řemesel. Dále byl postaven cukrovar, výstavba kostela sv. Jakuba staršího a hřbitova. Během třicetileté války utrpělo město největší ztráty, bylo totiž vydrancováno švédskými vojsky a zámek byl pobořen. Roku 1667 postihl město první požár, nejvíce to odnesla škola a místní kostel. Po smrti posledního z této větve rodu Šliků roku 1906, zámek vystřídal několik majitelů a nakonec roku 1945 přešel do vlastnictví státu a o tři roky později začal sloužit střední zahradnické škole. Také slouží jako menší archiv rodu Šliků.⁹⁵

Město se může pyšnit i řadou významných osobností. Například se zde narodil spisovatel Jan Filčík (*1785), František Jan Goebel Kopidlnský (*1829), Český básník, spisovatel a žurnalista Václav Antonín Crha (*1836). Pochází odtud významná rodina Honzákova - Jan Honzák byl osobním lékařem Šlikových, Bedřich Honzák se stal primářem a ředitelem nemocnice v Hradci Králové roku 1906. A nakonec divadelník a herec Josef Bělský (*1891), kterého známe spíše pod jménem Josef Forman. Ve městě nalezneme i několik plastik od

⁹³ BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševes*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s. 3-5.

⁹⁴ Tamtéž s.12-13.

O Kopidlně psal už Václav Hájek z Libočan, Václav Vladivoj Tomek, Josef Macek a František Palacký v Dějinách národu českého.

⁹⁵ Tamtéž s. 52.

sochaře a kopidlnského rodáka Jindřicha Severa (1909-1980) jeho díla jsou umístěna po celé republice i v zahraničí a proslavil se také tvorbou medailí.⁹⁶

Dále zde nesmíme zapomenout zmínit pomník Tomáše G. Masaryka, zhotovený kamenosochařskou školou v Hořicích podle návrhu sochaře Jana Štursy. Byl financován obyvateli města, kteří ho slavnostně odhalili roku 1922, byl údajně teprve třetím pomníkem prezidenta v naší republice. Mnoho unikátních historických předmětů, listin a uměleckých děl jsme mohli do roku 1998 vidět ve vlastivědném muzeu přímo v Kopidlně. Muzeum fungovalo v prostorách bývalé školy od roku 1834 a poté musely být všechny sbírky přeneseny do Regionálního muzea v Jičíně.⁹⁷

U hlavní brány Zahradnické školy stojí pomník věnovaný padlým v první světové válce. Město Kopidlna tehdy přišlo o 64 vojenských obětí. Vytvořil ho František Bílek z Podhorního Újezdu (*1889) podle návrhu inženýra Viléma Kvasničky (1885), žáka profesora Jana Kotěry. Odhalen byl k 10. výročí začátku války 1924. Na pomníku můžeme číst tyto slova: „*Ty kterýž žiješ, slyšíš! / My mrtví za Vaši svobodu. / Tady ležíme, jak osud a zákony kázali nám. / Život prchl z našich žil, tebe se ptáme, kdo zvítězil? / Nezapomínej neštěstí minulých a braň hrůzám budoucím!*“. Po druhé světové válce byl v říjnu 1947 připojen k tomuto památníku kamenný nástavec s vápencovou nápisovou deskou: „*Věnováno obětem nacismu.*“⁹⁸

8.2 Kostel sv. Jakuba a hřbitov

Kostel sv. Jakuba Většího zde byl vystaven na místě původního gotického kostela z druhé poloviny 14. století. Jedná se o jednododní barokní stavbu financovanou Františkem Josefem Šlikem v 50. letech 19. století. V okolí kostela se nachází unikátní galerie barokních soch. Ze zrušeného původního hřbitova z roku 1820 je zde vytvořen park se sochami sv. Floriána, sv. Tadeáše, sv. Kateřiny a mnoho dalších zemských patronů. Nejstarší sochařskou památkou je zde hrob Jindřicha Jeníka Zásadského z Gamsendorfu z roku 1628.⁹⁹

Od kostela vede úzká cestička ke hřbitovu, který byl umístěn dál od města z hygienických důvodů (**Mapa 5**). Na hřbitově nalezneme díla od Antonína Suchardy, F. Wurzela, A. Khuna, J. Krause ze Sobčic a spoustu dalších.

⁹⁶ BERNÝ, Pavel. *Kopidlna: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševy*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s. 69-70 a s.88-89.

⁹⁷ Tamtéž s. 75.

⁹⁸ Tamtéž s. 99-100.

⁹⁹ Tamtéž s. 43-51.

8.2.1 Socha poutníka od Antonína Suchardy

Autor: Antonín Sucharda

Datace: 1868

Materiál: pískovec

Socha poutníka spočívá na soklu náhrobku tvaru široce protáhlého osmiúhelníku (**Obr. 47**). Poutník je zachycen v kleku, opírající se o rameno kříže se spjatýma rukama. Na sobě má splývavý šat s realistickou draperií a na zádech klobouk. U nohou mu vyrůstají makovice. Autor vytvořil velice reálně strukturu dřeva na kříži a pánský plnovous.¹⁰⁰

Na předních třech zkosených stranách jsou nápisové desky. Dnes už méně čitelné, ale víme, že zde leží Gustav Ehmig (1828-1868), c. k soudní příručí v Rumburku, Leopold Ehmig (1796-1879), lékař v Kopidlně a Barbora Ehmingová (1803-1848).

Totožný náhrobek najdeme na jičínském hřbitově u zadní zdi. Tento náhrobek patří rodině Bohdaneckých, avšak neznáme autora. Další totožný hrob poutníka najdeme na novém hřbitově v Hořicích od autorů J. Hatle a Vejse. Zhotovili jej pro rodinu Grossmannových. Jen náhrobek ještě doplnili o velké lucerny. Avšak chráněnou památkou je pouze poutník v Kopidlně.¹⁰¹

8.2.2 Náhrobek Františka Hilmara

Autor: Neznámý

Datace: 1881

Materiál: pískovec

František Matěj Hilmar (1803-1881) byl velice nadaný hudebník. Narodil se v Nové Pace, napsal přes 200 polek. Jeho nejslavnější polka se nejprve dostala do Prahy a poté do celé Evropy, kterou procestoval se svou kapelou. František Antonín Vacek mu nabídl místo učitele hudby i Českého jazyka. Navštěvoval různé kurzy v Jičíně a za 50 let učení, z toho 35 let v Kopidlně, získal stříbrný kříž s korunou. Miloval svůj národ tak, že jeho polka se stala národním tancem. Je znám tedy převážně jako hudební skladatel první tištěné polky. Jeho práci ocenil i Bedřich Smetana a Antonín Dvořák.¹⁰² Proto si zasloužil výjimečný hrob, jehož autora sice neznáme, ale víme jistě rok původu 1881.¹⁰³

¹⁰⁰ BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševes*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s. 76

¹⁰¹ V lednu 1997 zapsáno do ÚSKP.

¹⁰² BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševes*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s. 68

¹⁰³ V květnu 1958 zapsáno do ÚSKP.

Na nízkém podstavci s římsou stojí socha Krista v životní velikosti ve splývavém rouchu (**Obr. 48**). Pravou rukou žehná a v levé přidržuje ztracený kříž. Na podstavci vidíme nápisovou desku světlého kamene s nápisem: *"Zde v Pánu odpočívá/ FRANTIŠEK HILMAR/ vzorný a řídicí učitel na obec. škole v Kopidlně / majitel záslužného stříb: kříže s korunou, čestný člen občanské záložny v Kopidlně, čestný občan / Cholenický, opatrovník dědictví maličkých úd/ dědictví sv. Jana Nepomuckého, nastoupil / po dučitelské místo v Kopidlně r. 1818 a dokončil r. 1873 působení své na roli školské / narozen 12. října 1803 zemřel 1. října 1881 / odpočivej tuto sladce podobojí/ drahý otče učiteli náš v pokoji / povezdejší slzavého údolí, strasti/ žítí budeme s Tebou u věčné slasti"*. Nad nápisem je umístěna jeho fotografie. Na bočních stranách soklu se dočítáme osobní údaje o jeho ženě Anně a dvou jejích dcer. Socha byla nedávno zrestaurována, nejeví tedy žádné známky poškození.¹⁰⁴

8.2.3 Hrobka rodiny Šubrtových

Autor: Neznámý

Datace: druhá polovina 19. století

Materiál: pískovec

Vedle Františka Hilmara je umístěn hrob s figurou Panny Marie držící umírající tělo Kristovo (**Obr. 49**). Na hranolovitém podstavci je ve středu umístěna nápisová deska s textem: *„RODINA / ŠUBRTOVA / MARKOVA / VÁCLAV / SEDLÁČEK / 2. XII. 1934 ve stáří 63 let.“* Po jejích bočních stranách se tyčí jednoduché Iónské sloupy s uprostřed vytesanou hvězdou. Římsa je zdobena spirálovitými ornamenty. Na vrcholu se tyčí monumentální figura sedící Panny Marie. Na sobě má dlouhý šat s detailně zpracovanou draperií a kapucí, na níž má položenou korunu. Pravou rukou podpírá hlavu Krista, který jí leží horizontálně na kolenou. Levou ruku mu pokládá na holé břicho. Jeho tělo je holé pouze v bederní roušce a na hlavě má také korunu. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu a neponičený.

8.2.4 Hrobka Jaroslava Deyla

Autor: Neznámý

Datace: 1910

Materiál: pískovec, leštěný kámen

V pravém jižním rohu hřbitova se nachází hrobka MUDr. Jaroslava Deyla¹⁰⁵ (1871-1910), praktického a železničního lékaře (**Obr. 50**). Jeho hrobka zarůstá břečťanem a pomalu přestává být vidět. Díky tomu nevynikne originální tvar hrobu ani nápisová deska. Jediným

¹⁰⁴ BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševy*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s.68.

¹⁰⁵ Je pravděpodobné, že byl Jaroslav Deyl příbuzným očního lékaře z Vysokého Veselí.

jasně viditelným prvkem je socha truchlícího anděla ve splývavém šatu v popředí náhrobku. Levou ruku má položenou na srdci a druhou podél těla dolů. Před náhrobkem leží stupňovitě členitá hrobová deska ve velmi dobrém stavu.

8.2.5 Náhrobek Ferdinanda Dvořáčka

Autor: F. Wurzel z Prahy

Datace: 1876

Materiál: pískovec

Hrob Ferdinanda Dvořáčka (1831-1876), c. k. poštmistr z Kopidlna a dvou jeho dětí se nachází uprostřed levé části hřbitova (**Obr. 51**). Na hranolovitém podstavci se zdobenou římsou stojí truchlící postava anděla opřeného pravou rukou o kříž, který stojí také na podstavci. V levé ruce anděl drží květinový věnec se stuhou. Na sobě má dlouhý zdobený šat. Má bohužel velice poničená křídla a na první pohled vypadá, jako postava ženy. Uprostřed římsy je kruhový medailonek s pískovcovým rámečkem z břecťanu. Fotografie je v obličeji zničená, barevná a na první pohled působí spíše, jako medailon mladé ženy. Je tedy pravděpodobné, že byla fotografie zaměněna.

8.2.6 Náhrobek Josefa Šimůnka

Autor: Neznámý

Datace: 1917

Materiál: žula, leštěný kámen, pískovec

Autor moderně pojatého hrobu Josefa Šimůnka, padlého na bojišti v Itálii (28.5 1917), je neznámý. Náhrobek pochází z období 20. let 20. století (**Obr. 52**). Má podobu jednoduchého žulového kříže, v jehož podstavci je umístěna fotografie mladého vojáka v uniformě. Na kříži jsou viditelné tři menší vrty, zřejmě po sošce ukřižovaného Krista, který se nejspíše stal obětí vandalismu. Celý tento kříž stojí na pískovcovém podstavci, jehož tvar připomíná skálu. V této skále je diagonálně zapuštěna žulová nápisová deska. Pod základními informacemi o zemřelém je vyryt text: *„Ty synu jsi v boji pad / a pochován byl v kraje neznámé, / ted' jedna naděje jen těší nás, / že v nebesích se s Tebou shledáme.“*

8.2.7 Hrobka rodiny Novákových

Autor: Neznámý

Datace: 60. léta 19. století

Materiál: pískovec

Náhrobek rodiny Novákových připomíná tvar gotického okna se třemi pilíři (**Obr. 53**). Uprostřed je reliéf polonahého Ježíše Krista s křížem. U nohou mu leží beránek, jehož hlava je již poničená. Na podstavci jsou dvě čtvercové nápisové desky. Text je z části čitelný s náznakem renovace. V pravé části se dočítáme o mistru Koželužském z Kopidlna, Janu Novákovi, zemřelého roku 1866 s textem: „*Pokoj jemu v chladném hrobě / dejž o milosrdný pane*“ a v levé, velice špatně čitelné nápisové desce se dočítáme o zbytku jeho rodiny.

8.2.8 Náhrobek Anny Zachové

Autor: Neznámý

Datace: 1917

Materiál: pískovec

Uprostřed levé části hřbitova stojí vertikální náhrobek Anny Zachové (+1917), kterou zdobí Kristova hlava (**Obr. 54**). Na podstavci je několika stupňovitý sokl s mírně nakloněnými stěnami ke středu. Uprostřed je malá nápisová deska s čitelnými iniciálami jediné pochované. Nad ní vidíme do popředí vystupující široký kříž s hlavou Ježíše a trnovou korunou. Nad jeho hlavou je nápis INRI. V pozadí kříže vyčnívá vavřínový věnec. Celý náhrobek je v dobrém stavu a nejeví známky poničení.

8.3 Drahoraz

Mezi velmi navštěvovanou část Kopidlna patří obec Drahoraz. Prameny se o ni zmiňují ještě dříve nežli o Kopidlnu, a to převážně díky farnímu kostelu sv. Petra a Pavla. Podle papeže byla roku 1369 byla Drahoraz nejbohatší farou v širokém okolí, Kostel sv. Jakuba v Kopidlně byl k ní filiální.¹⁰⁶ Avšak postupem času a neustálým spojováním a rozdělováním přilehlých statků patřila Drahoraz několika vlastníkům. Svého času patřila pod správu Libáně a až od ledna 1986 byla vesnice připojena ke Kopidlnu. Tato ves je dodnes nazývána také „Jeruzalém Českého ráje“.¹⁰⁷

Drahoraz byla v 17. až 19. století nejnavštěvovanějším poutním místem, převážně proto, že se zde nachází přesná napodobenina Božího hrobu v Jeruzalémě. Toto monumentální dílo bylo postaveno hned vedle gotického kostela sv. Petra a Pavla (**Mapa 6**) podle plánu italského barokního stavitele Marca Antonia Gilmettiho. Nechal si ji v letech 1695-98 postavit František Josef Šlik. Nad vchodem si nechal zhotovit dva erby. Jeden patřil rodu Šliků a druhý jeho první manželce Silvii Kateřině Kinské. Pod erby je vytesán rok zhotovení 1698. Každý detail při

¹⁰⁶ Filiální kostel = součást farnosti, méně využívaný nežli hlavní kostel.

¹⁰⁷ BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševy*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s.209-210.

vstupu, pohřební krypta, náhrobní oltář, zkrátka vše je shodný s originálem. Pod náhrobním oltářem leží Ježíšovo tělo vytesané z bílého pískovce českým kameníkem Matyášem Vocáskem.¹⁰⁸

O božím hrobu v Drahorazi máme velice málo dochovaných zdrojů. Například v samotném SOA v Zámrsku, kde se nachází již zmíněný archiv rodu Šliků, nenajdeme žádnou informaci o této stavbě.¹⁰⁹ Nejvíce se dozvídáme z rukopisu kopidlnského děkana a pedagoga Františka Aloise Vacka uloženého v SOkA v Jičíně či v bakalářské práci Tomáše Řepy, který detailně analyzuje tuto hrobku.¹¹⁰

Kostel sv. Petra a Pavla je jednoduší stavba z počátku 15. století, vystavěna na místě původního kostela ze 13. století. Do dnešní podoby byl upraven roku 1809. V interiéru můžeme vidět nové varhany z roku 1887, dvě sochy Cyrila a Metoděje a hlavní oltář od Antonína Suchardy. S kostelem sousedí dřevěná zvonice z roku 1893. Musela být z jižní strany kostela přenesena do rohu hřbitova.¹¹¹

8.3.1 Hrobka rodiny Smolíkových

Autor: Josef Stuchlík z Jičína

Datace: konec 19. století

Materiál: pískovec

Rodinnou hrobku Smolíkových najdeme na hřbitově v Drahorazi na západní straně u plotu (**Obr. 55**). Jedná se o monumentální dílo s postavou truchlící ženy. Na podstavci je umístěn v levé části sloupek, o který se žena opírá a zároveň sedí na menším vpravo umístěném podstavci. Žena pohlíží vzhůru a přidržuje si pravou rukou šat, který jí obepíná a splývá s jejími vlasy v jedno. V pozadí celého díla je náhrobní deska s reliéfem dvou malých dětí. Pod nimi je vytesán nápis: „*RODINA SMOLÍKOVA*“. Po obou stranách hrobu, na vysokých podstavcích, jsou dvě lucerny z pískovce.

Zcela stejnou, se všemi prvky totožnou hrobku, zhotovil Josef Stuchlík v Nové Pace rodině Stunových. Je na první pohled jasné, že hrobka v Nové Pace je novější s více dekorativními prvky. Tuto plastiku projektoval architekt Ducháč – Vyskočil.¹¹²

¹⁰⁸ Tamtéž s. 209-210.

¹⁰⁹ SOkA Jičín, Fond SHA, Alois Vacek, *Historie starověkého filiálního kostela v Drahorazích v osadě Kopidlnské na panství Jičíněveském* (rukopis), IV LP/ 27.

¹¹⁰ ŘEPA, Tomáš. *Kaple Božího hrobu v Čechách a na Moravě v období baroka*. s. 125.

¹¹¹ BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševos*. Nymburk: Kaplanka, 2014. s.211-214.

¹¹² ÚLEHLA, Vladimír. Sochařská rodina Stuchlíků. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník 22, 2009, s. 111-142.

9 LÁZNĚ BĚLOHRAD

Lázně Bělohrad se nachází 17 km od města Jičína, přesně mezi Novou Pakou a Hořicemi (**Mapa A**). Asi jeden kilometr od města se nachází zaniklá ves Byšičky, nyní již spadá pod Lázně Bělohrad. O této vsi se však dozvídáme ještě dříve nežli o samotném Bělohradě, a to roku 1267.

9.1 Historie

V obci Byšičky se na kopci s překrásným výhledem nacházel románský kostelík, z něhož zbyla rotundovitá apside, včleněná do nynějšího kostela svatého Petra a Pavla. Kolem kostela se rozkládá menší hřbitůvek s křížovou cestou, jejímž zakladatelem byl Augustin Hoření. Roku 1990 se tato oblast stala chráněnou památkou. Nejvýznamnější osobou zde pohřbenou je Karel Moor (1873-1945), skladatel, dirigent české filharmonie, autor několika melodramat, oper, operet, baletních skladeb a sbormistr Národního divadla v Brně.¹¹³

První zmínka o Lázních Bělohrad spadá do roku 1354, kdy se v povodí Javorky nacházela fara a malá tvrz. Až do 16. století se zde používal název Nová Ves. Poté díky bílým zdím renesanční stavby, nazýván Bělohradem. Díky Bertohu Vilému z Valdštejna byl Bělohrad roku 1722 povýšen na městečko, z tvrze se stal barokní zámek, barokně také upravil místní kostel a celkově město vzkvetlo. Zámek totiž vystřídal několik majitelů, a ne každý si rozuměl s místními obyvateli. Po Vilému vlastnil město jeho zeť Jan Arnošt ze Schaffgotschu, ten nechal zámek vyzdobit například jeho rodovým znakem v rukou orla uprostřed vstupní brány a jinými architektonickými skvosty. V zámku se nachází svěcená kaple svatého Jana. Dlouhý čas zámek sloužil, jako cukrovar, v současné době však zámek slouží, jako zemědělská škola, tudíž není veřejnosti snadno přístupná.¹¹⁴

Významným Bělohradským rodákem je Karel Václav Rais, spisovatel, autor dětských a mládežnických knih, český prozaik, učitel s cílem vychovávat a poučovat. Jeho poezie, povídky, novely a romány byly zaměřeny převážně na jeho milovaný rodný kraj a Podkrkonoší. Pohřben je však v Praze, ale zde si ho připomínáme alespoň pomníkem od B. Kafky před základní školou nebo hrobem jeho rodičů na městském hřbitově.¹¹⁵

¹¹³ MALÝ, Oldřich. *Pout' na Byšičkách*. Bělohradské listy: noviny Bělohradu a okolí. Lázně Bělohrad: Město Lázně Bělohrad, 2006. Roč. VI. Č.6. s. 8.

¹¹⁴ KOLÁŘ, Petr. *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*. Praha: Atypo, 2010. s. 12-22.

¹¹⁵ POCHE, Emanuel. (ed.) *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1977, s. 301.

Historie samotných lázní spadá do poloviny 19. století, kdy rytíř Dormitzer postavil na břehu říčky malou dřevěnou boudu se třemi koupelnami, určené k očištným letním koupelím. To po jeho smrti odkoupila hraběnka Anna z Asseburgu, která začala používat rašelinu k léčebným účelům, výsledky byly zpočátku sledovány, ale později měla rašelina takový úspěch, že je samozřejmostí všech dnešních lázní. 1888 byli místní lázně úředně uznány a o tři roky později zde vyrostl velký lázeňský dům ve švýcarském slohu. Stavba hotelů a vyvrtání nového arsenoželezitého pramene způsobila obrovský rozkvět města a roku 1905 byl název Bělohrad změněn na Lázně Bělohrad.¹¹⁶

Město se může pyšnit mnoha architektonicky propracovanými stavbami z konce 19. století. Jako například budovou lékárny v centru města, vedle stojí Finkův dům s reliéfy čtyř významných osobností české historie pod střechou, dále lázeňský hotel s rozlehlým parkem. V budově spořitelny můžeme vidět při vstupu reliéf od J. Bílka z Podhorního Újezdu. A celkový dojem města působí velice honosně a klidně.¹¹⁷

9.2 Hřbitov při kostelu Všech Svatých

Komplex kolem kostela patřil k fáře již od roku 1354. Během třicetileté války sice zpustl, ale Vilém z Valdštejna jej upravil do dnešní barokní podoby v letech 1689–1700. Areál kostela Všech svatých se nachází pod náměstím K. V. Raise ve směru na Hořice po pravé straně (**Mapa 7**). Kostel se hřbitovem je obestavěn kamennou zdí se třemi vstupními branami. Fara se nachází severním směrem od presbytáře kostela, průčelím orientována k průjezdní komunikaci. U farní budovy je umístěna socha sv. Václava a při komunikaci směrem od náměstí socha sv. Blažeje. Uvnitř kostela najdeme kazatelnu s figurami evangelistů ze 17. století a spoustu gotických obrazů všech svatých a řezeb.¹¹⁸

Na hřbitově jsou pochováni rodiče K. V. Raise, jejich náhrobek zhotovil V. Žďárský v Praze. Dále zakladatel a funkcionář Junáka v Lázních Bělohrad Bohuš Mencl. Místo posledního odpočinku zde našlo mnoho vojáků padlých v druhé světové válce. A mezi nejstarší hrobky patří hrobka majitelů panství hrabat rodu Schaffgotschů, Alchelburgů a Merveldtů.

¹¹⁶ KOLÁŘ, Petr. *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*. Praha: Atypo, 2010, s. 24-29.

¹¹⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Praha: Academia, 1978, s. 209-210.

¹¹⁸ Tamtéž s. 209–210.

9.2.1 Hrobka Karla Březiny

Autor: Neznámý

Datace: 1907

Materiál: pískovec

Uprostřed severní zdi je pochován Karel Březina, hoteliér v hotelu Zátíší se svou rodinou (**Obr. 56**). Centrální část hrobky vychází z tvaru obelisku. Zakončuje ho bysta Krista s křížem na krku, má skloněnou hlavu a zavřené oči, což působí velice truchlivě. Pod bystou vystupuje nápis: „*RODINA KARLA BŘEZINY*“. Pod tímto nápisem vidíme originálně propracovanou lucernu, která vystupuje do popředí a je přes ní přehozen pomyslný vavřínový věnec z pískovce. Pod lucernou je nápis: „*TVÉ TĚLO CHLADNÁ KRYJE ZEM, VŠAK DUCH TEN ŽIJE S NÁMI A MY V NĚM*“. Po obou stranách jsou náhrobky dalších členů rodiny. Celé to zakrývá zadní stěna z kamenných kvádrů. Hrobové místo značí pískovcové rantly a uprostřed jsou živé květiny. O hrob je tedy neustále pečováno a není potřeba žádné renovace.

9.2.2 Hrobka rodiny Munzarových

Autor: Neznámý

Datace: 1890

Materiál: pískovec

Hrobka rodiny Munzarových je velice rozsáhlá (**Obr. 57**). Široké, květinami osázené hrobové místo je ohraničené čtyřmi zdobenými sloupky, které spojuje těžký kovaný řetěz. Zadní sloupky a hrobové desky jsou zdobené florálními prvky. Celá hrobová deska má půlkruhový tvar. Uprostřed je neoklasicistní pomník s postavou truchlícího anděla nad urnou s pochodní a věncem v rukou. Pod náhrobkem je vsazen medailonek prvního zemřelého Václava Munzara (1837-1890). Jednalo se o podnikatele, starostu města a poslance Českého zemského sněmu. Zemřel na ochrnutí srdce.¹¹⁹ Po jeho boku leží rodina Lelkova a Ciupova, jejichž fotografie jsou umístěny také nad náhrobní deskou.

9.2.3 Náhrobek rodiny Březinových

Autor: Neznámý

Datace: 1885

Materiál: pískovec

Při jižní zdi kostela Všech svatých uvidíme náhrobek rodiny Březinových (**Obr. 58**). Toto dílo je na svou dobu velmi originálně členěné a geometricky propracované. Náhrobek

¹¹⁹ KOLÁŘ, Petr. Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši. Praha: Atypo, 2010, s. 35.

vyrůstá po stranách z hrobového místa dvěma stoupajícími vnitřními oblouky až na štít. Na originálně zhotoveném štítu je nápis: „*V SHLEDÁNÍ NAŠE NADĚJE*“. Centrální částí je nápisová deska vsazena do obrazového rámu. Leží zde hned několik významných osobností města Bělohrad, jako je Václav Březina (1804-1885) bývalý starosta města. Dále Václav Březina (1862-1906) akademický malíř a řídicí učitel Jan se svou chotí.¹²⁰

9.2.4 Náhrobek Lidušky Mistrové

Autor: Josef Kyselo

Datace: 1915

Materiál: pískovec

Nedaleko rodiny Březinových se nachází náhrobek pro mladou Lidušku Mistrovou (1899-1915). Na podstavci stojí v popředí Anděl v dlouhém rouchu s detailně zpracovanou draperií (**Obr. 59**). Hlavu má skloněnou a v obou rukách drží větve vavřínu. Jeho křídla zastíňují svislou hrobovou desku tvaru jednoduchého antického chrámu s tympanonem. První pochovanou je šestnáctiletá Liduška Mistrová, jejíž fotografii můžeme vidět ve spodní části náhrobku. Hrob je ve velmi dobrém stavu, poškozena je pouze andělova draperie. Zcela totožný náhrobek nalezneme ve Vysokém Veselí od Jaroslava Jedličky.

9.2.5 Rodinná hrobka Sehnalových

Autor: Neznámý

Datace: 1916

Materiál: pískovec

Náhrobek rodiny Sehnalových patří k nejoriginálnější propracovaném na hřbitově (**Obr. 60**). Na podstavci je nepravidelně zpracovaný kvádr, který má úmyslně značit popraskanou zeď. Ze zdi vystupuje reliéf postavy něžné dívky s krátkými vlasy. Dívku obepíná dlouhý šat a její křivky jsou velice reálné tak, jako by její pravá noha vyčnívala z rozparku, což je na náhrobek až nevhodné. Nejspíš také proto autor nezanechal na svém díle žádné iniciály. Ve spodní části náhrobku, po boku dívky je zhotoven rozlomený strom, jehož listy jsou detailně zpracované. V horní části popraskané zdi je umístěno několik plechových destiček. Chybí jediná destička, a to se jménem pohřbeného (1895-1916), který padl na ruském bojišti u Zamosze. Poslední deska nám napovídá, že hrob nechala zhotovit matka svému synovi. Matkou bude nejspíš Růžena Sehnalová (1875-1952), bývalá senátorka. Její osobní údaje

¹²⁰ Více o jejich rodině viz: PRCHAL, Zdeněk. *Sté výročí úmrtí malíře Václava Březiny*. Bělohradské listy: noviny Bělohradu a okolí. Lázně Bělohrad: Město Lázně Bělohrad, 2006. Roč. VI č.5, s. 8-9.

vyčteme v malé nápisové desce vedle hrobu. Více informací o rodině se nedozvíme, protože chybí také největší nápisová deska z podstavce.

9.2.6 Náhrobek Jana Kulhánka

Autor: Alois Khun

Datace: 1911

Materiál: pískovec

Hrobka Jana Kulhánka, rolníka ze Vřesníku, je umístěna u zadní hřbitovní zdi (**Obr. 61**). Jedná se o trojdílný náhrobek. Zhruba dva metry vysoká centrální část stojí na horizontálně stupňovitém podstavci, kde původně visela kovová lucerna. Uprostřed se nachází nápisová deska z leštěného kamene. Nad deskou vystupuje do prostoru busta Ježíše s trnovou korunou. Završuje to geometricky tvarovaná hlavice s vyrytým křížem na přední straně. Po obou stranách centrální části jsou dva menší kamenné bloky, jejichž horní část působí, jako celek. Na levé straně čteme do oblouku nápis: „*V SHLEDÁNÍ*“, který pokračuje na pravé desce: „*NAŠE NADĚJE*“. Nad nápisem na římse autor velice detailně vypracoval květiny. Na postranních deskách se dočteme, že zde leží dvě malé děti rodu Kuhnů. Tato hrobka je stále navštěvována příbuznými. Je tedy, až na drobné nedostatky, v relativně dobrém stavu.

9.2.7 Náhrobek rodiny Čerovských

Autor: Antonín Lukeš Nová Paka

Datace: 1906

Materiál: pískovec

Klasicistní náhrobek v podobě truchlícího Genia patří rodině Čerovských (**Obr. 62**). Na podstavci je do rámu zapuštěna nová nápisová deska. Na římse autor zhotovil skalku, o kterou se anděl opírá. Ze skalky tyčí vzhůru břízový kříž porostlý břechťanem. Anděl levou rukou objímá kříž a při tom přidržuje pergamen rozvinutý na skalce. Jsou zde vytesána jména prvních pochovaných. Anděl má detailně zpracované perutě a vlasy. Na sobě má dlouhý šat a u nohou květiny se stuhou. Náhrobek je nepoškozený a všechny nápisy jsou dobře čitelné.

9.2.8 Náhrobek Josefa Bílka

Autor: Tauchman z Pecky

Datace: 1910

Materiál: pískovec, žula

Náhrobek obchodníka Josefa Bílka se nachází u hřbitovní zdi za kostelem (**Obr. 63**). Na podstavci stojí vysoký sokl s žulovým kamenem v centrální části. Jsou zde vyryty iniciály

celkem čtyř pochovaných. Vrchol kamene je zakončený pětihranem, uprostřed něhož bývala kulatá podobizna Ježíše Krista. Po obou stranách jsou pískovcové sloupy tvaru typové pyramidy s reliéfem palmových ratolestí, které již nejsou tak zřetelné. Po stranách těchto sloupů autor ztvárnil květy tulipánů. Samotný hrob je pokryt břechťanem. Ten ohrožoval také náhrobek, ale příbuzní či jiní se zasluhují o čistotu a péči tohoto díla, což dokazují pozůstatky břechťanových větviček a přísavek.

10 LIBÁŇ

Severozápadně od Kopidlna a 17 km jihozápadně od Jičína leží město Libáň (**Mapa A**). Jeho součástí je několik menších obcí, a to Psinice, Zliv a Kozodírky.

10.1 Historie

Historie města je úzce spjata s majiteli hradu Staré. Z listin jej známe díky Arnoštu ze Staré kolem roku 1340. Dříve se používal název Ljuban či Lubaň. Většího rozkvětu se Libáň dočkala za Jiřího Pruskovského z Pruskova, kdy byla povýšena roku 1574 na město.¹²¹

K většímu rozvoji došlo až v 19. století, kdy se začal prosazovat průmysl. V roce 1870 byl založen cukrovar, rozvíjela se výroba kuřáckých potřeb a nábytkového kování. Od šedesátých let je vedena kronika, kde je vše zapsáno. Narodila se zde spousta významných osobností. Například PhDr. Josef Emler (1836-1899), univerzitní profesor a archivář města Prahy, dále hudební skladatel Karel Chvalovský, malíř František Škoda nebo básník František Schulman.

V parku před školou pod okrajem náměstí je umístěn secesní pomník K. H. Borovského vytvořeného Jaroslavem Jedličkou z Vojic roku 1909.¹²² Na osmibokém soklu čteme nápisy ve versálkách: „*Přislibujte si mně /vyhrožujte si mně /zrádcem přece nebudu!*“. Další pomník zhotovil František Bílek z Podhorního Újezdu. Jedná se o pomník Mistra Jana Husa podle návrhu Ladislava Šalouna, který byl slavnostně odhalen 6.7 1925.¹²³

10.2 Kostely a hřbitovy

V Libáni se nachází hned několik hřbitovů a kostelů. Nejstarší kostel se nachází těsně pod hradem. Je zasvěcený svatému Janu Křtiteli a pochází z období kolem roku 1235. V 18. století byl, jako mnoho dalších v té době zrušen, obnoven byl až v roce 1935. Přímo ve středu města stojí barokní kostel sv. Ducha z let 1755-1757. Nacházejí se zde vzácné barokní varhany z poloviny 18. století.¹²⁴

Další původně gotický kostel nalezneme v městské části Psinice na mírném návrší jižně od Libáně. Je zasvěcen sv. Jiří a pochází ze 14. století. Okolo roku 1870 byl architektonicky

¹²¹ KLÁROVÁ, Vladimíra. *Libáň*. In: Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí Turnov: Občanské sdružení Paměti Českého ráje a Podještědí. 1603, Roč. 23(1), s. 30.

¹²² Od 14.10 1993 v ÚSKP.

¹²³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978.

¹²⁴ KLÁROVÁ, Vladimíra. *Libáň*. In: Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí Turnov: Občanské sdružení Paměti Českého ráje a Podještědí. 1603, Roč. 23(1), s. 33.

upraven. Jedná se o jednolodní kostel obklopený hřbitovem a ohrazený kamennou zdí. Nachází se zde velmi málo hrobů. Jihozápadně od kostela stojí dominantní dřevěná zvonice z roku 1600, včleněna do ohradní zdi.¹²⁵ U tohoto hřbitova stávala socha svatého Jana Nepomuckého, jež také patřila k chráněným národním památkám. Sloup se sochou byl však v roce 2004 při autonehodě rozbit na několik částí. Fragменты byly tedy uskladněny na Městském úřadě v Libáni a restaurátoři na něm údajně stále pracují. Dále se v Libáni nacházejí sochy sv. Josefa a Ecce Homo od F. Kofránka z Vojic.¹²⁶

10.3 Hřbitov Libáň

Při cestě z Libáně do Psinice se nachází odlehlý hřbitov při kostelu Panny Marie Sedmibolestné (**Mapa 8**). V areálu hřbitova narazíme na pseudobarokní hřbitovní kapli z roku 1914 podle návrhu V. Pasovského. Po pravé straně hlavního vchodu leží pomník obětem nacismu zhotoven roku 1947 F. Vojáčkem z Vojic. Právě na tomto hřbitově se nachází nejvíce hrobů z období 19. a 20. století, bohužel pro nás zde nemá svá díla moc významných sochařů.

10.3.1 Hrobka rodiny Zahradkových

Autor: Neznámý

Datace: 1915

Materiál: Žula

Po levé straně hlavního vchodu leží rozlehlá hrobka rodiny Zahradkových (**Obr. 64**). Hrobka má moderní vzhled. Centrální částí je zhruba dva metry vysoká a 1,5 metrů široká deska s nahoře posazeným tympanonem, na němž čteme nápis: „*Josef Zahradka / svým a sobě*“. Což znamená, že tuto hrobku nechal zhotovit ještě před svou smrtí. Uprostřed tympanonu je kříž s vavřínovou girlandou kolem dokola. Je zde celkem sedm pochovaných a mezi nimi František Zahradka: „*JEDNOR. DOBROVOLNÍK – ABSOLV. VYŠŠÍ PIVOVARSKÉ ŠKOLY*“, Josef Zahradka, stavitel se svou chotí a Josef Turek: „*OFIC. STÁT. DRAH*“ se svou rodinou. Pod jmény je v levé části reliéf ženy a vpravo čtyři fotografie kruhového tvaru. Pátý medailonek z neznámých důvodů chybí, což nám dokazuje prázdné kruhové místo. Postavu ženy autor zhotovil postojem zády k divákovi a hlavou vyobrazenou z profilu. Žena ukazuje holá záda a před sebou drží velký vavřínový věnec se stuhou. Po stranách celého náhrobku jsou dva široké žulové sloupy, v jejichž úpatí jsou umístěny dvě urny v ochranné skleněné skříňce. Na zemi leží široká hrobová deska z pískovce. Hrobka působí čistě a nepoškozeně.

¹²⁵ Od roku 1958 v ÚSKP.

¹²⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978.

10.3.2 Rodinná hrobka Kynčlových

Autor: Neznámý

Datace: 1905

Materiál: pískovec

Bedřich Kynčl okresní kancelista¹²⁷ je pochován vedle rodiny Zahradkových (**Obr. 65**). Jeho náhrobek zdobí hned několik motivů a skládá se z centrální části, postranních bloků a hrobové desky. Na stupňovitém podstavci stojí sokl tvaru komolého jehlanu. Uprostřed něho je do obrazového rámu vsazena nápisová deska se základními informacemi pochovaných. Na římse čteme nápis: „*RODINA KYNČLOVA*“. Nahoře se tyčí vysoký kříž s ukřižovaným Ježíšem. Podstavec kříže je zdoben volutami. Na pozadí kříže je prázdná deska. Cele toto dílo má zhruba čtyři metry. Po stranách náhrobku jsou dva sloupy antického typu. Jejich hlavice zdobí dva květy růže a oblouk. Uprostřed dříku jsou malé kovové lucerny. Mezi sloupy a centrální částí jsou dva kamenné bloky s reliéfy žen. Reliéfy nejsou na první pohled zřetelné, vidíme je pouze z těsné blízkosti. Na levé straně je zobrazena dívka se závojem a kotlíkem z něhož doutná dým. Na druhé straně je žena vzhlížející k nebi u jejíchž nohou leží předmět podobný štítu. Autor mohl zvolit výraznější zpracování reliéfu, je totiž velice pravděpodobné, že postupem času nebudou reliéfy viditelné vůbec. Před náhrobkem leží zdobená hrobová deska s motivem jetelového kříže. Celá tato monumentální hrobka by zasluhovala rekonstrukci.

10.3.3 Náhrobek Miloslava Picka

Autor: Zdeněk Vondráček Hořice (* 1870)

Datace: 1900-1910

Materiál: pískovec

Velice zajímavým dílem je náhrobek Miloslava Picka (1892-1914). Základem je nepravidelná vertikálně postavená kamenná deska (**Obr. 66**). Desku obepíná kolem dokola zlomený strom, jehož kmen je nejvíce viditelný ze zadní strany hrobu. Proto je velmi důležité umístění tohoto hrobu. Nachází se uprostřed hřbitova, kde si můžeme náhrobek prohlédnout ze všech stran. Autor se pokusil vyznačit strukturu kůry i žilky na listech. Na přední straně je špatně čitelný text. Všimneme si však, že datum úmrtí byl vytesán do kamene až o něco později nežli samotné motivy. Hlavní stranu zdobí tulipány a lístky, kterých zde bylo původně mnohem více. Postupem času tedy opadaly nebo byly zničeny vandaly.

¹²⁷ Kancelista = nejnižší kancelářský úředník

10.3.4 Rodinná hrobka Kroupových - Pažoutových

Autor: Neznámý

Datace: 1904

Materiál: Žula, bílý kámen, leštěný kámen

Rodina Kroupova-Pažoutova vlastní moderní geometricky členěnou hrobku (**Obr. 67**). Na širokém horizontálně položeném podstavci je několik dalších podstavců nesoucích z kraje lucerny, sloupy a uprostřed nápisovou desku. Nápisová deska nese kladí tvaru polovičního šestiúhelníku. Uprostřed něhož je vsazen bílý reliéf ženy. Žena klečí na levé noze a sklání hlavu nad urnou. V levé ruce drží vavřínový věnec. Na zemi je z kamenných desek poskládáno velice rozsáhlé hrobové místo. Tento náhrobek je nejčistším a neponičeným hrobem na tomto hřbitově.

10.3.5 Hrobka rodiny Noskových

Autor: Neznámý

Datace: 1920

Materiál: pískovec

Rodinná hrobka po vzoru antického chrámu je zhotovena pro rodinu lékárníka Jana Noska (1849-1921). Hrobku však zakrývá rozrůstající popínavá rostlina, díky které nevyniká krása celého náhrobku (**Obr. 68**). Centrálním motivem je reliéf ženy v pohybu, její plášť i vlasy jsou rozevláté, jako by byla ve vzduchu. V levé ruce drží palmový list a druhou rukou postupně upouští k zemi květinové lístky, na které upnutě hledí. Po stranách reliéfu jsou dva antické sloupy s hlavicí i patkou kruhového půdorysu. Podpírají tympanon, který bohužel není vidět. Přečteme pouze nápis se jménem rodiny na římse. Celé toto dílo stojí na podstavci, který slouží jako úschovná skříňka na urny. Jsou zde kovanými dvířky uzamčeny čtyři urny. Malé nápisové desky po boku podstavce nás informují o členech rodiny. Před náhrobkem leží nová hrobová deska, patřící rodině Nováčkových.

10.3.6 Náhrobek Václava Mlezivy

Autor: Neznámý

Datace: 1920-1930

Materiál: pískovec

Na tomto hřbitově najdeme také velice moderně a originálně pojatý náhrobek pro Václava Mlezivu. Na nízkém čtvercovém podstavci stojí sokl oválného půdorysu (**Obr. 69**). Na něm je stejného tvaru vypracovaný tvar kašny či květníku. Jeho noha je také z oválně položených kamenů. Zakončuje ho oválná nádoba, do které jsou vloženy květiny. Pozadí

zastiňuje náhrobní deska zhruba 1,2 m vysoká a 15 cm široká, která svým tvarem obepíná polovinu oválného květníku.

10.3.7 Náhrobek Václava Řidkého

Autor: Prskavec Holan z ml. Boleslavi

Datace: 1913

Materiál: pískovec, žula

Tento náhrobek je jediným dílem významnějšího sochaře na tomto hřbitově (**Obr. 70**). Je zhotoven pro pokladníka městské spořitelny v Libáni. Na podstavci bývala umístěna lucerna. Centrální částí je žulová deska s informacemi o bývalém obchodníkovi. Nad nápisem je podobizna Ježíše Krista s trnovou korunou. Desku drží dva pískovcové sloupy po stranách. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu a neponičený, hrobové místo je však zanedbané.

10.4 Hřbitov Zliv

Obcí Zliv projedeme při cestě z Libáně do Kopidlna. Stojí zde raně gotický kostel Nalezení sv. Kříže z druhé poloviny 13. století, což znamená, že je nejstarším kostelem v Libáni. Kostel byl v 18. st. barokně upraven. Hřbitov je půlkruhového půdorysu (**Mapa 9**). Hřbitovní zeď kopíruje hlavní silnici, proto je daleko bezpečnější používat pro vstup zadní vstup nežli hlavní, který zasahuje doprostřed zatačky. Dochovalo se zde velice málo hrobů, za to jsou od významnějších autorů.

10.4.1 Rodinná hrobka Sekyrových

Autor: Zdeněk Vondráček Hořice

Datace: 1907

Materiál: černý mramor, pískovec

U jižní strany kostela můžeme vidět náhrobek Jana Sekyry (1842-1907). Je postaven čelem k holé stěně kostela, což je nezvyklé (**Obr. 71**). Náhrobek má podobu členitého čtyřhranného jehlanu z mramoru, postaveného na čtvercovém podstavci z pískovce. V horní části sloupu je vyryt kříž a pod ním jméno rodiny a prvního, zároveň jediného dosud pochovaného. Podstavec sdílí se sloupem socha dívky, zahalené v dlouhých šatech. Lehce se opírá o mramorový sloup. Ruce má spjaté a pohlíží k zemi. Žulový jehlan je nepoškozený, avšak postava ženy z pískovce pomalu porůstá mechem.

10.4.2 Náhrobek Václava Volprechta

Autor: Josef Stuchlík Jičín

Datace: 1909

Materiál: pískovec

Náhrobek rodiny Volprechtových se nachází při bočním vchodu (**Obr. 72**). Na vysokém podstavci stojí náhrobní deska s mírně skosenými hranami ke středu. Uprostřed ní je vsazená nápisová deska z leštěného kamene. Je zde nápis: „*ZDE V PÁNU ODPOČÍVÁ / VÁCLAV / VOLPRECHT / rolník ze Zlivi. / + 5.11 1909 v st. 61 r / manželka / FILOMENA / + 20.1 1936 v st. 71 r. / syn JAN / padl na ital. Bojišti / 14.4 1918 v st. 30 r. / ODPOČÍVEJ V POKOJI!*“. Horní hrana nápisové desky kopíruje kruhový tvar nad ní. Je zde kruhová hlava Ježíše Krista s trnovou korunou vystupující do popředí. Přes horní hranu náhrobku je položena květinová girlanda, kterou autor zhotovil do nejmenšího detailu. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu.

11 MILETÍN

Město Miletín se rozkládá v údolí mezi Jičínem, Hořicemi a Dvorem Králové nad Labem (Mapa A).

11.1 Historie města

O městu se dozvídáme již roku 1124, kdy ve vodním hradu kníže Vladislav I. vítal sv. Ottu biskupa Bamberského. Vodní hradiště bylo postaveno na vyvýšenině bažinatého údolí říčky Bubnovky, kde později v podhradí vznikla ves. O Miletíně můžeme hovořit, jako o nejstarší obci na Jičínsku. Od roku 1241 byl majetkem Řádu německých rytířů až do husitských válek roku 1410. Ti zde postavili svůj klášter a kamennou kapli, které Žižka se svým vojskem vyplnil a zbořil. Z těchto dob se nám alespoň zachovaly podzemní místnosti a chodby. V dalších dobách se vystřídala řada majitelů mezi nimi i rod Valdštejnů. Ten se zasloužil roku 1560 o povýšení vsi na město a obdrželi znak s patronem města, což je svatý Jiří bojujícím s drakem. Město však zasáhl v tuto dobu mor. Roku 1645 jej vyplnilo švédské vojsko a následně město několikrát vyhořelo. Na místě vodního hradu byl po požáru 1609 postaven barokní zámek, empírově upraven byl v roce 1847 po nejkrutějším požáru, kdy bylo obnoveno i celé město.¹²⁸

Každý, kdo dobře zná toto město ví, že nejpřednějším a nejuznávanějším rodákem je Karel Jaromír Erben (1811-1871). Od roku 1820 stála rodina Erbenových v čele výroby perníků, kterým se Miletín proslavil a proslulé „Miletínské modlitbičky“ se zde vyrábějí dodnes.¹²⁹ Karla však známe jako českého historika, spisovatele, překladatele a básníka s dílem Kytice.¹³⁰ Město mu věnuje velkou pozornost. Roku 1899 se konalo slavnostní odhalení pamětní desky na jeho rodném domku. Na náměstí byl roku 1901 odhalen jeho pomník podle návrhu Jindřicha Říhy. A před školou nalezneme bystu K. J. Erbena zhotovenou Jaroslavem Plichtou. Škola dokonce od roku 1938 nese název: „Škola spisovatele Karla Jaromíra Erbena“. Erbenův život v Miletíně spravuje každý rok klub přátel KJE. Starají se o jeho rodný dům, a dokonce vybudovali naučnou stezku, připomínající zábavnou formou jeho život i díla.¹³¹

¹²⁸ FRIEDRICH, Stanislav. *Karel Jaromír Erben 1811-1870: Miletín 1124-2010*. Miletín 2011, s. 2-13.

¹²⁹ HLAVATÝ, Jan. Miletínské „Modlitbičky“. Miletín: 2003-2013. Dostupné z: <http://www.hlavati.cz/_hlavati/miletin/modlitbicky.htm>.

¹³⁰ Tamtéž s. 13-38.

¹³¹ FRIEDRICH, Stanislav. *Karel Jaromír Erben 1811-1870: Miletín 1124-2010*. Miletín: DS Erben, 2011, s. 70. Stezka je určena pro všechny generace a doporučuji projít každému, kdo se o něm chce dozvědět více

Dalšími osobnostmi pocházejícími z Miletína je Jan Lhota (*1811), český spisovatel, poslanec Říšského sněmu a básník Alois Hlavatý (*1906).

11.2 Hřbitov při kostelu Zvěstování Panny Marie

Areál kostela Zvěstování Panny Marie¹³² je situován severozápadně od náměstí poblíž zámku (**Mapa 10**). Původně pochází z období druhé poloviny 13. století, Součástí areálu je průchozí věžová zvonice s valně klenutým průchodem, původně tedy vstupní věž kláštera rytířů Jeruzalémských, která byla zvýšena v r. 1586. Od roku 1608 stojí vedle věže škola, která působí dodnes. Severovýchodně od zvonice je umístěna socha sv. Jana Nepomuckého z r. 1701. Po požáru (1848) byl kostel několikrát rekonstruován a regotizován, naposledy podle návrhu A. Cechnera (1899).¹³³

Kolem kostela se rozkládal hřbitov, který kvůli těsné blízkosti se zámkem musel být zrušen. Nedaleko města na mírném návrší byl roku 1865 zhotoven nový již bez kostela. Před hřbitovem stojí sousoší sv. Trojice. Hned vedle se dozvídáme z informační tabule něco málo o rodině K. J. Erbena, například, že je zde pochován jeho strýc Josef. Na samotném konci v pravém rohu hřbitovní zdi nalezneme velice jednoduše ztvárněný pomník, věnovaný padlým v prusko – rakouské válce, jehož autor, kterého neznáme, umístil čtvercovou žulovou desku se jmény zemřelých na metr vysoký kamenný menhir.

11.2.1 Náhrobek Josefa Erbena

Autor: Neznámý

Datace: 1887

Materiál: pískovec

První hrob přibližně dvacet metrů od hlavního vchodu patří Josefu Erbenovi (1826-1887), strýci K. J. Erbena. Nachází se na levé straně a převyšuje všechny okolní hroby (**Obr. 73**). Na čtvercovém podstavci s nápisovou deskou je užší sokl s další nápisovou deskou. Na spodní desce jsou vytesána jména Josefa Špringera (1882-1961), ředitele školy a archiváře města a jeho choti. Horní deska Josefa Erbena je vsazena do neogoticky zdobeného rámu. Nad nimi je sokl o půdorysu šestiúhelníku se zdobenou věžičkou stejného půdorysu. Původně byla nad horní nápisovou deskou jedna fotografie, nyní jsou na tom samém místě dvě menší, které nejspíš patří manželům Špringerovým. Z neogotické věžičky tyčí kříž s ostrými hranami. Tento hrob je nepoškozený, jen hrobová deska je nestabilní a naklání se.

¹³² Od poloviny 20. století zapsán v ÚSKP.

¹³³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech II. (K-O)*. Praha: Academia, 1978, s. 385.

11.2.2 Náhrobek Václava Dufka

Autor: Neznámý

Datace: 1887

Materiál: pískovec

Naši pozornost upoutá klasicistní náhrobek s postavou anděla uprostřed levé části hřbitova (**Obr. 74**). Skládá se ze soklu, podstavce a na římse figury anděla. Anděl sedí na skalce z kamenných bloků. Pravou ruku má položenou na srdci a v levé drží palmový list. Na sobě má dlouhý šat na hrudi spojený sponou. Autor detailně zpracoval andělovy vlasy, šat i perutě. Perutě jsou bohužel nejvíce poškozenou částí tohoto náhrobku. Na skalce po pravém boku stojí kmen stromu, jehož kořeny obepínají skalku. Strom má všechny větve osekáné, což značí konec jednoho rodu. Nápis na desce je velice dobře čitelný. Je zde pochován Václav Dufek (+1887) z Třebihošti a jeho manželka Anna.

11.2.3 Rodinná hrobka Brožkových

Autor: Nápis je nečitelný

Datace: 1930

Materiál: pískovec

Tato hrobka patří mezi největší na hřbitově (**Obr. 75**). Je vysoká i široká zhruba dva metry. Nachází se na konci hlavní cesty po pravé straně kostela. Mnoho částí náhrobku je silně poškozeno, jako například část s autorovou signaturou. Na podstavci umístěném v levé části stojí postava muže v životní velikosti. Levou rukou přidržuje ženu, která jakoby padá z pravého soklu. Pravou ruku má muž u květinového keře u své pravé nohy. Žena má bezvládné tělo, zavřené oči a spjaté ruce přiložené na srdci. Muž nad ní sklání hlavu. Oba na sobě mají dlouhé šaty s draperií. Výjev působí, že žena právě omdlévá či dokonce umírá.

Na podstavci pod mužem je nápis: „*JÁ JSEM VZKŘÍŠENÍ I ŽIVOT*“. Pod tím je nová nápisová deska z leštěného kamene. Na pravé straně vedle ženy je starší nápisová deska s vytesaným textem: „*PAULA / SCHRIMPFOVÁ / ROZ. BROŽKOVÁ / 29. VI 1853–26. VI 1930 / JULIE / BROŽKOVÁ / ŘID. PĚSTOUNKA / 8. XII 1862–27. VII 1933 / JAN SCHRIMPF / ŘIDÍCÍ UČITEL V. V / 2. XII 1854 / 21. VII 1934*“. Pod deskou se nachází na podstavci poslední nápis, který je poškozený, ale vyčteme jméno Ludmily Schrimpfové (+1949). Vedle něj je kovová lucerna. Hrobové místo je ohraničené hranoly s uprostřed ležící malou hrobovou deskou a květinami. Je zřetelné, že hrob má pravidelnou péči.

Zcela totožný náhrobek nalezneme v Hořicích. Ten je však o něco menší nežli v Miletíně, ale také nemáme žádné zprávy, kdo jej zhotovil.

11.2.4 Rodinná hrobka Kopeckých

Autor: Navrhl i provedl Alois Otruba z Hořic (*1893)

Datace: první polovina 20. století

Materiál: pískovec

V pravé zadní části hřbitova nás upoutá velice unikátní náhrobek rodiny Kopeckých (**Obr. 76**). Místy je velice poničen. Základem je sokl tvaru skály, na které klečí starý muž z profilu. Má sepjaté ruce a se skloněnou hlavou se modlí. Před sebou má položený klobouk a na sobě sako, kalhoty a polobotky. Autor si velice vyhrál s každým detailem na jeho oblečení. Stařec je holohlavý s dlouhými vousy. Na pozadí starce je nápisová deska tvaru nepravidelné skály. Uprostřed je velmi reálně zhotovený plochý dřevěný kříž s hřebíky uprostřed. Po stranách kříže jsou vytesána jména pochovaných. Například Josef Kopecký, hostinský.

Alois Otruba vystudoval oddělení pro kameníky na kamenické škole roku 1911 u třídního učitele Antonína Máry.¹³⁴

11.2.5 Rodinná hrobka Šedivých

Autor: Zdenek Vondráček Hořice (*1870)

Datace: 1908

Materiál: pískovec, žula

Vedle rodiny Kopeckých se nachází náhrobek pro Annu Šedivou, choť rolníka (+1908). Na pískovcovém soklu s nápisovou deskou stojí figura mladé dívky a čtyřhranný sloup z žulového kamene (**Obr. 77**). Sloup umístěný na levé straně obsahuje nápis: „*RODINA / ŠEDIVÝCH / Z CHROUSTOVA*“ a pod ním nápis patřící Anně Šedivé. Mladá dívka v dlouhých nabíraných šatech s kapucí se zády opírá o žulový jehlan. Levou ruku drží na srdci a pravou drží palmový list, jenž je připevněn na sloupu směrem vzhůru. Nápisová deska pochází z 60. let a je zde připevněna dodatečně.

11.2.6 Náhrobek manželů Peterových

Autor: Josef Jiříček Hořice

Datace: 1866

Materiál: pískovec

Nedaleko dvou předchozích hrobů stojí novogotický náhrobek se zajímavým citátem (**Obr. 78**). Hrob je věnovaný manželům Peterovým, kteří zemřeli pouhé dva týdny po sobě, a to po prusko – rakouské válce. Jedná se o Jana Petera (1797-1866) a jeho manželku Barboru

¹³⁴ C. a k. Odborná škola sochařsko-kamenická v Hořicích, Seznam absolventů od roku 1887–1939. URL: <<http://www.spsks.cz/absolventi/>>.

(1798-1866). Pod jejich jmény na nápisové desce čteme text: „*Welkem strachu a ouzkosti / Valeční dobu přestali / V krátkosti života svého oba / v koleře skončili*“. Nápisová deska je vsazena do náhrobku tvaru neogotického okna, posazeného na vysokém soklu. Vrchol náhrobku zakončují tři fiály, z nichž je jedna zcela ulomena a chybí. Je pravděpodobné, že neogotické okno nebylo od počátku zpracované pro nápisové desky, protože zvykem bylo takové okno vyzdobit reliéfem s motivy z bible.

11.2.7 Rodinná hrobka Lhotových

Autor: Neznámý

Datace: 1890-1900

Materiál: pískovec, mramor

Jedna z největších rodinných hrobek na tomto hřbitově patří druhému významnému rodu z Miletína (**Obr. 79**). Představitelem rodu je Jan Nepomuk Lhota (1811-1890), rakouský státní úředník, povídkář, básník, regionální historik, c. k. místopředseda a podkrajský hejtman ve výslužbě. Je autorem knihy *Miletín nad Bystřicí*.

Hrobka má podobu antického chrámu. Na širokém soklu o délce dvou metrů je velký nápis: „*Odpočiňte v pokoji!*“ a po stranách jej zdobí sloupky s ornamenty. V centrální části jsou umístěny tři vertikální nápisové desky z mramoru. Je zde jednadvacet malovaných jmen zemřelých. První jméno na prostřední desce patří zmíněnému Janovi. Leží zde i spousta příbuzných zemřelých dávno před Janem Nepomukem i po něm. První zemřel v roce 1805 a poslední 1910. Každé jméno je malováno jiným druhem písma. Což je velice matoucí ohledně datace zhotovení. Po stranách náhrobku jsou opět ornamentálně zdobené sloupy, které drží římsu s velkým nápisem: „*ROD LHOTŮV*“. Na štítu s pisánským křížem uprostřed je zhotoven vavřínový věnec se stuhami linoucími se do stran. Hrobové místo se skládá z pískovcových desek zdobených jetelovými kříži.

11.2.8 Rodinná hrobka Samkových

Autor: Josef Deyl (*1889) - Vejs

Datace: 1930-1935

Materiál: pískovec, žula

Další velká rodinná hrobka se nachází v levé části hřbitova u zdi (**Obr. 80**). Jedná se o moderně zpracovaný náhrobek, jehož centrální částí je vysoká žulová nápisová deska. Z obou stran desku drží dva vysoké dórské sloupy bez podstavce, s kanelováním a hlavicí. Tyto sloupy nesou vícestupňovou římsu s latinským křížem uprostřed. Mezi nápisovou deskou a římsou

vzniká průhled, kterým pohlížíme do nebe. Celé toto dílo stojí na nízkém podstavci, před nímž je šestihranná deska s velmi zamýšlivým textem: „*O TEC I DCERA SPÍ ZDE SPOLU / PO SVÉ TĚŽKÉ PRÁCI SHONU / NEODPOČLI V ŽITÍ SOBĚ / AŽ TEPRVE V TMAVÉM HROBĚ / BŮH VÁM PŘEJE VĚČNÉMU KLIDU!*“. O Náhrobní místo je pravidelně pečováno. Okraje zdobí dva květníky z pískovce a uprostřed je samotná deska obklopena okrasnými kamínky.

Josef Deyl vystudoval oddělení pro sochaře v Hořicích u třídního učitele Václava Suchomela roku 1907. Pocházel z Červené Třešné.

12 VYSOKÉ VESELÍ

Obec Vysoké Veselí leží 14 km severně od Nového Bydžova a 18 km jihovýchodně od Jičína (**Mapa A**). Ve středověku se okolí Vysokého Veselí nerozvíjelo tak jako ostatní města na Jičínsku. Jednalo se vždy spíše o zalesněnou krajinu. Není přesně jasné, kdy bylo Veselí povýšeno na městečko, ale udává se rok 1311. Původní název obce bylo od 13. století jen Veselí, také se používal název Veselská Lhota nebo Červené Veselí.¹³⁵

12.1 Historie

Jednalo se o jedno ze středisek Vartemberských držav v severních a severovýchodních Čechách až do roku 1438. Na návrší stávala opevněná tvrz a pod ní malá ves, to vše bylo roku 1423 vypleněno Janem Žižkou.¹³⁶ Kromě Albrechta z Valdštejna (1627) město vlastnilo mnoho dalších, ale nijak zvlášť se nerozvíjelo. Až Jan Bořek Dohalský přestavěl tvrz na renesanční zámek roku 1575. Poté byl roku 1745 přestavěn na barokní zámek a v místě středověkého opevnění se zbudovala zahrada.¹³⁷ Nejstarší dochovanou mapu města dokládá katastrální mapa z roku 1841, která je již po empírové přestavbě po požáru 1835.¹³⁸ Během 70. let 18. století a 30. let 19. století totiž přišlo město o většinu dřevěných domů a chalup. V tu dobu byl majitelem zámku Karel Paar, který ho nechal upravit empírově. V polovině 20. století začala postupná modernizace a přeměna zámku na školu. Díky novým oknům, příčkám a modernizace fasád v současné době budova nepřipomíná zámek, ale jako škola slouží dodnes.¹³⁹

Karel Paar se zasloužil o výstavbu cukrovaru 1871, díky kterému byla o 10 let později zřízena železniční trať. Díky němu se město dočkalo největšího rozkvětu roku 1880. V roce 1908 bylo sice Vysoké Veselí povýšeno Františkem Josefem I. na město s vlastním znakem, ale od 30. let už význam města upadal. Byl zbořen cukrovar, počet obyvatel klesl a musela být zrušena železniční trať ze Smidar.¹⁴⁰

¹³⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech IV. (T-Ž)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978, s. 305.

¹³⁶ KUČA, Karel, 1961. *Chlumecko a Novobydžovsko 1: historie a architektonické památky Pocerliní. 1 / Hradec Králové: Balustráda, 1995. s. 68.*

¹³⁷ Tamtéž s. 180-181.

¹³⁸ Tamtéž s. 68.

¹³⁹ Tamtéž s. 180-181.

¹⁴⁰ KUČA, Karel, 1961. *Chlumecko a Novobydžovsko 2: historie a architektonické památky Pocerliní. 1 / Hradec Králové: Balustráda, 1995. s. 314.*

Ve Vysokém Veselí se narodili tito dva významní muži. Jan Deyl (1855-1924), oční lékař, profesor Karlovy univerzity a Bedřich Franz (1796-1860), profesor matematiky na univerzitě v Olomouci.

12.2 Kostel sv. Mikuláše a hřbitov

O farním kostele sv. Mikuláše Tolentinského¹⁴¹ se prameny zmiňují až roku 1335. Není ale vyloučeno, že zde existoval ještě před založením městečka.¹⁴² Kolem kostela se rozkládal hřbitov. V roce 1577 vyhořel a s celým městečkem se stal součástí nedalekých Velešic. V 16. století zde vznikla dřevěná nekatolická modlitebna, která spadala po roce 1620 do katolické správy a až po roce 1792 byla zrušena, prodána a nakonec zbořena.¹⁴³ Pohřebním kostelem se tedy na tři století stal kostel Nanebevzetí PM ve Velešicích. Kostel byl však ještě v 16. či počátkem 17. století obnoven, ale obyvatelé nadále chodili raději do Velešic. Do dnešní podoby byl kostel vystaven roku 1770 a po posledním požáru (1835) byl empírově přestavěn Aloisem Turkem a Josefem Oppolzerem.¹⁴⁴ Pro tento kostel vyřezal dřevěný oltář Josef Stuchlík z Jičína.¹⁴⁵ Od roku 1900 se již nepoužíval hřbitov kolem kostela, ale byl založen nový s márnici dál od města u rybníka Šmejkal (**Mapa 11**). Tento nový hřbitov je však nyní v zanedbaném stavu, zpustl a není moc využíván. Nachází se zde velmi málo hrobů.

12.2.1 Hrobka lékaře Zimmermanga

Autor: A. FOR.

Datace: 1918

Materiál: pískovec

Nejvíce zajímavým dílem tohoto hřbitova je náhrobek obvodního lékaře O. Zimmermanga (1867-1918). Ačkoliv je silně zanedbaný a porůstá popínavou rostlinou, i tak nás zaujme jeho jedinečnost (**Obr. 81**). Autor, z jehož signatury vyčteme pouze první písmena, zhotovil ve své podstatě dva náhrobky na podstavci spojené nápisovou deskou. Náhrobní místo obsahuje také dvě hrobové desky. Před každou deskou je sokl tvaru skály. Autor zde vytvořil místa pro umístění luceren či květin. Na každém soklu stojí vysoký podstavec s reliéfem několika symbolů. Vlevo vidíme přehozenou girlandu z vavřínových lístků a hořící pochodeň, na jejíž

¹⁴¹ Kostel sv. Mikuláše byl zapsán do ÚSKP 3.5 1958 spolu s několika dalšími sochami světců a křížů.

¹⁴² KUČA, Karel, 1961. *Chlumecko a Novobydžovsko 1: historie a architektonické památky Pocištiní. 1 / Hradec Králové: Balustráda, 1995. s. 68.*

¹⁴³ Tamtéž s. 180-181.

¹⁴⁴ KUČA, Karel, 1961. *Chlumecko a Novobydžovsko 2: historie a architektonické památky Pocištiní. 1 / Hradec Králové: Balustráda, 1995. s. 314.*

¹⁴⁵ ÚLEHLA, Vladimír. *Sochařská rodina Stuchlíků. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník 22, 2009, s. 111-142.*

rukojeti je omotaný had, symbol lékaře. Na pravém podstavci je květina s liliemi, palmovými listy a mašlí. Tato část je výrazně menší než lékařova, ale vrchní části zakrývá živá popínavá rostlina. Stejně tak nevidíme spodní část nápisové desky. Ale hlavní text je dobře čitelný. V dolním rohu je malým písmem text: „Dceruška / LIDUŠKA / 1905 – 1920“. Autor použil na jméno lékaře psací písmo a první písmena dekorativně zpracoval. Náhrobek je velice zajímavým dílem, ale postupně chátrá.

12.2.2 Náhrobek od Jaroslava Jedličky

Autor: Jaroslav Jedlička z Vojic

Datace: Konec 19. století

Materiál: pískovec

Náhrobek sochaře Jaroslava Jedličky stojí v pravé zadní části hřbitova, ale není jasné, pro koho byl zhotoven (**Obr. 82**). Nápisová deska zcela chybí. Hlavním motivem náhrobku jsou stromy, větve, květiny a jiné rostlinné prvky. Na krychlovém soklu bývala nápisová deska, v pravém horním rohu je čitelná signatura autora. Podstavec je v podobě odříznutého kmene břízy rostoucí ze skalky, vysoký přibližně jeden metr. Autor detailně zpracoval strukturu kůry, která se v místě zakončení odchlípuje. Uprostřed kmene, ve výšce našich očí, visí na pahýlu odříznuté větve a květinový věnec s mašlí. Na kmeni stojí menší kříž, opět zhotoven v podobě břízového stromu. Kříž pokrývají listy a květy vadnoucí větvičky, která se opírá o levou část celého náhrobku. Jaroslav Jedlička měl s tímto náhrobkem opravdu spoustu práce, ale výsledkem je ohromující více pohledové dílo.

12.2.3 Rodinná hrobka Končických a Kazdových

Autor: Jaroslav Jedlička Vojice

Datace: 1902

Materiál: pískovec

Přesným opakem předchozího florálně dekorovaného náhrobku je hrobka rodiny Končických od Jaroslava Jedličky (**Obr. 83**). Použil zde moderní a jednoduchý vzhled. Na širokém soklu o délce jednoho metru stojí postava anděla. Anděl v levé části, za ním vysoká nápisová deska připomínající antický chrám a v pravé spodní části náhrobku vidíme čtverhrannou lucernu z pískovce, v jejíž stříšce jsou malá skleněná okénka. Postava anděla má na sobě dlouhý šat s rukávy a sponou, hlavu má skloněnou a v rukách drží větvičky vavřínu dlouhé až na zem. Za ním je umístěna nápisová deska z leštěného kamene se jmény pochovaných. Nad ní je umístěna deska z pískovce s textem: „*RODINA KONČICKÝCH*“

A KAZDOVA ze Lhoty Vys. Veselské“. Po stranách stojí dva jednoduché kvádrové sloupy, nesoucí kladí. Hrobka je nepoškozená a má stálou péči příbuzných.

12.2.4 Náhrobek Matěje Hrubeše

Autor: Neznámý

Datace: 1900

Materiál: žula, leštěný kámen

U hřbitovní zdi za márnicí leží hrob Matěje Hrubeše (**Obr. 84**). Jeho náhrobek má podobu žulového čtyřstranného sloupu. V horní části je hlava Ježíše Krista z profilu. Pod ním vyrytý kalich s nápisem: „*MATĚJ / HRUBEŠ / KNÍŽECÍ KOVÁŘ / *1832 + 1899 / PRACHU POKOJ – DUŠI MILOST*“. Dále je zde pochována jeho žena. Na soklu je nápis: „*RODINA DEJLOVA / z Vys. Veselí č. 82*“. Za sloupem je postavena náhrobní deska tvaru čtverce s malými kostkami po stranách. Tento náhrobek zabírá dvě hrobová místa a stále o něho pečují pozůstalí.

12.2.5 Rodinná hrobka Javůrkových

Autor: J. Jedlička Vojice

Datace: počátek 20. století

Materiál: pískovec

Dalším dílem J. Jedličky je nízký náhrobek pro rodinu Javůrkovu (**Obr. 85**). Velice originálním způsobem ztvárnil strom rostoucí skrz náhrobní desku. Náhrobek má necelý jeden metr a v horní části je dominantou průhledové kulaté okno, ze kterého roste větev smuteční vrby. Z levé strany mimo náhrobek je kmen a první část smuteční vrby, jejíž listy zasahují do soklu a není zde místo pro více textu. Proto je zde jen malá nápisová deska z leštěného kamene, umístěna v pravé části. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu.

12.2.6 Rodinná hrobka Pacltových

Autor: Neznámý

Datace: 1919

Materiál: pískovec

Hrobka rodiny Pacltových je jednou z největších na hřbitově (**Obr. 86**). Skládá se ze tří náhrobních desek na nízkém soklu o šířce 3-4 metrů. Centrální částí jsou dva dvoumetrové sloupy nesoucí štít se jménem rodiny. Mezi nimi je vsazena nápisová deska se jmény pochovaných. Okraj desky je zdobený geometrickými prvky. V místě mezi deskou a štítem vznikl průhled, do kterého autor vložil tři sloupky pro umístění fotografií. Zatím je fotografie

pouze na prostředním sloupku, z levého byla již odlepena. Po stranách vidíme dvě kvádrové desky z pískovce nesoucí nápisové desky z leštěného kamene v horní části.

12.2.7 Náhrobek Mařenky Vaničkové

Autor: Neznámý

Datace: 1907

Materiál: pískovec

Náhrobek zhotovený pro mladou Mařenku Vaničkovou (1888-1907) je velice podobný dílům J. Jedličky. Náhrobek je nepoškozený a zcela v pořádku, ale autorovy iniciály chybí (**Obr. 87**). Sokl, na kterém stojí vysoký podstavec, je zhotoven z několika kamenných bloků postavených na sobě. Uprostřed nich je místo na nápisovou desku, která zde není. Stejně tak v levém horním rohu chybí čtvercový medailonek. Základem je podstavec tvaru hranolu, na němž je zobrazen zlomený strom dělicí podstavec na dvě poloviny. Strom má úzký kmen a mnoho listů, které autor detailně propracoval. V dolní části je nová nápisová deska z leštěného kamene a kruhový medailonek s fotografií v levém rohu. V horní části vidíme kříž ozářený paprsky světla a palmový list diagonálně položený směrem dolů.

12.2.8 Náhrobek Čeňka Vidry

Autor: Neznámý

Datace: 1878

Materiál: pískovec

V levé přední části hřbitova se nachází klasicistní náhrobek Čeňka Vidry (1828-1878) městského obchodníka. Na vysokém soklu s nápisovou deskou stojí na římsě figura anděla (**Obr. 88**). Anděl má na sobě dlouhý šat a plášť s kapucí spojený sponou. V pravé ruce drží květinový věnec. Levou rukou si opírá hlavu o sloupek kruhového půdorysu. Sloupek stojí na patce čtvercového půdorysu, na které má anděl položenou levou nohu. Sloupek má kolem sebe zobrazenou popínavou rostlinu, jež se pne vzhůru. Podstavec je zdobený pravidelně poskládanými kameny. Náhrobek je nepoškozený a nápisová deska je dobře čitelná. Zvláštností je, že zde jsou jména tří mužů, od nejmladšího nahoře po nejstaršího dole. Což je u většiny náhrobků přesně naopak.

13 ŽELEZNICE

Železnice leží asi 5 km severovýchodně od Jičína. Její součástí jsou obce Cidlina, Těšín, Zámezí, Březka, Doubravice, Pekloves (**Mapa A**). Existuje řada důkazů potvrzující, že zde v dávných dobách bylo naleziště železné rudy. Nacházel se zde bílý pískovec s kousky železné rudy či hutní jámy s ostatky dřevěného uhlí.¹⁴⁶

13.1 Historie města

První zmínka o pánech železnických je z roku 1318, kdy násilnický Ratibor ze Železnice s dalšími pány plenili mnohé vesnice v okolí. Na vrchu Železnice stával kdysi dřevěný hrádek, dle pramenů tvrz pánu z Isenburka. Roku 1356 už panství patřilo pánům z Bradlece a o čtyři roky později bylo panství povýšeno na městečko. Východně od ní stával románský kostel sv. Jana Křtitele. Roku 1539 bylo město prodáno Jičínu, stalo se poddanským městem až do poloviny 19. století. Město a řadu roubených domků zachvátily požáry, náměstí muselo být tedy obnoveno. Město dostalo dnešní podobu díky staviteli J. Hertnerovi, který zde vytvořil ojedinělý urbanistický celek. Dřevěné jednopatrové domky a roubené chalupy, které přečkaly všechny požáry jsou zapsány ve státním seznamu kulturních památek.¹⁴⁷

Rok 1903 se stal významným, protože zde poštovní Jan Vondrák založil rašelinové lázně a taktéž bylo zahájeno vlakové spojení Jičín-Turnov, což bylo pro Železnici velkým krokem. Roku 1953 se zde začala léčit dětská obrna, ale pouze 49 let, poté byla léčebna zavřena kvůli problémům posledního majitele.

Ve městě můžeme navštívit Vlastivědné muzeum, kde krom ostatků z hradu Kumburku a Bradlece uvidíme i renesanční malbu poslední večeře z konce 16. století. Na náměstí pak stojí sochy Panny Marie, Jana Nepomuckého, sv. Florián, sv. Trojice. Většinu soch je zhotovil A. Khunem z Vojic. Václav Sucharda zde vytvořil sochu Mistra Jana Husa z roku 1920 podle návrhu Stanislava Suchardy.¹⁴⁸

13.2 Hřbitov při Kostelu sv. Jiljí

Původně se jednalo o románský kostel sv. Jana Křtitele¹⁴⁹ z doby kolem roku 1200. Kostel byl však z části zničen během třicetileté války. Barokně přestavěn byl až v letech 1727.

¹⁴⁶ JENŠOVSKÝ, Václav. *Město Železnice*. In: *Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí Turnov: Občanské sdružení Pamět Českého ráje a Podještědí* 18 (34), č. 3, (2011), s. 196-200.

¹⁴⁷ Tamtéž s. 196-200.

¹⁴⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech IV. (T-Ž)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978, s. 407.

¹⁴⁹ Od roku 1958 v ÚSKP.

Následně 1739 se při stavbě použily staré románské kvádry. Roku 1852 byla zvýšena věž o jedno patro. Dnes se dochovala alespoň okolní kamenná zeď se vstupními branami od severovýchodní strany a zmíněná věž. V kostele se nachází křížová cesta od Jana Suchardy z roku 1837.¹⁵⁰

Nedaleko kostela se nachází hřbitov z 19. století (**Mapa 12**). Najdeme zde spoustu zajímavých prací významných sochařů.

13.2.1 Náhrobek Františka Horáčka

Autor: J. Jedlička Vojice

Datace: 1910

Materiál: pískovec

První dílo pod autora, jehož náhrobky již dobře známe. Tentokrát se jedná o velkou klasicistní hrobku s hlavním motivem Panny Marie a Ježíška (**Obr. 89**). Náhrobek je vysoký 3-4 metry a široký 2 metry. Do mohutného podstavce je vsazena nápisová deska z leštěného kamene s textem ve verzálcích: „ZDE V PÁNU ODPOČÍVÁ VYSOCE DŮSTOJNÝ PÁN / C. K. VOJENSKÝ FARÁŘ TEREZIÁNSKÉ VOJENSKÉ AKADEMIE / VE VÍDEŇSKÉM NOVÉM MĚSTĚ V.V. / FRANTIŠEK HORÁČEK / ČESTNÝ KANOVNÍK KATHEDRALNÍ KAPITULY KRÁL. HRADECKÉ. / SPISOVATEL, MAJITEL ZLATÉHO ZÁSLUŽNÉHO KŘÍŽE S KORUNOU. / ČESTNÝ ČLEN MNOHÝCH VLASTENECKÝCH SPOLKŮ ATD. ATD. // VE STUDENCI * 1851 + 1909“. Po stranách desky jsou sloupy, na kterých jsou zavěšené kovové lucerny. Centrální část tvaru klasicistního chrámu má střechu tympanonu a zdobený portál květinovými motivy. V hlubokém oblouku sedí na polštáři Panna Marie v dlouhém šatu, na klíně má posazeného malého Ježíška, kterého přidržuje levou rukou. V pravé ruce drží palmový list a sklání hlavu směrem dolů. Náhrobek je ve velmi dobrém stavu, pouze hrobové místo zarůstá mechem.

13.2.2 Náhrobek Jana Kohlera

Autor: Neznámý

Datace: 1922

Materiál: pískovec, kov

Velice zajímavý náhrobek Jana Kohlera (1865-1922) stojí v levé přední části hřbitova (**Obr. 90**). Je zajímavý svým spojením dvou materiálů. Skládá se z kovového kříže a podstavce

¹⁵⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech IV. (T-Ž)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1978, s. 407.

z pískovce. Takovéto spojení se na hřbitovech už moc nevidí, už z důvodů rozkrádání a znehodnocování vandaly. Podstavec je složen z několika kamenných bloků, mezi kterými vznikají hluboké spáry a dohromady tvoří nepravidelný tvar. Ve spodní části je malá nápisová deska a kahan na svíčku. Z kamenných bloků postupně roste kovový strom. Na náhrobku drží díky kořenům zapuštěným do hlubokých spár mezi kameny. Strom má osekané větve a podobu kříže. Kříž je sice silně zrezivělý, ale celkový náhrobek není výrazně poničen.

13.2.3 Náhrobek Josefa Čermáka

Autor: J. Steklík v Lomnici nad Popelkou

Datace: 1916

Materiál: pískovec

Pozornost si zaslouží také náhrobek Josefa Čermáka (1841-1916), osobního děkana a bývalého faráře ve Vysoké n./L (**Obr. 91**). Základem je mohutný sokl se dvěma postranními sloupky a vysunutou menší deskou. Na sloupcích jsou postaveny dvě kovové konstrukce, spirálovitě zdobené na jejichž konci byla nejspíš dříve pověšena lucerna. Autor používal mnoho geometrických tvarů a využil předsazení některých prvků a desek. Na soklu stojí vysoký podstavec se dvěma nápisovými deskami z leštěného kamene. Spodní čtvercová deska mívala vedle sebe z každé strany fotografie, ty jsou již poničené. Druhá nápisová deska posazená výše je větší a tvaru stély. Do výšky této desky sahají postranní kovové konstrukce. Náhrobek zakončuje kříž s hlavou Ježíše Krista uprostřed.

13.2.4 Náhrobek manželů Černých

Autor: Karel Mauerenmann

Datace: 1926

Materiál: žula

Jednoduchý žulový náhrobek, v podobě velké urny, pro rodinu Černých zaujme naši pozornost svou jedinečností (**Obr. 92**). Vytvořil jej architekt Karel Maurenmann (1894-1959), jehož díla nalezneme převážně na Mladoboleslavsku. Druhým pochovaným v tomto hrobě je totiž akademický malíř Věnceslav Černý. Pravděpodobně se tito dva znali z pražské Akademie výtvarných umění, i když každý studoval u jiného profesora. Karel měl vlastní rodinný kamenosochařský podnik.¹⁵¹

¹⁵¹ JONÁŠOVÁ, B. *Rodáci a osobnosti M-P. Maurenmann Karel*. 2009 URL: <<http://ic.kulturamb.eu/cs/Rodaci-a-osobnosti/Rodaci-a-osobnosti-M-P/@print/1/>>.

Na pískovcovém podstavci čtvercového půdorysu stojí metr vysoká žulová urna kruhového půdorysu. Od hora dolů se urna zužuje. Z přední pohledové strany čteme nejprve jméno Marie Černé (1874-1926) a poté Věnceslava Černého. Na žulovém podstavci vidíme výraznou signaturu autora. Náhrobek působí velice honosně a moderně. Tvoří zajímavou dominantu tohoto hřbitova.

13.2.5 Rodinná hrobka Rejfových

Autor: J. Jůza - Újezd Podhorní

Datace: počátek 20. století

Materiál: pískovec, žula

U hřbitovní zdi v levé polovině hřbitova nás zaujme socha mladého muže opírajícího se o žulový sloup (**Obr. 93**). Tento hrob patří rodině Rejfových z Podůlší. Základem je sokl v podobě skály, na které stojí muž i sloup. Muž má na sobě vysoké boty, kalhoty, košili a kabát přehozený přes levé rameno a v rukou drží klobouk. U nohou má větvičky stromu a signaturu autora. Hlavou se opírá o jednoduchý čtyřstranný sloup po jeho levém boku. Část náhrobku pokrývá popínavá rostlina, díky květinám můžeme tvrdit, že je o hrob dobře pečováno. Samotné hrobové místo je také zajímavě zhotovené. Jedná se o několikastupňovou desku, která pomalu přechází v kříž.

13.2.6 Rodinná hrobka Ramešových

Autor: Anton Wasserburger („C. K. Dworní kamenický mistr ve Vidni“)

Datace: 1895

Materiál: pískovec

Na první pohled na nás náhrobek rodiny Ramešových působí novodobě. Ale náhrobek v podobě neogotického okna pochází z konce 19. století. Zhotoven autorem, jenž pochází z významného sochařského rodu z Vídně. (**Obr. 94**).

Na nízkém soklu stojí podstavec s první nápisovou deskou z leštěného kamene. Její horní rohy jsou zkosené a kopírují tvar podstavce. Gotické okno obsahuje další nápisovou desku, která již nekopíruje tvar, do kterého je vložena. Boční strany zdobí dva kulaté sloupky. Věžičku zdobí gotické prvky a zakončuje ji kříž. Je zde pochováno mnoho členů rodiny. Prvním je Arnošt Rameš (1829-1895) výměnkář z Podůlší, dále Antonín (1869-1918) hosp. správce, Jan (1892-1927) b. kons. rada, bis. vikář a děkan ve Smidarech, Vincenc (1867-1941) kons. Rada bis. Notář a děkan v Radimi. A jedním z posledních Doc. Dr. Ing. Jaroslav Remeš (1903–1965) Docent Čes. vysokého učení technického v Praze a člen Světové federace vědeckých

pracovníků. Náhrobek nejeví známky renovace, ale působí velice čistě, patří tedy mezi nejzachovalejší díla na tomto hřbitově.

13.2.7 Rodinná hrobka Pilných

Autor: Josef Rosulek z Jičína

Datace: konec 19. století

Materiál: pískovec

Dalším klasicistním dílem tohoto hřbitova je náhrobek v podobě přemýšlejícího anděla (**Obr. 95**). Podstavec je poskládán z kamenných bloků, uprostřed nichž je hluboko posazená nápisová deska. Deska je novodobá a neobsahuje původní jména, pro která byl náhrobek zhotoven. Na levé straně visí kruhový medailonek. Na římse stojí anděl v dlouhém šatu a opírá se pravým loktem o břízový kmen umístěný vedle něho. Levou rukou sem pokládá květinový věnec s mašlí. Na kmenu je postavený kříž s větvičkou. Anděl má velice detailně zpracovaná křídla i vlasy.

13.2.8 Náhrobek Bohumila Malého

Autor: Neznámý

Datace: 1930

Materiál: žula

Poslední hrob patří bývalému starostovi města Železnice (**Obr. 96**). Jeho hrobka je velice moderně pojata. Na úzkém hranolovitém podstavci je zhotovena jeho bysta v nadživotní velikosti. Bysta obsahuje velice reálné detaily. Například kabát a košile s límečkem nebo vrásky. Pod bystou je zobrazený kalich s textem: „*BOHUMIL MALÝ /starosta města a sokola / v Železnici / 28.3 1861 – 21.10 1930 / a manželka / MARIE*“. Na pozadí jsou tři náhrobní desky zhruba dva metry vysoké. Postranní desky jsou postavené diagonálně k prostřední desce tak, aby uzavíraly náhrobek s bystou pana starosty. Tento náhrobek není prozatím potřeba inovovat.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zmapování umělecko-historicky hodnotných sepulkrálních památek na území bývalého okresu Jičín. Jádrem práce tvoří katalog rozdělený do kapitol podle významnějších měst okresu. Obsahuje také vybrané sepulkrální artefakty zhodnocené po historicko-umělecké stránce a v širších kulturních a regionálních souvislostech.

Katalog vznikl na základě vlastního terénního výzkumu po jičínských hřbitovech. Záměrem výzkumu bylo pořízení fotografií náhrobků a hrobek a vytvoření plánů hřbitovů s lokalizací vybraných sepulkrálních památek. Důvodem výběru dané sepulkrální památky byl časový původ náhrobku, záznam v ÚSKP, identifikace autora, původ pochované osoby, zajímavé zpracování či momentální stav náhrobku.

V okrese Jičín se nachází celkem deset měst, která byla na vrcholu své slávy v období 19. až 20. století. Města, která dříve patřila k těm významnějším, jako například Vysoké Veselí či Železnice, jsou dnes spíše zapomenuta, což se projevuje také na hřbitovech. Hrobová místa jsou zpustlá, zarostlá, o poničené náhrobky se nikdo nestará a počet nových hrobů je zde opravdu minimální. Naopak ve městech Sobotka, Miletín a Kopidlno se i přes velký počet nových hrobů prokazuje starost o starší, zanedbané, méně navštěvované sepulkrální památky a vyzdvihuje se jejich dominantní a krásou.

U každého vybraného města se dozvídáme jeho historii a důvod, proč se dočkalo největšího rozvoje právě v 19. století. Ať už to byly rozsáhlé požáry předchozích let, tedy potřeba renovací a výstavba nových domů, či rozvoj průmyslu, továren, cukrovarů, perníkářství v Miletíně, nebo například vznik lázní v Bělohradě. Následkem nárůstu počtu obyvatel ve městech se zvětšila potřeba sepulkrálních prací na hřbitovech, které se tím neustále rozšiřovaly. V tomto časovém rozmezí se zrodilo mnoho významných osobností původem z Jičínského okresu, avšak jsou tyto osoby často pohřbeny na jiných místech, například v Praze, což je velká ztráta pro místní hřbitovy.

Výstavba měst napomohla vzniku mnoha kamenosochařských děl a rodinných podniků se zkušenými umělci, jejichž tvorba byla neustále vyhledávána a zásadně ovlivnila podobu měst. Kromě kamenosochařské školy v Hořicích, kde vystudovalo mnoho umělců jejichž díla v této práci často zmiňujeme, působily na Jičínsku dva významné rody. V Nové Pace se jedná o rodinu Suchardů, která se podílela na výstavbě mnoha městských domů a jejich rodinná hrobka je také součástí katalogu. V Jičíně nejdéle působil rod Stuchlíků. Díky oběma rodům

vznikl nespočet sochařských děl a sepulkrálních památek po celém okrese. Tato práce dokazuje, jak byli umělci žádaní nejen ve velkých městech. Také v menších obcích za městy můžeme vidět kvalitní práce. Často se však setkáváme s náhrobky, které jsou dokonalou kopií náhrobků od známých autorů, avšak autorem je zcela někdo jiný nebo zůstává neznámým. Takovéto případy můžeme vidět převážně na hřbitovech v Hořicích, Kopidlně a v Jičíně. Mnozí umělci si sami zhotovili hrobku, ve které jsou nyní pochováni, tímto dílem ukazují jedinečnost, originalitu a odlišnost od ostatních typově podobných sepulkrálních památek. Na většině hřbitovů nalezneme totiž typově podobné náhrobky. Spojují je stejné symboly, postavy a podobná kompozice. Což značí, že pozůstalí volili spíše okázalé motivy, nežli nové netradiční způsoby zpracování, po kterých umělci sice toužili více, ale potřebám zákazníků museli vyhovět. Často pozůstalí vyjadřovali vztah k zemřelému veršovaným citátem.

Nejbohatší hřbitov plný originálních a unikátních památek se bezpochyby nachází v Hořicích. Díky působení kamenosochařské školy se jedná o nejrozsáhlejší hřbitov celého okresu s velice významnými díly. Sochařská díla jsou umístěna i mimo hřbitov po celém městě, které se tak stává největší galerií vůbec. Na novém hřbitově má svá díla několik významných autorů nejen ze severních Čech. Nejvíce zde však působili autoři Hatle a Vejs, kteří používali ustálené prvky a na mnoha dílech se podíleli společně. Starý hřbitov je v daleko horším stavu, mnoho sepulkrálních prací je poničených. Zde se setkáme s případy, kdy jsou náhrobky z neznámých důvodů nedokončeny a pouze rozpracovány.

Opakem hořického hřbitova, kde převládají spíše dekorativní pískovcové monumenty, je městský hřbitov v Sobotce. Ačkoli se jedná také o nově vzniklý hřbitov z 19. století, sepulkrální památky mají spíše moderní podobu s použitím nových materiálů. To platí také pro městský hřbitov v Libáni. Důležitou zmínkou v této práci je několik malých obcí, které napomohly k rozvoji okolních měst. Jako například bývalé poutní místo v obci Byšičky, kde se mimo jiné nachází hřbitov s nejkrásnějším výhledem. Také Drahoraz, kterou dodnes lidé navštěvují pro unikátní kopii Božího hrobu v Jeruzalémě.

Každé z vybraných měst se tedy vyznačuje něčím jiným, a přesto mají několik společných prvků. Kromě všech uvedených faktů o sepulkrálních památkách zde můžeme přijít k dobrým tipům na výlety.

RESUME

The aim of my work was to map the art-historically valuable sepulchral monuments on the territory of the former Jičín district. The core of the thesis is a catalog divided into chapters according to the most important towns of the district. It also contains selected sepulchral artifacts that are appreciated from a historical-artistic point of view regional cultural context. The catalog of individual cemeteries, including data, authorship, material, conservation monument, execution and current status of the tombstone is included in the thesis.

In the district of Jičín there are ten cities, which were at the peak of their glory during the 19th to 20th centuries. The cities are Jičín, Nová Paka, Hořice, Kopidlno, Lázně Bělohrad, Libáň, Miletín, Sobotka, Vysoké Veselí and Železnice. These former cities were the most important ones, we can read all about theirs history in the catalog. The increase of the population in the cities in 19th century caused a greater demand for sepulchral work in the cemeteries.

The uprise of new cemeteries around the cities in the 19th century is related to the reforms of Joseph II.

Extensive urban developments helped to create many stonework work shops and family businesses. There were two important families in this industry. The family of Sucharda from Nova Paka, The family of Stuchlik from Jičín. Both families have countless sculptures and sepulchral monuments throughout the district.

There was a Stonework School in Hořice. Some of School graduates have been mentioned in my work for their creations.

We can find many architectural gems in Jičín district, some of which are even listed in the National Monuments Catalog. In which We can admire creations done by František Bílek, Jan and Antonin Sucharda, Alois Khun, J. Deyl, Fr. Vejs, J. Hatle, Pavel Jiříček, Pavel Janak, Josef Rosulek, Jaroslav Jedlička, Josef Kysel, Antonin Lukeš, Václav Hlavatý, Holan Prskavec and many others. My thesis was created in order to analyse great work of these artists.

POUŽITÁ LITERATURA

BERNÝ, Pavel. *Kopidlno: Drahoraz, Ledkov, Mlýnec, Pševy*. autorský kolektiv Pavel Berný [et al.]. Nymburk: Kaplanka, 2014. 255 s. ISBN:978-80-87523-08-7.

BÍLEK, Karol - JINDRA, Josef. *Sobotecký hřbitov*. Praha: KaB, 2012. 64 s. ISBN:978-80-260-3251-9.

BOČEK, Jan. *Legionář a sochař František Bílek*. Český zápas. Roč. 94, č. 30, s. 1. 1920.

FRIEDRICH, Stanislav. *Karel Jaromír Erben 1811-1871. Miletín 1124-2010: Rada DS Erben*, 2011. 90 s. ISBN:978-80-254-9589-6

CHALUPNÝ, Emanuel. *František Bílek, Tvůrce a člověk*. České Budějovice: Růže, 1970. 1 vyd. 80 s.

JENŠOVSKÝ, Václav. *Město Železnice*. Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí Roč. 18 (34), č. 3, 2011, s. 196-200.

JINDRA, Josef. *Český malíř Václav Špála*. Od Ještěda k Troskám: Vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí Roč. 23 (39), č. 1, 2016, s. 3-4.

JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost: kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884-1984*. Praha - Červený Kostelec: Panorama - Severografia, 1984. 429 s.

JÍLEMNICKÝ, Alois - KALFUS, Josef. *Galerie plastik*. Hořice v Podkrkonoší: Městský národní výbor, 1964.

KASKA, František - ÚLEHLA, Vladimír. *Procházka Jičínským hřbitovem*. Jičín 2012. 129 S. ISBN: 978-80-905342-0-9.

KLÁROVÁ, Vladimíra. *Libáň*. Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí Roč. 23, č. 1, 2016, s. 29-35.

KOLÁŘ, Petr. *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*. Praha: Atypo, 2010, 86 s. ISBN 978-80-903941-3-1.

KUČA, Karel. *Chlumecko a Novobydžovsko. Historie a architektonické památky Pocipliní*. Kniha 1. Kniha 2. Hradec Králové: Balustráda, 1995. 275 s., s. 280-561. ISBN:80-901906-0-X.

LAHODA, Vojtěch. *Dějiny českého výtvarného umění. Díl 4/2. 1890-1938*. Praha: Academia, 1998. 478 s., fot. ISBN:80-200-0623-0

LORENZOVÁ, Helena. PETRASOVÁ, Taťána. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň 9.-11. března 2000*. Praha: KLP, 2001, 425 s. ISBN: 80-85917-79-3.

MALÝ, Oldřich. *Pout' na Byšičkách*. Bělohradské listy: Noviny Bělohradu a okolí 6, č.6, 2006.

MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičín II*. Jičín: Musejní spolek, 1948. 532 s.

NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004. 413 s. ISBN:80-7021-397-3

POCHE, Emanuel. (ed.) *Umělecké památky Čech I.-IV. (A-J / K-O / P-Š / T-Ž)*. Kolektiv vědeckých a odborných pracovníků Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Praha: Academia, 1977-1982.

PRAHL, Roman. a kol. *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha: Academia, 2004. 335 s., ISBN:8-200-1188-9.

RYBAŘÍK, Václav. *Ušlechtilé stavební a sochařské kameny České republiky*. Hořice v Podkrkonoší: Nadace Střední průmyslové školy kamenické a sochařské, 1994. 218 s. ISBN 80-900041-5-6.

ŘEPA, Tomáš. *Kaple Božího hrobu v Čechách a na Moravě v období baroka*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2010. Bakalářská práce.

SCHEYBAL, Josef V. – SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985.

SLAVÍK, Bedřich. *U Suchardů: příspěvek k poznání doby, rodu, života a díla Vojty Suchardy*. Hradec Králové: Kruh, 1973.

TICHÝ, Erik. *120 let hořické školy pro sochaře a kameníky: 1884-2004*. Hořice: Střední průmyslová škola kamenická a sochařská, 2004. 105 s.

TOMÍČKOVÁ, Oldřiška - BUKAČ, Václav. *Hořice*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2011. 60 s. ISBN:978-80-7432-109-2.

ÚLEHLA, Vladimír. *Sochařská rodina Stuchlíků*. Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník 22, 2009, s. 111-142.

VLČEK, Pavel. *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha: Academia, 2004. 762 s. ISBN:80-200-0969-8.

WAGNER, Jaroslav. *Jičín*. Praha: Odeon 1979. 225 s.

WAGNER, Jaroslav: *JIČÍN: Městská památková rezervace, zámek a památky v okolí*. Vydání první. Praha. Sportovní a turistické nakladatelství, 1965. 59 s.

SOkA Jičín, Fond SHA, VACEK, Alois, *Historie starověkého filiálního kostela v Drahorazích v osadě Kopydlnské na panství Jičíněveském* (rukopis), IV LP/ 27.

SOkA Jičín, Fond MÚ, KASKA, František, *Z říše věčného klidu* (rukopis). karton Městský hřbitov 1029. Jičín: 1943.

Internetové odkazy:

Národní památkový ústav. *Památkový katalog*, 11801 Praha 1. 2015.

URL: <<http://pamatkovykatalog.cz/>>

C. a k. Odborná Škola sochařsko-kamenická v Hořicích, *Seznam absolventů od roku 1887 – 1939*. URL: <<http://www.spsks.cz/absolventi/>>.

JONÁŠOVÁ, B. *Rodáci a osobnosti M-P. Maurenmann Karel*. 2009.

URL: <<http://ic.kulturamb.eu/cs/Rodaci-a-osobnosti/Rodaci-a-osobnosti-M-P/@print/1/>>.

KOŽÍŠEK, František, *Historie S. F. B.*, 2008.

URL: <http://spol-fb.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=53>

HAVLOVÁ, Pavlína – BÍLEK, Karol. *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky*. Sobotka: Osvětová beseda, roč. 43 (2006) č.3. s. 4. URL: <<http://www.sobotka.cz/zpravodaj-sramkovy-sobotky>>

HLAVATÝ, Jan. *Miletínské „Modlitbičky“*. Miletín: 2003-2013.

URL: <http://www.hlavati.cz/_hlavati/miletin/modlitbicky.htm>.

SEZNAM PŘÍLOH

Mapa A – Mapa umístění měst na Jičínsku, zdroj Google mapy, úprava autor, 2017.

Mapa 1 – Jičín; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 2 – Nová Paka; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 3 – Hořice; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 4 – Sobotka; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 5 – Kopidlno; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 6 – Kopidlno; Drahoraz; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 7 – Lázně Bělohrad; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 8 – Libáň; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 9 – Libáň; Zliv; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 10 – Miletín; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 11 – Vysoké Veselí; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

Mapa 12 – Železnice; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek, kresba autor, 2017.

SEZNAM OBRÁZOVÉ PŘÍLOHY

Obr. 1 – Jičín, Novoměstský hřbitov, náhrobek Huga Spáleného, 1898, autor Jan Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 2 – Jičín, Novoměstský hřbitov, náhrobek Jana Šuberta, 1840, autor Jan Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 3 – Jičín, Novoměstský hřbitov, náhrobek Leopolda Podhradeckého, 1840, autor Jan Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 4 – Jičín, Novoměstský hřbitov, náhrobek Augusta Kroužilky, 1885, autor neznámý, foto autor, 2017.

Obr. 5 – Jičín, Novoměstský hřbitov, hrobka manželů Brožkových, 1890, autor neznámý, foto autor, 2017.

Obr. 6 – Jičín, Novoměstský hřbitov, náhrobek Eduarda Čapka, konec 19. století, autor neznámý, foto autor, 2017.

Obr. 7 – Jičín, Novoměstský hřbitov, Sehnalova hrobka, 1908, autor Alois Khun, foto autor, 2017.

Obr. 8 – Jičín, Novoměstský hřbitov, Loykova hrobka, 1909, autor Josef Stuchlík, foto autor, 2017.

Obr. 9 – Jičín, Novoměstský hřbitov, trojdílný náhrobek starosty Rutteho a jeho rodiny, konec 19. století, autor Jan Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 10 – Jičín, Novoměstský hřbitov, trojdílný náhrobek, konec 19. století, autor Jan Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 11 – Jičín, Novoměstský hřbitov, rodinná hrobka Hrubých, 1913, autor František Bílek, foto autor, 2017.

Obr. 12 – Nová Paka, městský hřbitov, rodinná hrobka Suchardových, 1913, autoři Stanislav, Bohouš a Vojta Suchardovi, foto autor, 2017.

Obr. 13 – Nová Paka, městský hřbitov, Landfeldova hrobka, 1900, Antonín Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 14 - Nová Paka, městský hřbitov, rodinná hrobka Bretových, 1902, autor Antonín Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 15 - Nová Paka, městský hřbitov, rodinná hrobka Kotíkových – Khunových, 1894-1900, autor neznámý, foto autor, 2017.

Obr. 16 - Nová Paka, městský hřbitov, Drahokoupilova hrobka, 1902, autor neznámý, foto autor, 2017.

Obr. 17 - Nová Paka, městský hřbitov, náhrobek Václava Vaníčka, 1938, autor L. Zívr, foto autor, 2017.

Obr. 18 - Nová Paka, městský hřbitov, rodinná hrobka Vondroušových, 1903, autor Antonín Sucharda, foto autor, 2017.

Obr. 19 - Hořice, starý hřbitov, náhrobek Antonína Vondráčka, 1899, autor neznámý, foto autor, 2017.

Obr. 20 - Hořice, starý hřbitov, hrobka rodiny Langerových a Machkových, 1902, autoři J. Deyl a Fr. Vejs, foto autor, 2017.

Obr. 21 - Hořice, starý hřbitov, rodinná hrobka Krejcarovských, 1890, autor J. F. J. Černý, foto autor, 2017.

Obr. 22 - Hořice, starý hřbitov, neznámý náhrobek, 30.léta 20.století, autor Jaroslav Novák, foto autor, 2017.

Obr. 23 - Hořice, vrch svatého Gotharda, pomník Jana Žižky, 1873, autor Pavel Jiříček, foto autor, 2017.

Obr. 24 - Hořice, nový hřbitov, vstupní portál, autorský kolektiv studentů a učitelů kamenosochařské školy, 1893, foto autor, 2017.

Obr. 25 – Hořice, nový hřbitov, náhrobek rodiny Polednových, autor neznámý, počátek 20. století, foto autor, 2017.

Obr. 26 - Hořice, nový hřbitov, náhrobek Františka Vejse, autor J. Hátle a Fr. Vejs, 1906, foto autor, 2017.

Obr. 27 - Hořice, nový hřbitov, rodinná hrobka Tauchmanových a Kolářových, autor Fr. Vejs aj. Deyl, počátek 20.století, foto autor, 2017.

- Obr. 28** – Hořice, nový hřbitov, rodinná hrobka Polákových, autor neznámý, první polovina 20.století, foto autor, 2017.
- Obr. 29** – Hořice, nový hřbitov, rodinná hrobka Šťastných, autor neznámý, 1894, foto autor, 2017.
- Obr. 30** – Hořice, nový hřbitov, náhrobek bratrů Tomsů, autor Bílý, 1922, foto autor, 2017.
- Obr. 31** – Sobotka, městský hřbitov, pomník soboteckých rodáků, autor Pavel Janák a K. Pokorný, 1927, foto autor, 2017.
- Obr. 32** – Sobotka, městský hřbitov, náhrobek Václava Černého, autor neznámý, 1860, foto autor, 2017.
- Obr. 33** – Sobotka, městský hřbitov, rodinná hrobka Černých, autor neznámý, 1890, foto autor, 2017.
- Obr. 34** – Sobotka, městský hřbitov, náhrobek Františky Diviškové, autor At. Khun, 1893, foto autor, 2017.
- Obr. 35** – Sobotka, městský hřbitov, rodinná hrobka Diviškových, autor Josef Rosulek, druhá polovina 19.století, foto autor, 2017.
- Obr. 36** – Sobotka, městský hřbitov, pomník padlých roku 1866, autor neznámý, 1889, foto autor, 2017.
- Obr. 37** – Sobotka, městský hřbitov, hrob Václava Šolce, autor Karla Vobišová Žáková, 30.léta 20.století, foto autor, 2017.
- Obr. 38** – Sobotka, městský hřbitov, hrobka Josefa Macouna, autor neznámý, 1897, foto autor, 2017.
- Obr. 39** – Sobotka, městský hřbitov, rodinná hrobka Tchámových, autor J. L. Urban, 1915-1938, foto autor, 2017.
- Obr. 40** – Sobotka, městský hřbitov, náhrobek Františky Chámové, autor neznámý, 1871, foto autor, 2017.
- Obr. 41** – Sobotka, městský hřbitov, rodinná hrobka Burešových, autor Antonín Lukeš, konec 19.století, foto autor, 2017.

- Obr. 42** – Sobotka, městský hřbitov, rodinná hrobka Balákových, autor Václav Hlavatý, 1926, foto autor, 2017.
- Obr. 43** – Sobotka, městský hřbitov, rodinná hrobka Bazlerových, autor Prskavec Holan, 1915, foto autor, 2017.
- Obr. 44** – Sobotka, městský hřbitov, náhrobní deska Františka Ryby, autor neznámý, 1894, foto autor, 2017.
- Obr. 45** – Sobotka, městský hřbitov, náhrobní deska Marie Menclové, autor neznámý, 1882, foto autor, 2017.
- Obr. 46** – Sobotka, městský hřbitov, náhrobní deska Viléma Nováka, autor neznámý, 1893, foto autor, 2017.
- Obr. 47** – Kopidlno, městský hřbitov, náhrobek rodiny Ehmigových, autor Antonín Sucharda, 1868, foto autor, 2017.
- Obr. 48** – Kopidlno, městský hřbitov, náhrobek František Hilmara, autor neznámý, 1881, foto autor, 2017.
- Obr. 49** – Kopidlno, městský hřbitov, hrobka rodiny Šubrtových, autor neznámý, druhá polovina 19.století, foto autor, 2017.
- Obr. 50** – Kopidlno, městský hřbitov, hrobka Jaroslava Deyla, autor neznámý, 1910, foto autor, 2017.
- Obr. 51** – Kopidlno, městský hřbitov, náhrobek Ferdinanda Dvořáčka, autor F. Wurzel, 1876, foto autor, 2017.
- Obr. 52** – Kopidlno, městský hřbitov, náhrobek Josefa Šimůnka, autor neznámý, 1917, foto autor, 2017.
- Obr. 53** – Kopidlno, městský hřbitov, hrobka rodiny Novákových, autor neznámý, 60.léta 19.století, 2017.
- Obr. 54** – Kopidlno, městský hřbitov, náhrobek Anny Zachové, autor neznámý, 1917, foto autor, 2017.
- Obr. 55** – Drahoraz, obecní hřbitov, rodinná hrobka Smolíkových, autor Josef Stuchlík, konec 19.století, foto autor, 2017.

- Obr. 56** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, rodinná hrobka Karla Březiny, autor neznámý, 1907, foto autor, 2017.
- Obr. 57** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, rodinná hrobka Munzarových, autor neznámý, 1890, foto autor, 2017.
- Obr. 58** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, rodinná hrobka Březinových, autor neznámý, 1885, foto autor, 2017.
- Obr. 59** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, náhrobek Lidušky Mistrové, autor Josef Kyselo, 1915, foto autor, 2017.
- Obr. 60** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, rodinná hrobka Sehnalových, autor neznámý, 1916, foto autor, 2017.
- Obr. 61** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, náhrobek Jana Kulhánka, autor Alois Khun, 1911, foto autor, 2017.
- Obr. 62** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, náhrobek rodiny Čerovských, autor Antonín Lukeš, 1906, foto autor, 2017.
- Obr. 63** – Lázně Bělohrad, městský hřbitov, náhrobek Josefa Bílka, autor Tauchman, 1910, foto autor, 2017.
- Obr. 64** – Libáň, městský hřbitov, rodinná hrobka Zahradkových, autor neznámý, 1915, foto autor, 2017.
- Obr. 65** – Libáň, městský hřbitov, rodinná hrobka Kynčlových, autor neznámý, 1905, foto autor, 2017.
- Obr. 66** – Libáň, městský hřbitov, náhrobek Miloslava Picka, autor Zdeněk Vondráček, 1900-1910, foto autor, 2017.
- Obr. 67** – Libáň, městský hřbitov, rodinná hrobka Kroupových a Pažoutových, autor neznámý, 1904, foto autor, 2017.
- Obr. 68** – Libáň, městský hřbitov, rodinná hrobka Noskových, autor neznámý, 1920, foto autor, 2017.
- Obr. 69** – Libáň, městský hřbitov, náhrobek Václava Mlezivy, autor neznámý, 1920-1930, foto autor, 2017.

Obr. 70 – Libáň, městský hřbitov, náhrobek Václava Řidkého, autor Prskavec Holan, 1913, foto autor, 2017.

Obr. 71 – Zliv, obecní hřbitov, náhrobek rodiny Sekyrových, autor Zdeněk Vondráček, 1907, foto autor, 2017.

Obr. 72 – Zliv, obecní hřbitov, náhrobek Václava Volprechta, autor J. Stuchlík, 1909, foto autor, 2017.

Obr. 73 – Miletín, městský hřbitov, náhrobek Josefa Erbena, autor neznámý, 1887, foto autor, 2017.

Obr. 74 – Miletín, městský hřbitov, náhrobek Václava Dufka, autor neznámý, 1887, foto autor, 2017.

Obr. 75 – Miletín, městský hřbitov, rodinná hrobka Brožkových, autor neznámý, 1930, foto autor, 2017.

Obr. 76 – Miletín, městský hřbitov, náhrobek rodiny Kopecských, Autor Alois Otruba, první polovina 20.století, foto autor, 2017.

Obr. 77 – Miletín, městský hřbitov, náhrobek Anny Šedivé, autor Zdeněk Vondráček, 1908, foto autor, 2017.

Obr. 78 – Miletín, městský hřbitov, náhrobek Manželů Peterových, autor Josef Jiríček, 1866, foto autor, 2017.

Obr. 79 – Miletín, městský hřbitov, rodinná hrobka Lhotových, autor neznámý, 1890-1900, foto autor, 2017.

Obr. 80 – Miletín, městský hřbitov, rodinná hrobka Samkova, autor Josef Deyl a Vejs, 1930, foto autor, 2017.

Obr. 81 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, rodinná hrobka lékaře Zimmermana, autor A. FOR., 1918, foto autor, 2017.

Obr. 82 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, neznámý náhrobek, autor Jaroslav Jedlička, konec 19.století, foto autor, 2017.

Obr. 83 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, rodinná hrobka Končických a Kazdových, autor Jaroslav Jedlička, 1902, foto autor, 2017.

Obr. 84 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, náhrobek Matěje Hrubeše, autor neznámý, 1900, foto autor, 2017.

Obr. 85 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, náhrobek rodiny Javůrkových, autor Jaroslav Jedlička, počátek 20.století, foto autor, 2017.

Obr. 86 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, rodinná hrobka Pacltových, autor neznámý, 1919, foto autor, 2017.

Obr. 87 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, náhrobek Mařenky Vaničkové, autor neznámý, 1907, foto autor, 2017.

Obr. 88 – Vysoké Veselí, městský hřbitov, náhrobek Čeňka Vidry, autor neznámý, 1878, foto autor, 2017.

Obr. 89 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek Františka Horáčka, autor Jaroslav Jedlička, 1910, foto autor, 2017.

Obr. 90 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek Jana Kohlera, autor neznámý, 1922, foto autor, 2017.

Obr. 91 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek Josefa Čermáka, autor J. Steklík, 1916, foto autor, 2017.

Obr. 92 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek manželů Černých, autor Karel Mauerenmann, 1926, foto autor, 2017.

Obr. 93 – Železnice, městský hřbitov, rodinná hrobka Rejfových, autor J. Jůza, počátek 20.století, foto autor, 2017.

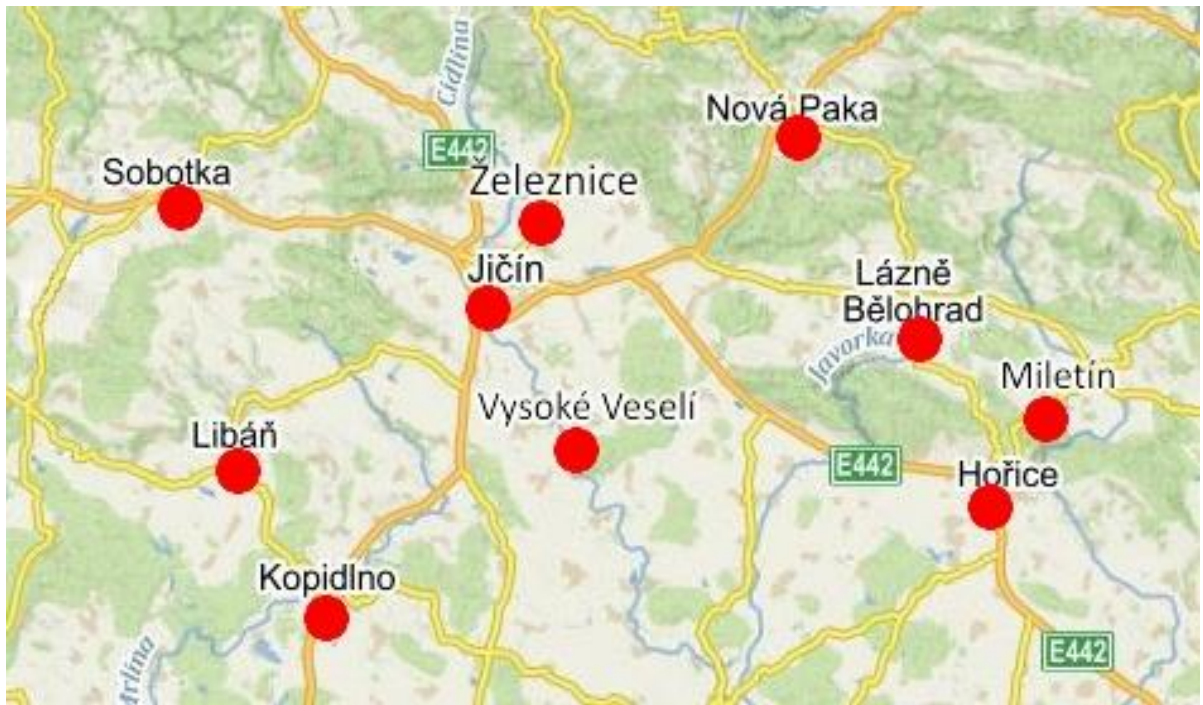
Obr. 94 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek rodiny Ramešových, autor Wasserburger, 1895, foto autor, 2017.

Obr. 95 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek rodiny Pilných, autor Josef Rosulek, konec 19.století, foto autor, 2017.

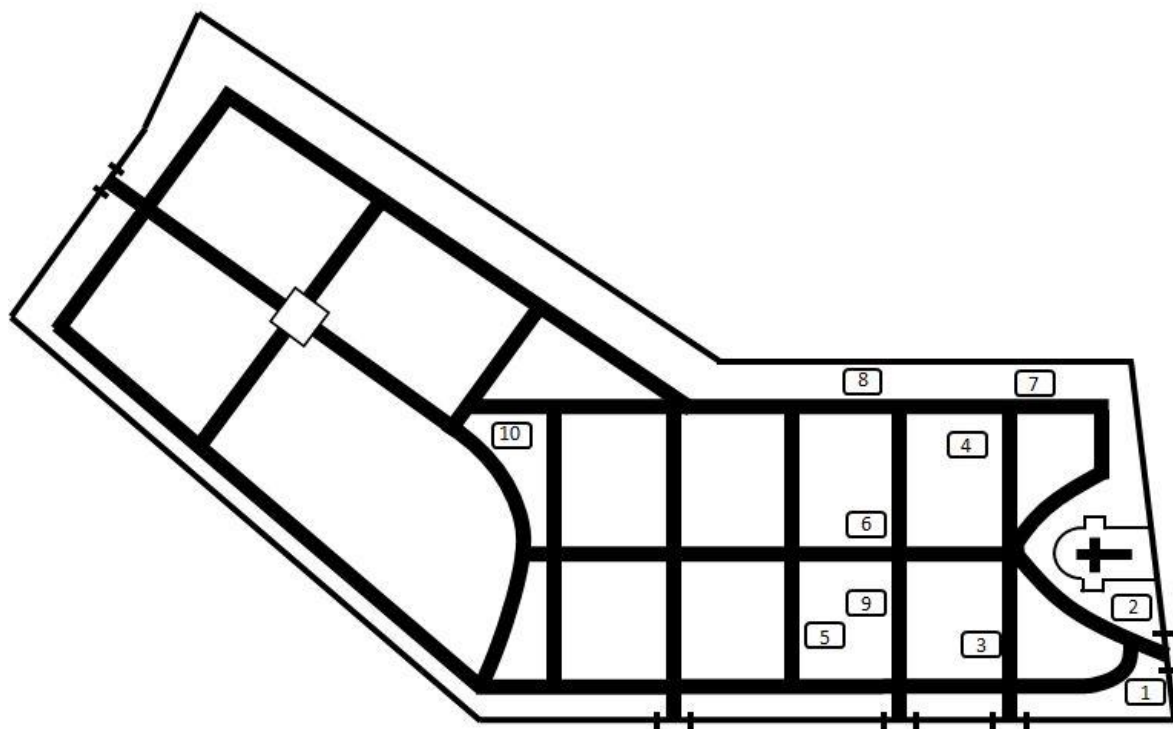
Obr. 96 – Železnice, městský hřbitov, náhrobek Bohumila Malého, autor neznámý, 1930, foto autor, 2017.

MAPY

Mapa A - Okres Jičín s vyznačenými městy

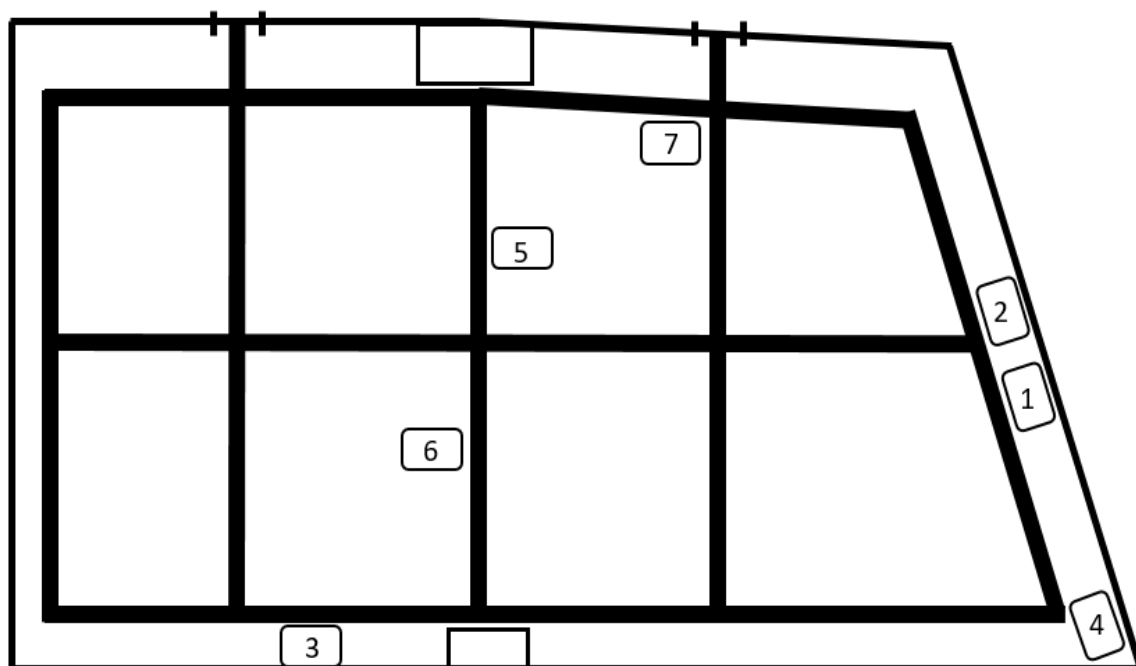
Mapa 1 - Jičín; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel Panny Marie Sedmibolestné

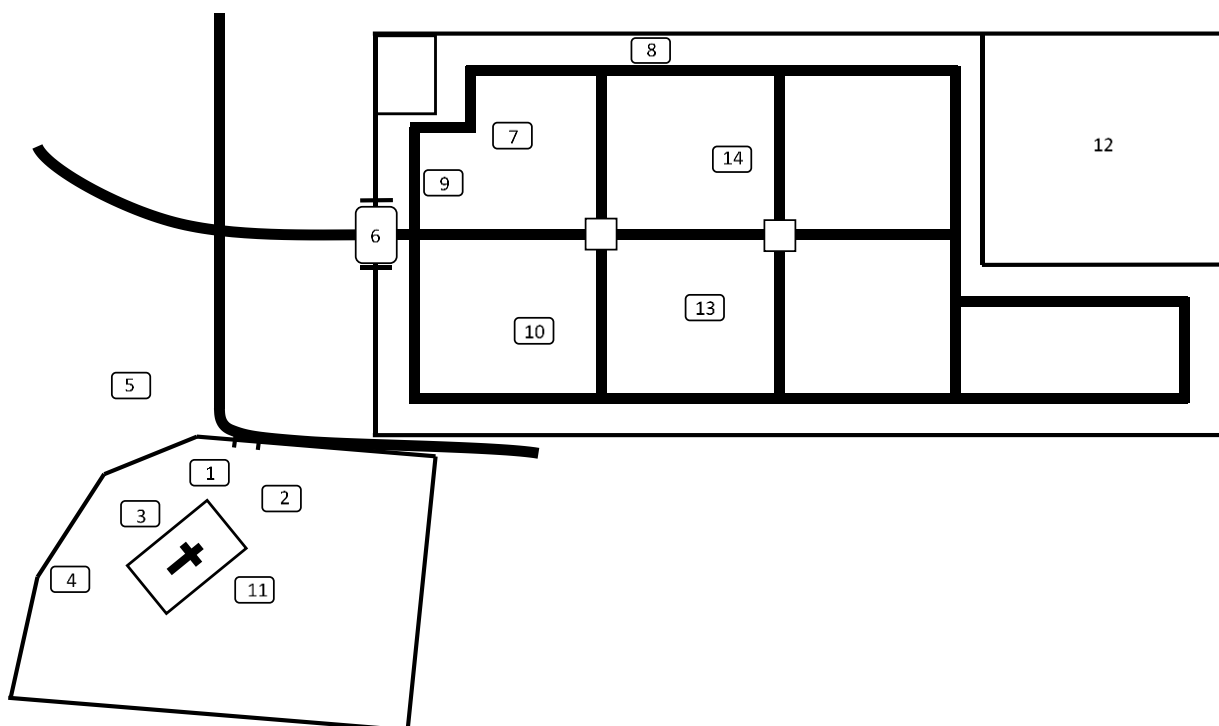
1. Náhrobek Huga Spáleného (vojenský důstojník, Obr.1)
2. Náhrobek Jana Šuberta (Obr.2)
3. Náhrobek Leopolda Podhradeckého (šlechtic ze Stanfenheinu, Obr.3)
4. Náhrobek Augusta Kroužilky (Obr.4)
5. Hrobka manželů Brožkových (Obr.5)
6. Náhrobek Eduarda Čapka (Obr. 6)
7. Sehnalova hrobka (Obr. 7)
8. Loykova hrobka (Obr. 8)
9. Trojdílní náhrobek od Jana Suchardy (Obr. 9-10)
10. Hrobka rodiny Hrubých (Obr.11)

Mapa 2 – Nová Paka; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

1. Rodinná hrobka Suchardových (Obr. 12)
2. Landfeldova hrobka (Obr. 13)
3. Rodinná hrobka Bretových (Obr. 14)
4. Hrobka rodiny Kotikových, Khunových a Jaklových (Obr. 15)
5. Drahokoupilova hrobka (Obr. 16)
6. Náhrobek Václava Vaníčka (vězeň Terezínský, Obr. 17)
7. Hrobka rodiny Vondroušových (Obr. 18)

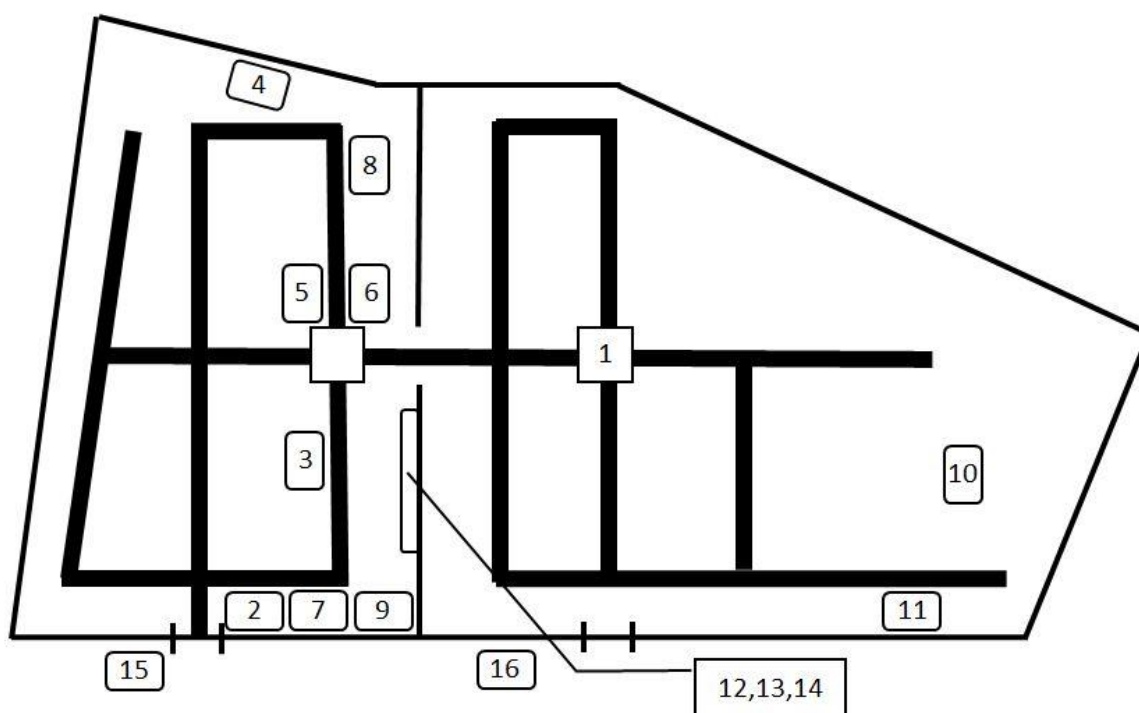
Mapa 3 – Hořice; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel svatého Gotharda

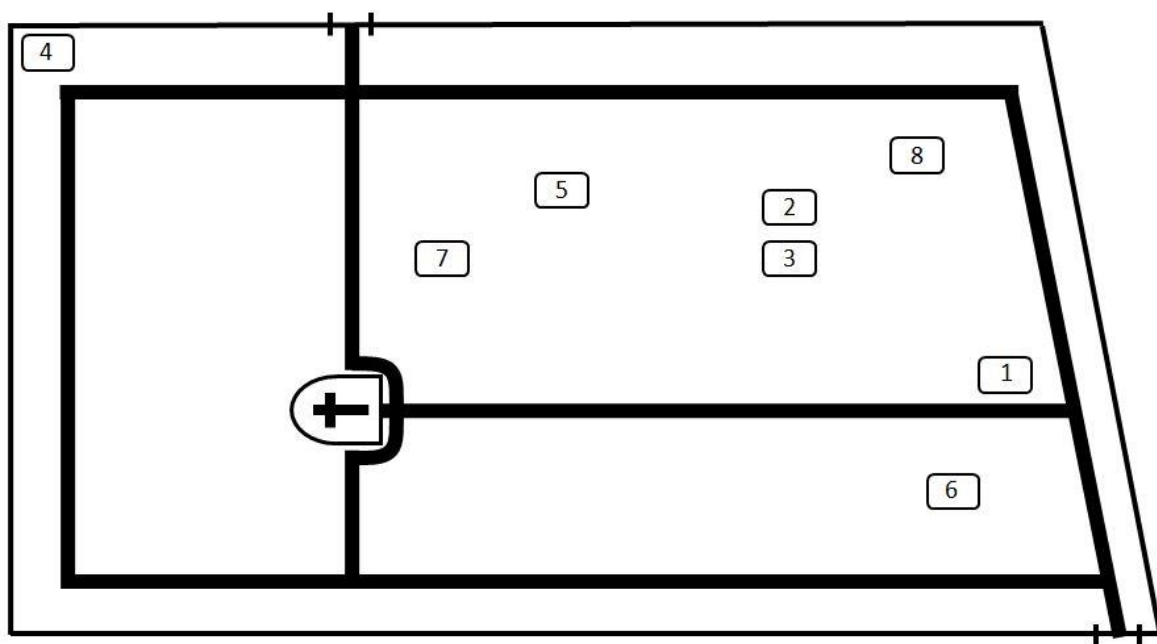
1. Náhrobek Antonína Vondráčka (akademický sochař, Obr. 19)
2. Hrobka rodiny Langerových a Machkových (Obr. 20)
3. Hrobka rodiny Krejcarovských (Obr. 21)
4. Náhrobek od akademického sochaře Nováka (Obr. 22)
5. Pomník Jana Žižky (Obr. 23)
6. Hřbitovní portál (Obr. 24)
7. Náhrobek Františka Vejse (Obr. 26)
8. Hrobka rodiny Šťastných (Obr. 29)
9. Náhrobek rodiny Tauchmanových a Kolářových (Obr. 27)
10. Náhrobek bratrů Tomsů (Obr. 30)
11. Hrob padlých vojáků v bitvě u Sadové roku 1866
12. Židovský hřbitov
13. Rodinná hrobka Polednových (Obr. 25)
14. Rodinná hrobka Polákových (Obr. 28)

Mapa 4 – Sobotka; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

1. Pomník soboteckých rodáků (Obr. 31)
2. Rodinná hrobka Černých (Obr. 32–33)
3. Náhrobky rodiny Diviškových (Obr. 35)
4. Pomník padlých roku 1866 (Obr. 36)
5. Hrob Václava Šolce (básník, Obr. 37)
6. Hrobka Josefa Macouna (lékárník, Obr. 38)
7. Hrobka rodiny Tchámových (majitel koželužny, Obr. 39)
8. Náhrobek Františky Chámové (Obr. 40)
9. Hrobka rodiny Burešových (Obr. 41)
10. Hrobka rodiny Balákových (Obr. 42)
11. Hrobka rodiny Bazlerových (hostinský, Obr. 43)
12. Náhrobní deska Františka Ryby (Obr. 44)
13. Náhrobní deska Marie Menclové (Obr. 45)
14. Náhrobní deska Viléma Nováka (Obr. 46)
15. Pomník obětem 1. světové války
16. Pomník obětem 2. světové války

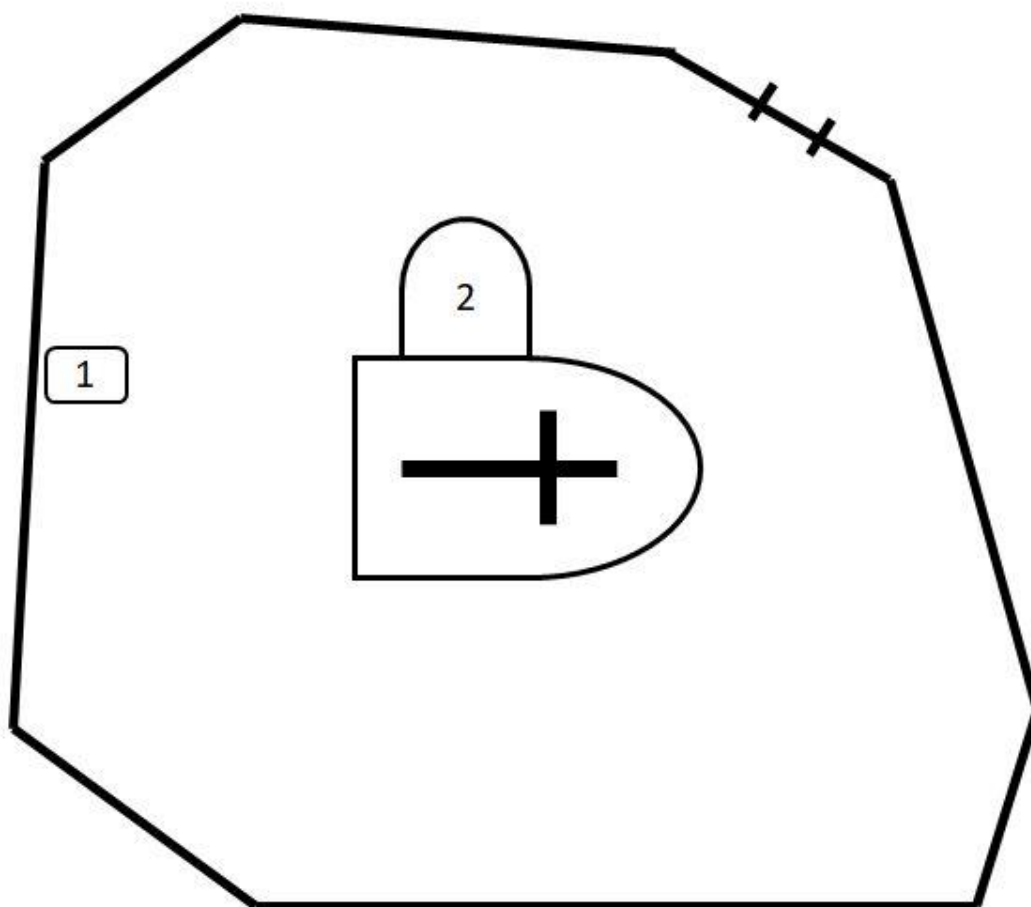
Mapa 5 – Kopidlno; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel svatého Jakuba

1. Socha poutníka od Antonína Suchardy (Obr. 47)
2. Náhrobek Františka Hilmara (hudebník, Obr. 48)
3. Hrobka rodiny Šubrtových (Obr. 49)
4. Hrobka Jaroslava Deyla (praktický lékař, Obr. 50)
5. Náhrobek Ferdinanda Dvořáčka (pošt mistr, Obr. 51)
6. Náhrobek Josefa Šimůnka (voják, Obr. 52)
7. Hrobka rodiny Novákových (Obr. 53)
8. Náhrobek Anny Zachové (Obr. 54)

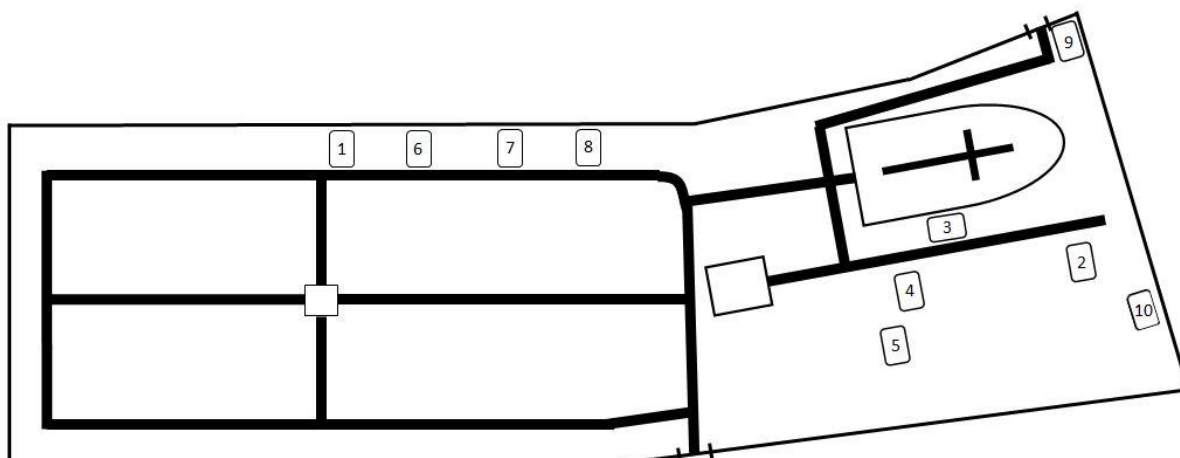
Mapa 6 – Kovidno; Drahoraz; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel svatého Petra a Pavla

1. Hrobka rodiny Smolíkových (Obr. 55)
2. Napodobenina Božího hrobu v Jeruzalémě

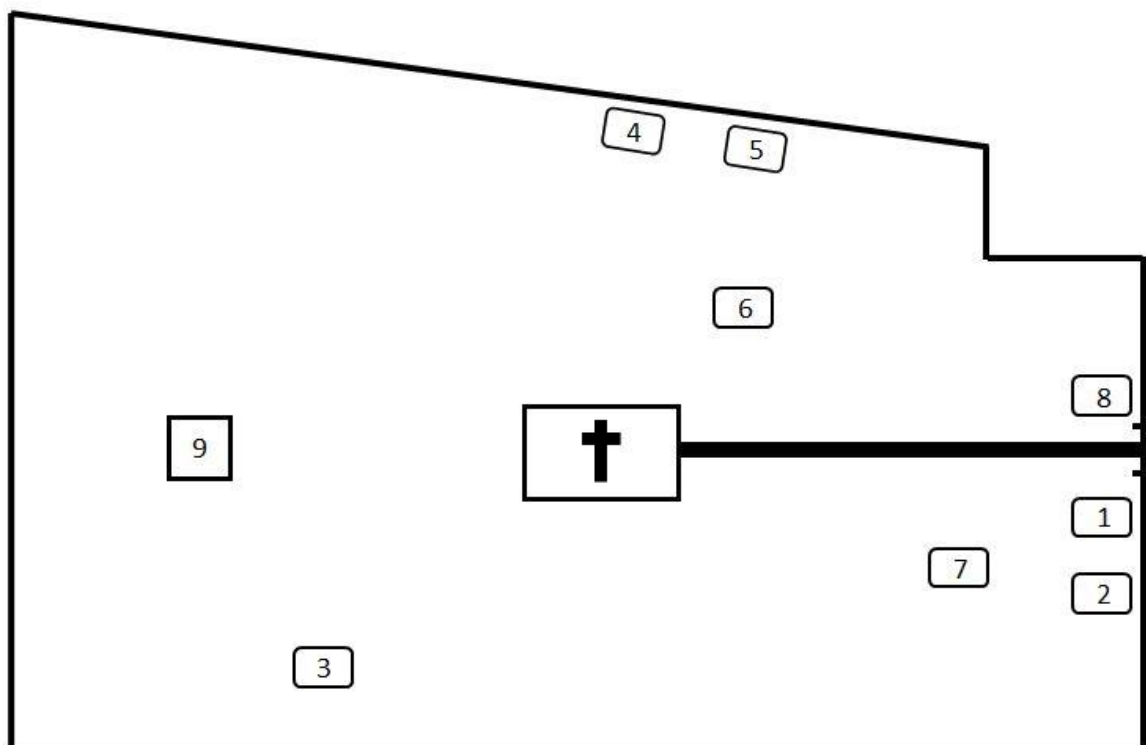
Mapa 7 – Lázně Bělohrad; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel Všetech Svatých

1. Hrobka Karla Březiny (hoteliér, Obr. 56)
2. Hrobka rodiny Munzarových (Obr. 57)
3. Náhrobek rodiny Březinových (Václav Březina – starosta města, Obr. 58)
4. Náhrobek Lidušky Mistrové (Obr. 59)
5. Rodinná hrobka Sehnalových (Obr. 60)
6. Náhrobek Jana Kulhánka (Obr. 61)
7. Náhrobek rodiny Čerovských (Obr. 62)
8. Náhrobek Josefa Bílka (obchodník, Obr. 63)
9. Hrobka majitelů panství z rodu Schaffgotschů, Alchelburgů a Merveldtů
10. Rodiče K. V. Raise (spisovatel)

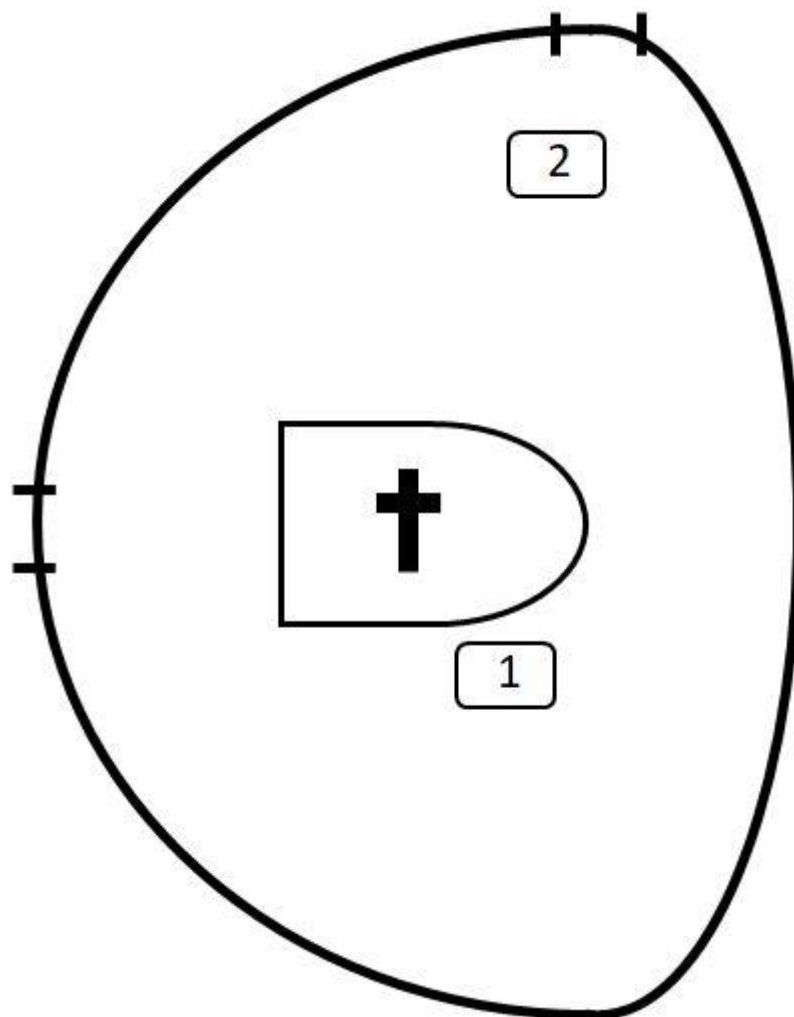
Mapa 8 – Libáň; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel Panny Marie Sedmibolestné

1. Hrobka rodiny Zahradkových (Obr. 64)
2. Rodinná hrobka Kynčlova (Obr. 65)
3. Náhrobek Miloslava Picka (Obr. 66)
4. Rodinná hrobka Kroupových a Pažoutových (Obr. 67)
5. Hrobka rodiny Noskových (Obr. 68)
6. Náhrobek Václava Mlezivy (Obr. 69)
7. Náhrobek Václava Řidkého (Obr. 70)
8. Pomník obětem nacismu zhotoven roku 1947
9. Hřbitovní kaple (1914)

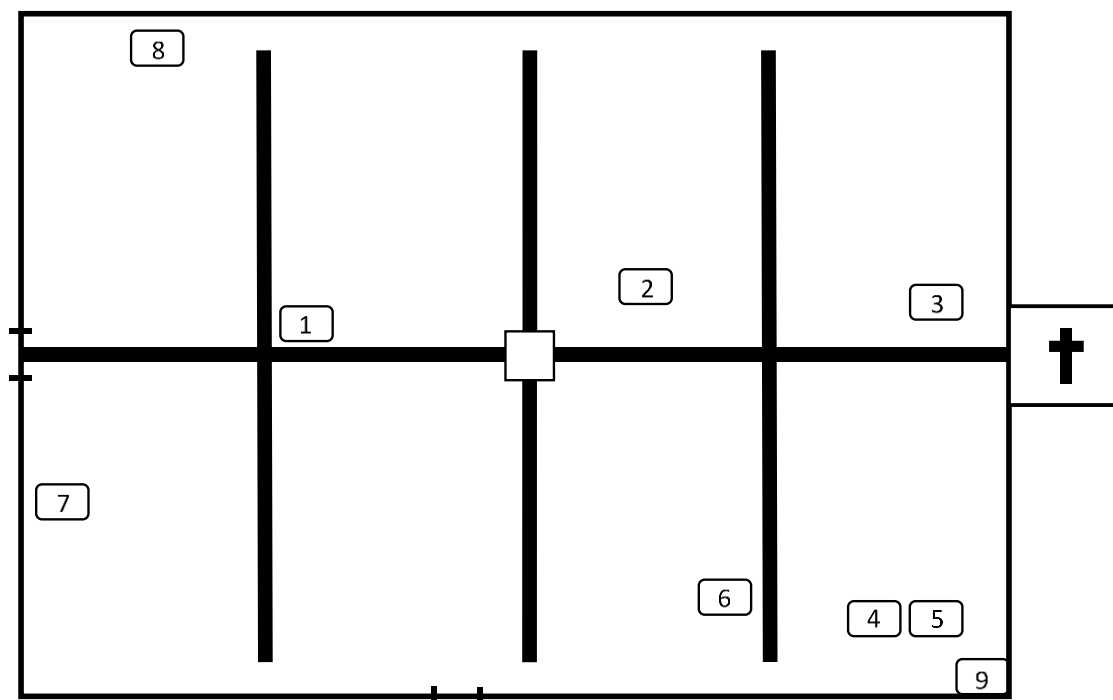
Mapa 9 – Libáň; Zliv; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel nalezení Svatého Kříže

1. Rodinná hrobka Sekyrových (Obr. 71)
2. Náhrobek Václava Volprechta (Obr. 72)

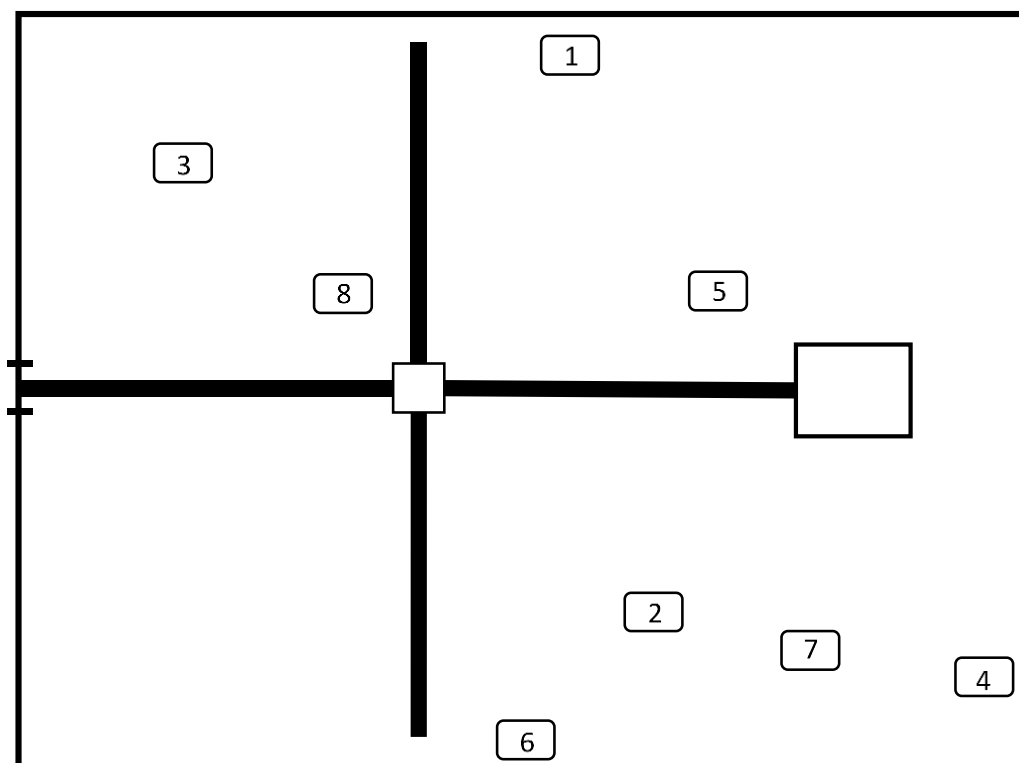
Mapa 10 – Miletín; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

Kostel Zvěstování Panny Marie

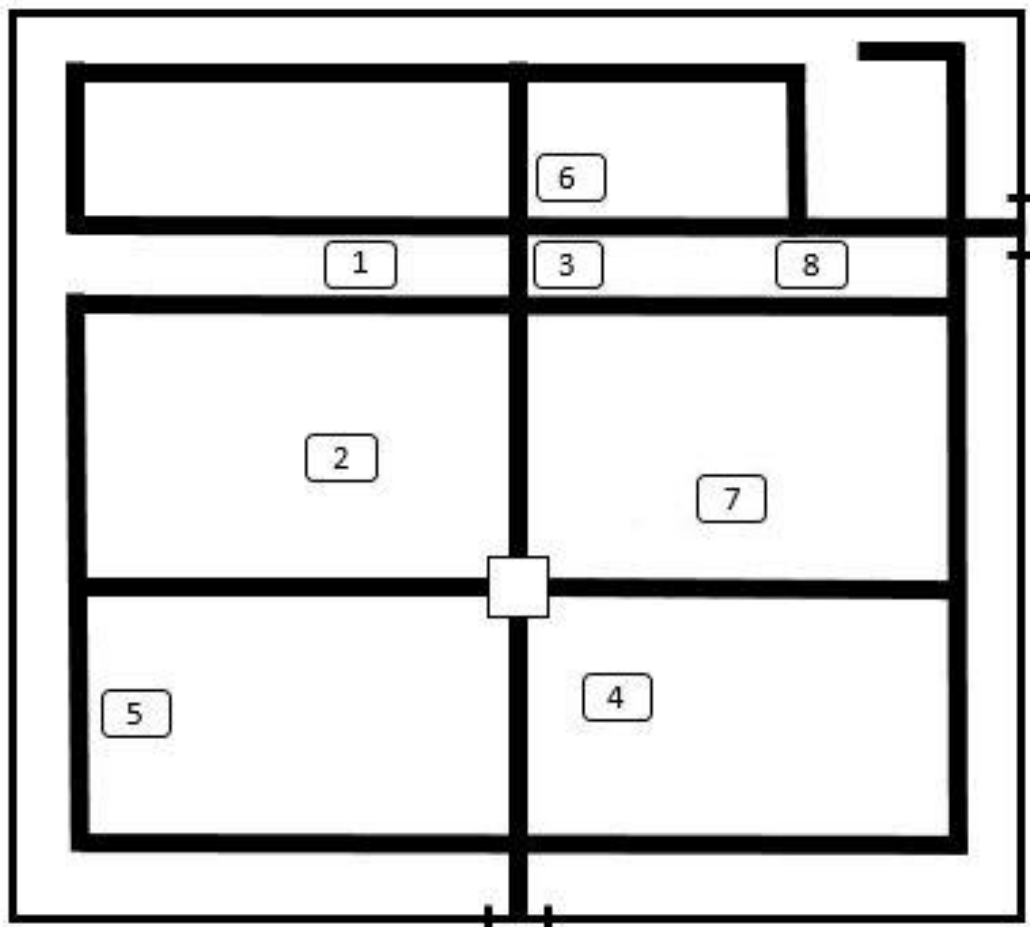
1. Náhrobek Josefa Erbena (strýc K. J. Erbena, Obr. 73)
2. Náhrobek Václava Dufka (Obr. 74)
3. Rodinná hrobka Brožkových (Obr. 75)
4. Rodinná hrobka Kopeckých (Obr. 76)
5. Rodinná hrobka Šedivých (Obr. 77)
6. Náhrobek manželů Peterových (Obr. 78)
7. Rod Lhotův (Jan Nepomuk Lhota – státní úředník, spisovatel, Obr. 79)
8. Samkova hrobka (Obr. 80)
9. Pomník padlým z roku 1866

Mapa 11 – Vysoké Veselí; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

1. Hrobka lékaře O. Zimmermanga (Obr. 81)
2. Náhrobek od J. Jedličky (Obr. 82)
3. Rodinná hrobka Končických (Obr. 83)
4. Náhrobek Matěje Hrubeše (Knížecí kovář, Obr. 84)
5. Rodinná hrobka Javůrkových (Obr. 85)
6. Rodinná hrobka Pacltových (Obr. 86)
7. Náhrobek Mařenky Vaníčkové (Obr. 87)
8. Náhrobek Čenka Vidry (městský obchodník, Obr. 88)

Mapa 12 – Železnice; plán hřbitova s umístěním vybraných sepulkrálních památek

1. Náhrobek Františka Horáčka (vojenský farář, Obr. 89)
2. Náhrobek Jana Kohlera (Obr. 90)
3. Náhrobek Josefa Čermáka (Obr. 91)
4. Náhrobek Marie a Věnceslava Černých (Akademický malíř, Obr. 92)
5. Rodinná hrobka Rejfových (Obr. 93)
6. Rodinná hrobka Ramešových (Obr. 94)
7. Rodinná hrobka Pilných (Obr. 95)
8. Náhrobek Bohumila Malého (Bývalý starosta města, Obr. 96)

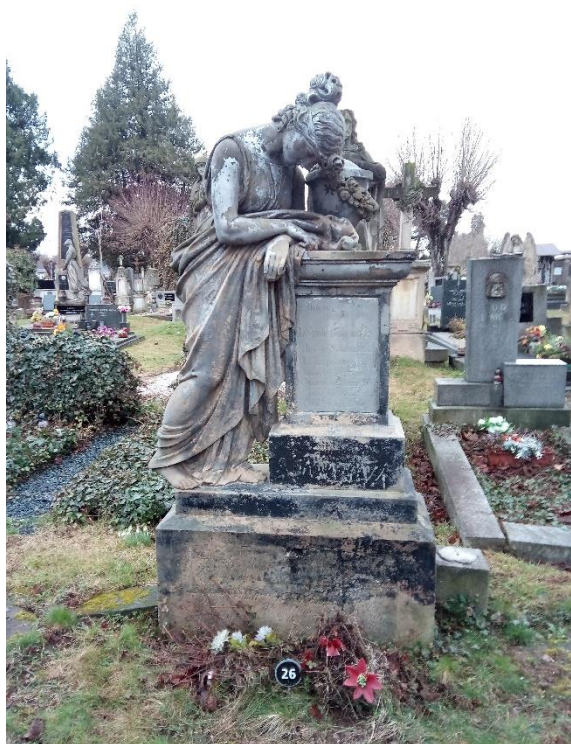
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

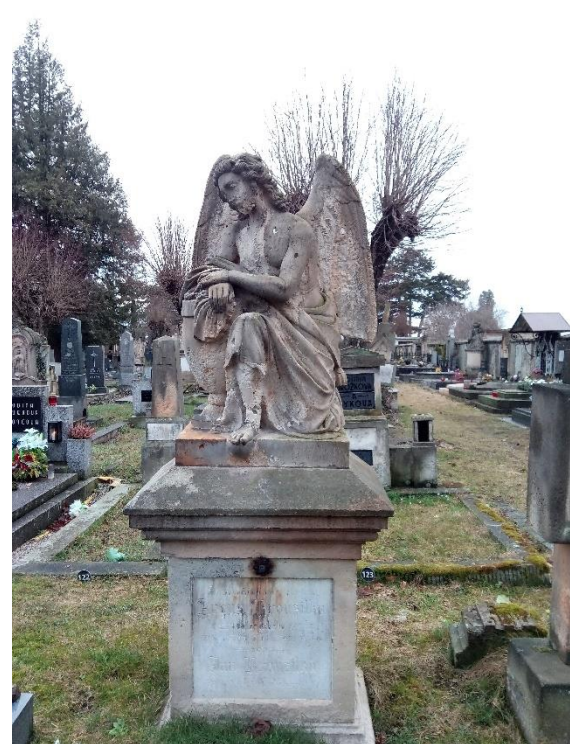
Obr. 1

Obr. 2

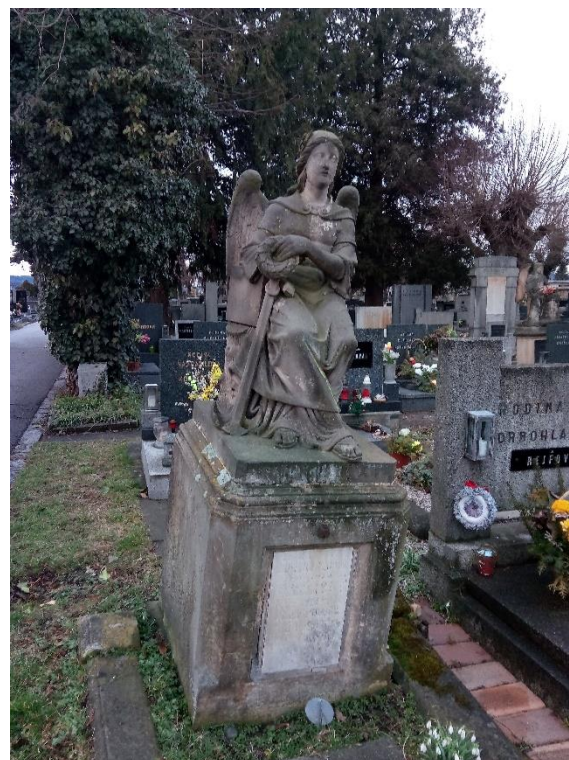
Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

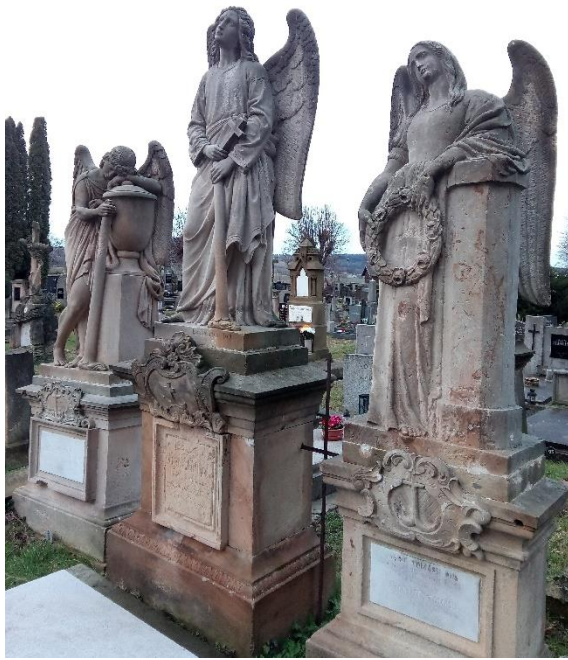
Obr. 6

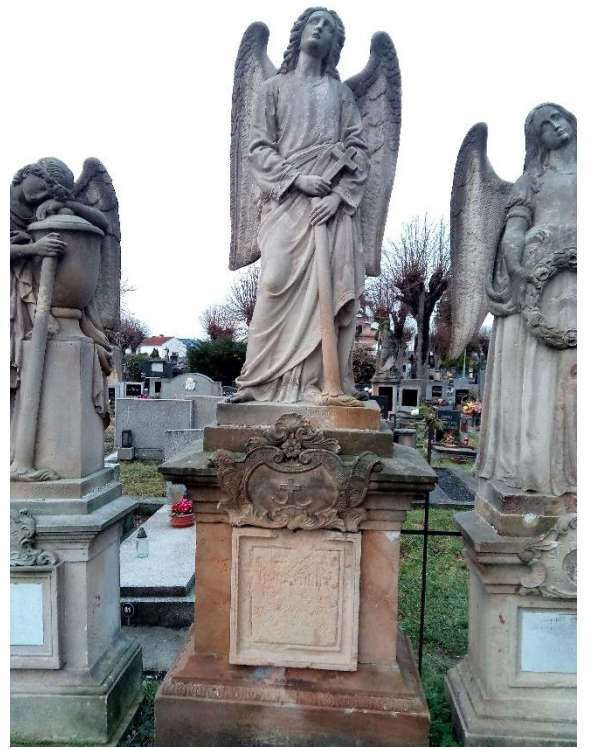
Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

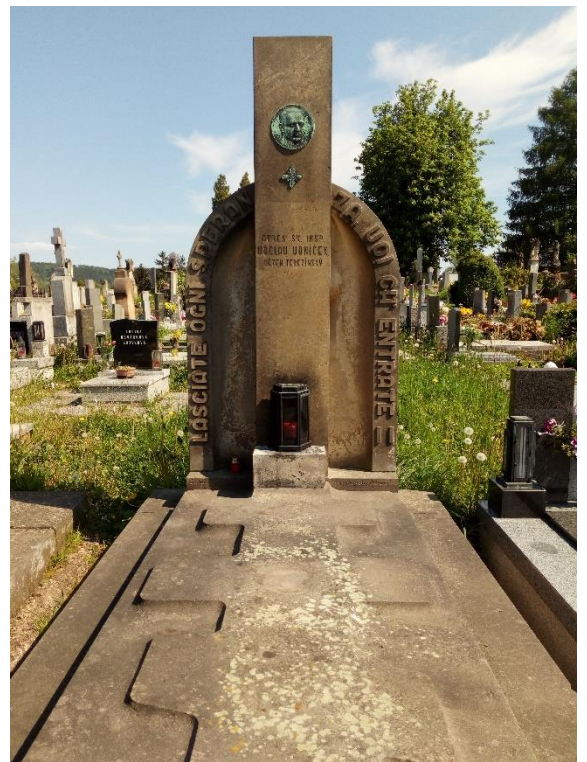
Obr. 14

Obr. 15

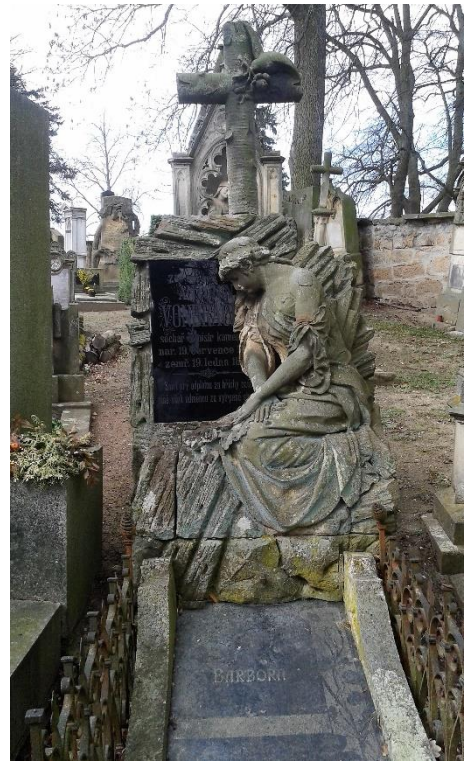
Obr. 16

Obr. 17

Obr. 18

Obr. 19

Obr. 20

Obr. 21

Obr. 22

Obr. 23

Obr. 24

Obr. 25

Obr. 26

Obr. 27

Obr. 28

Obr. 29

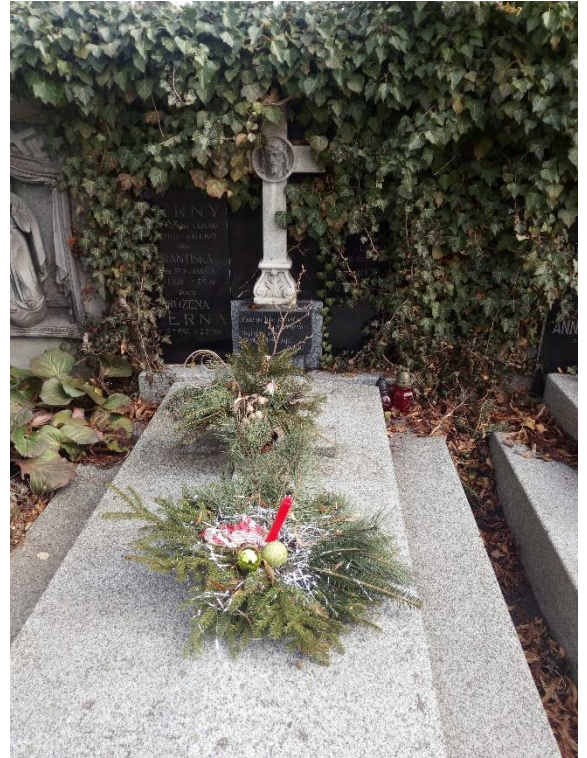
Obr. 30

Obr. 31

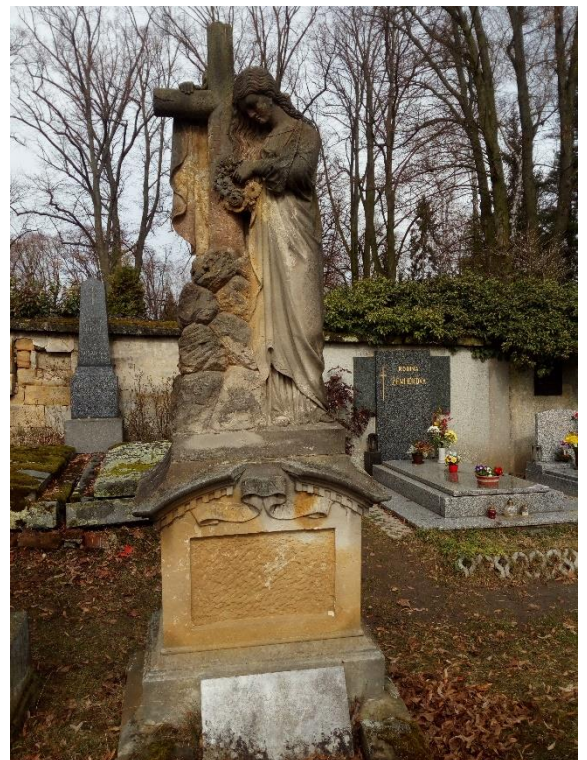
Obr. 32

Obr. 33

Obr. 34

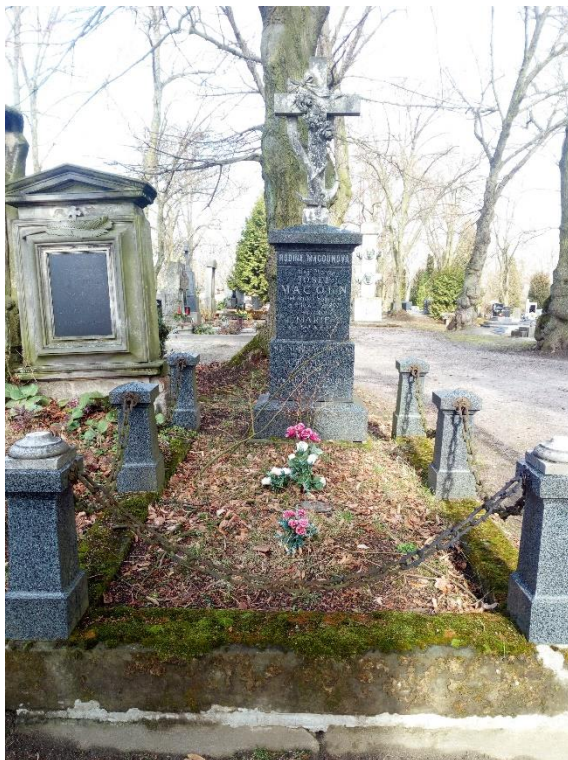
Obr. 35

Obr. 36

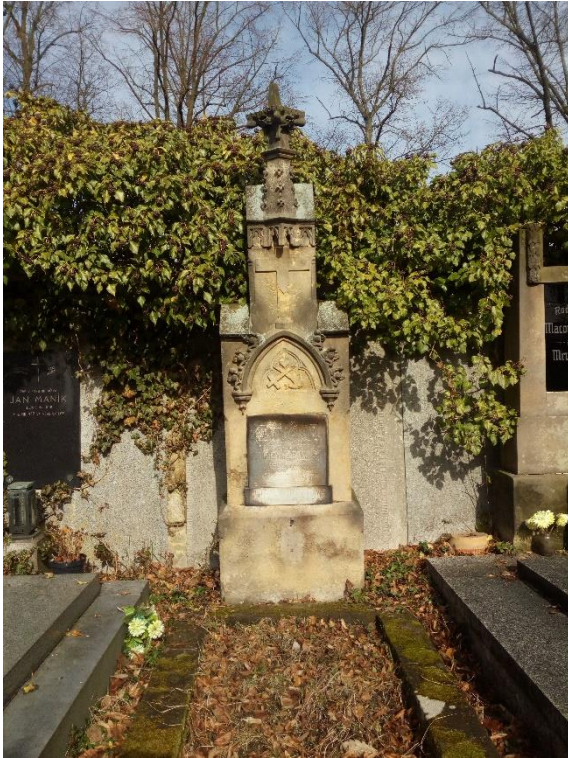
Obr. 37

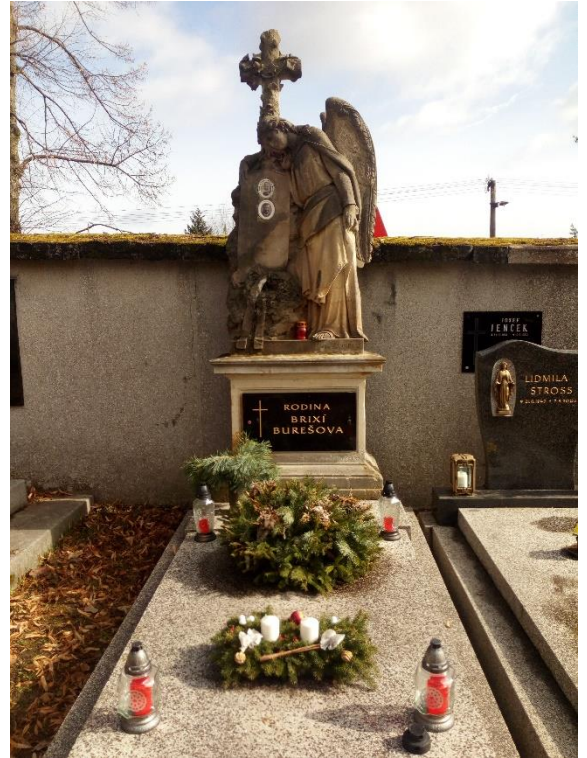
Obr. 38

Obr. 39

Obr. 40

Obr. 41

Obr. 42

Obr. 43

Obr. 44

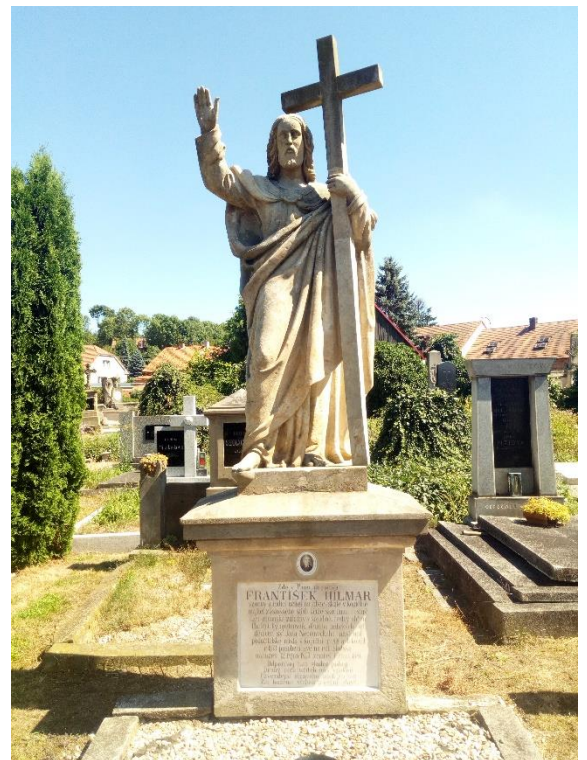
Obr. 45

Obr. 46

Obr. 47

Obr. 48

Obr. 49

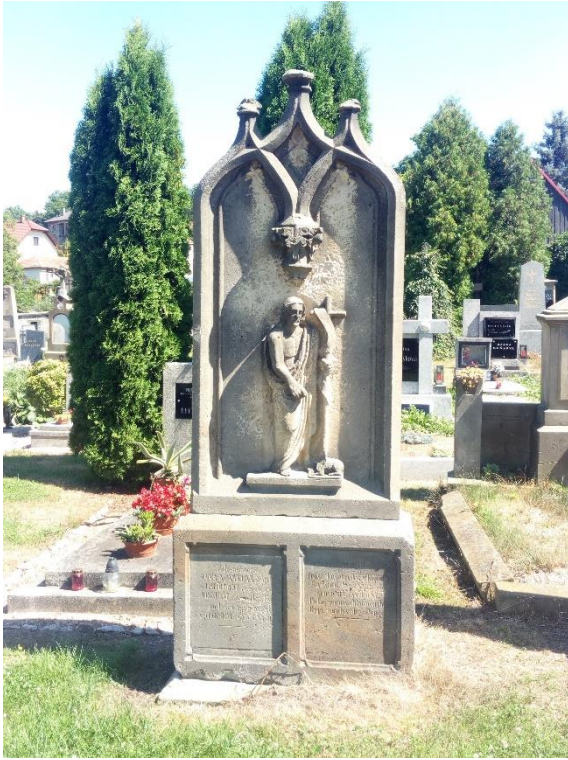
Obr. 50

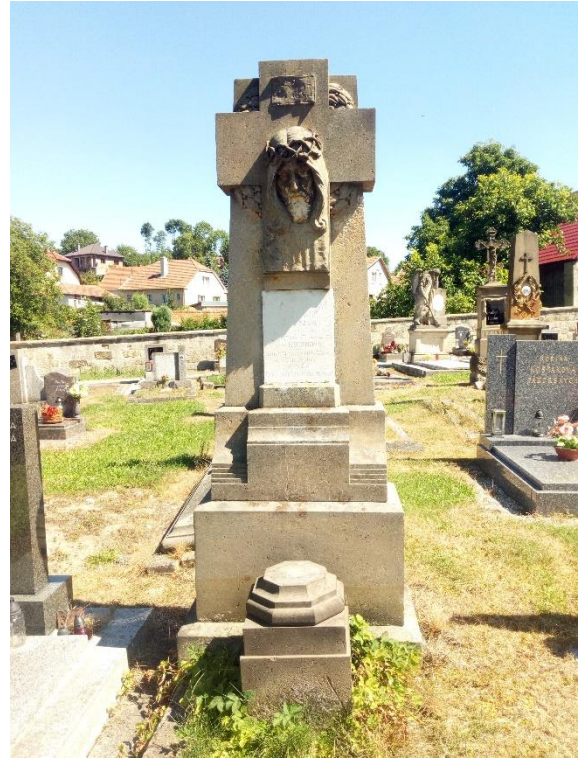
Obr. 51

Obr. 52

Obr. 53

Obr. 54

Obr. 55

Obr. 56

Obr. 57

Obr. 58

Obr. 59

Obr. 60

Obr. 61

Obr. 62

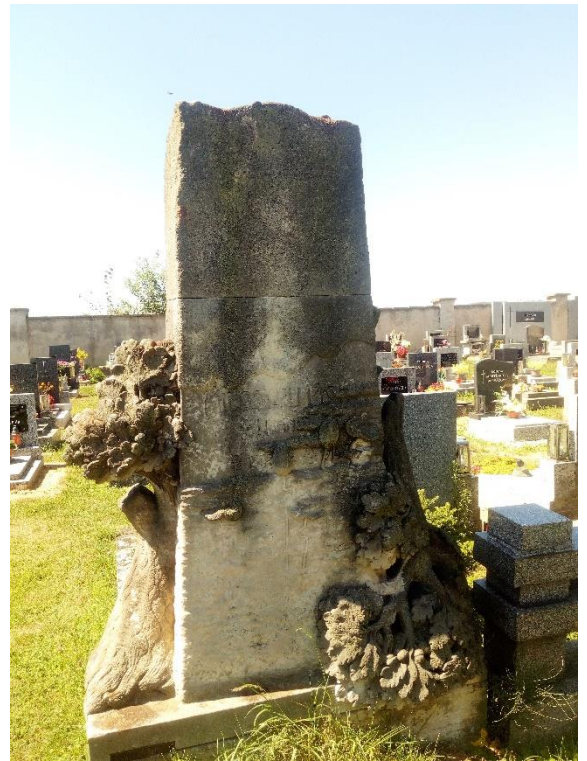
Obr. 63

Obr. 64

Obr. 65

Obr. 66

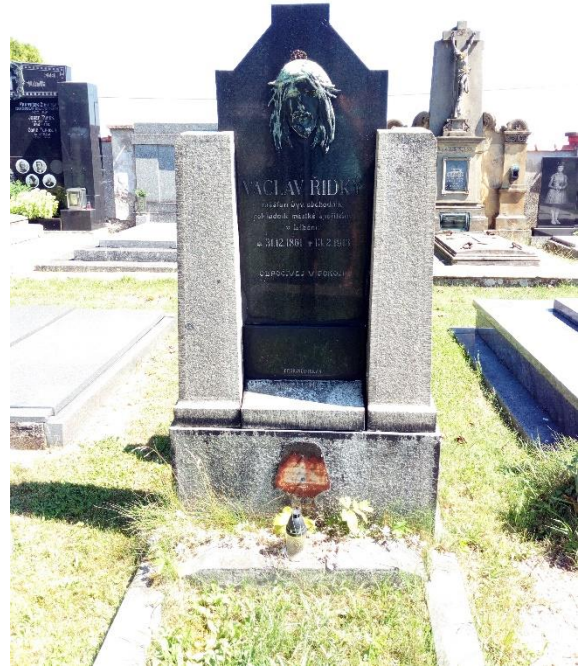
Obr. 67

Obr. 68

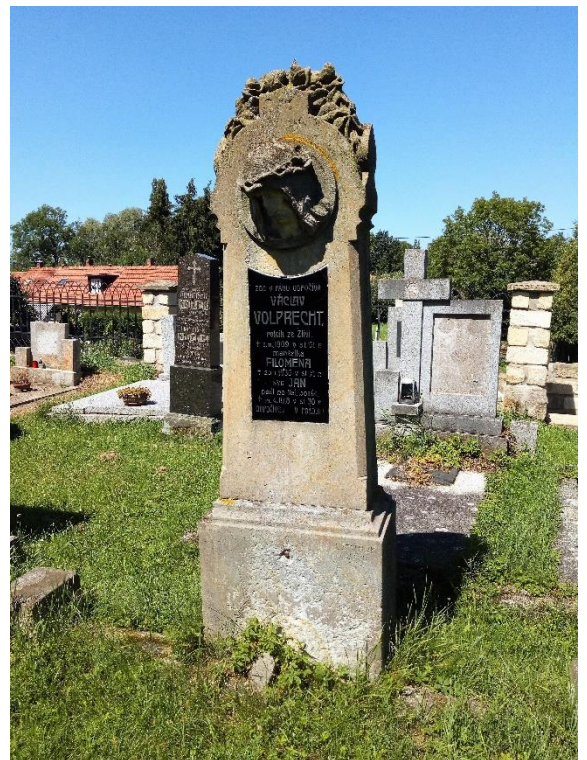
Obr. 69

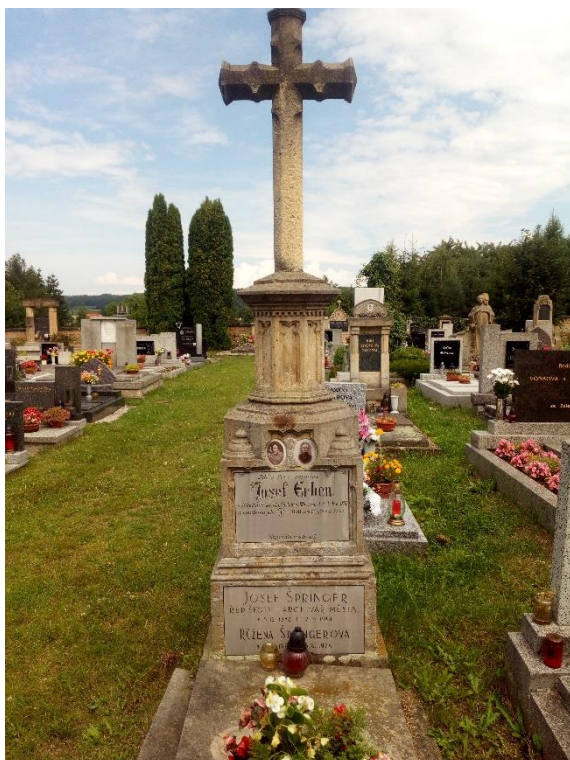
Obr. 70

Obr. 71

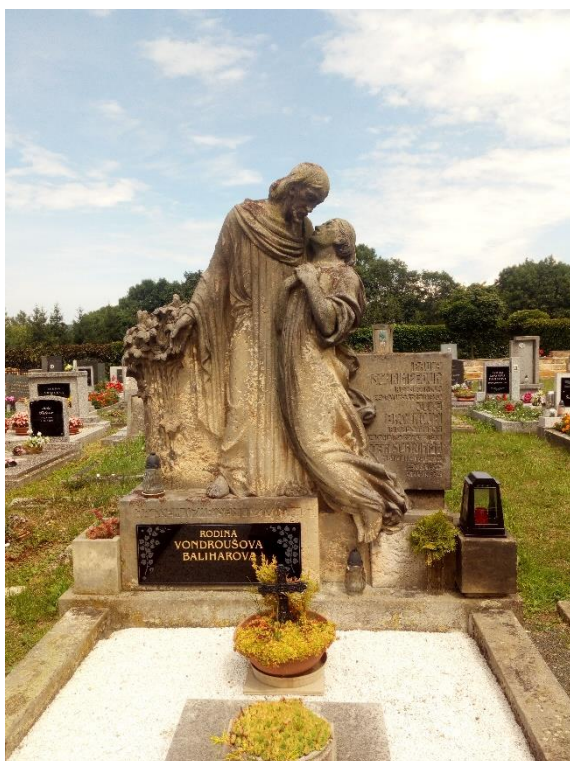
Obr. 72

Obr. 73

Obr. 74

Obr. 75

Obr. 76

Obr. 77

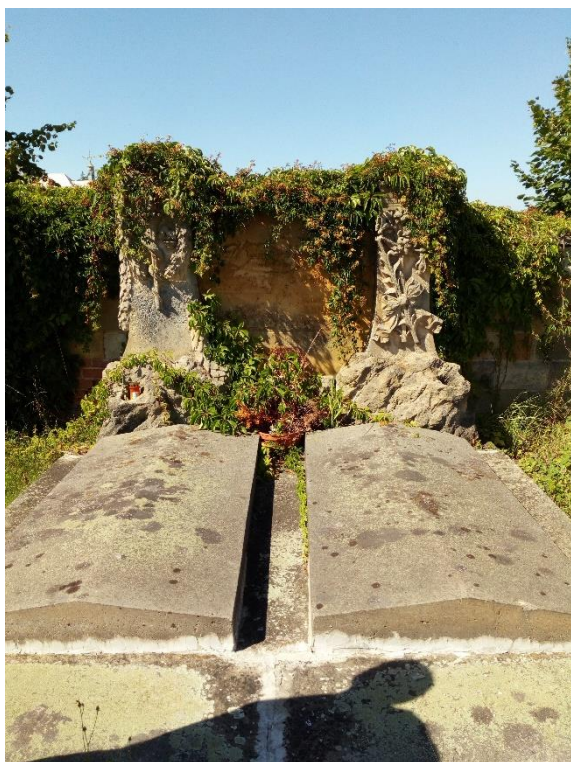
Obr. 78

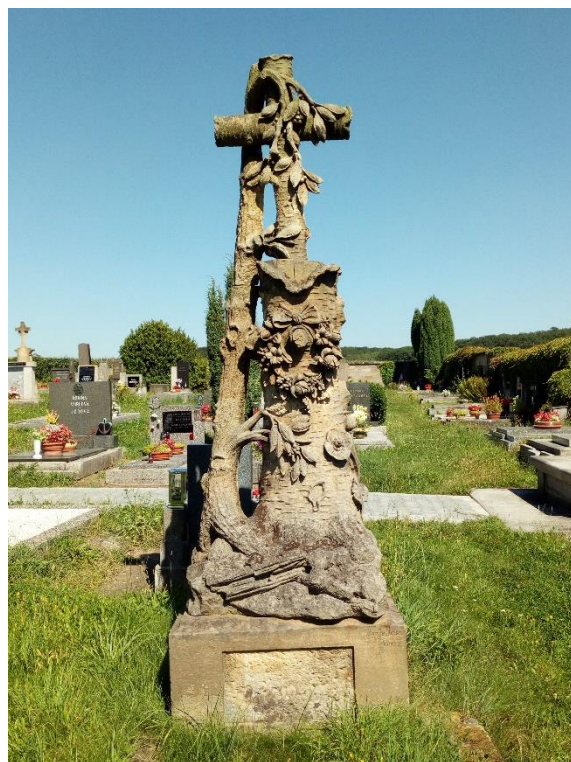
Obr. 79

Obr. 80

Obr. 81

Obr. 82

Obr. 83

Obr. 84

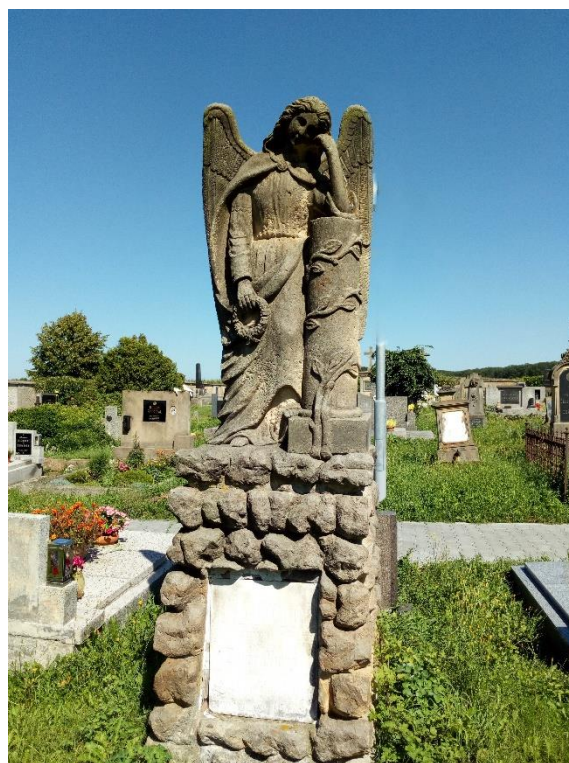
Obr. 85

Obr. 86

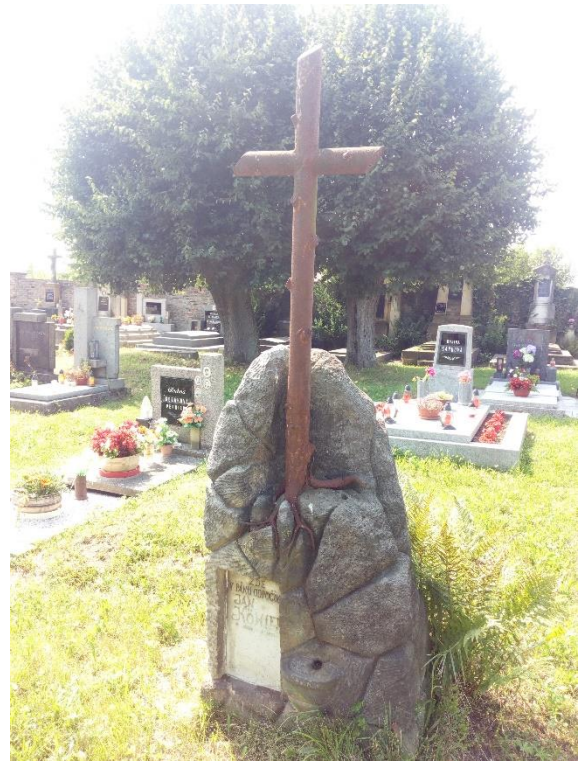
Obr. 87

Obr. 88

Obr. 89

Obr. 90

Obr. 91

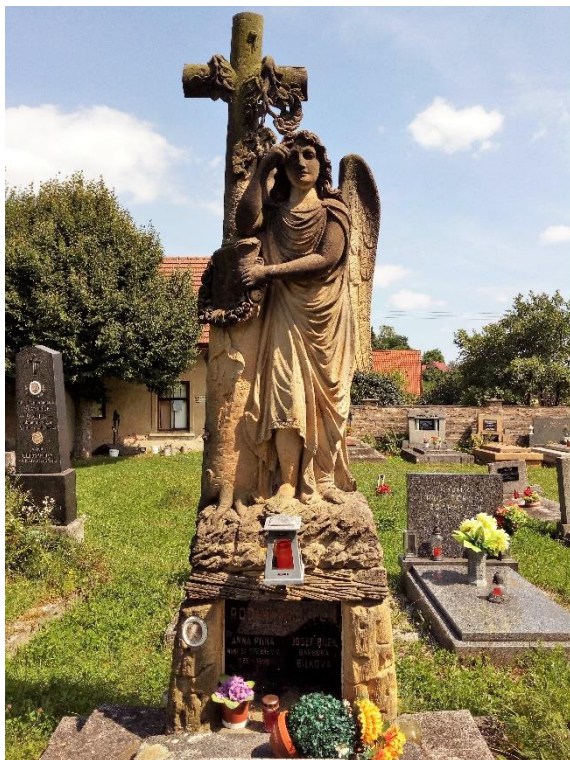
Obr. 92

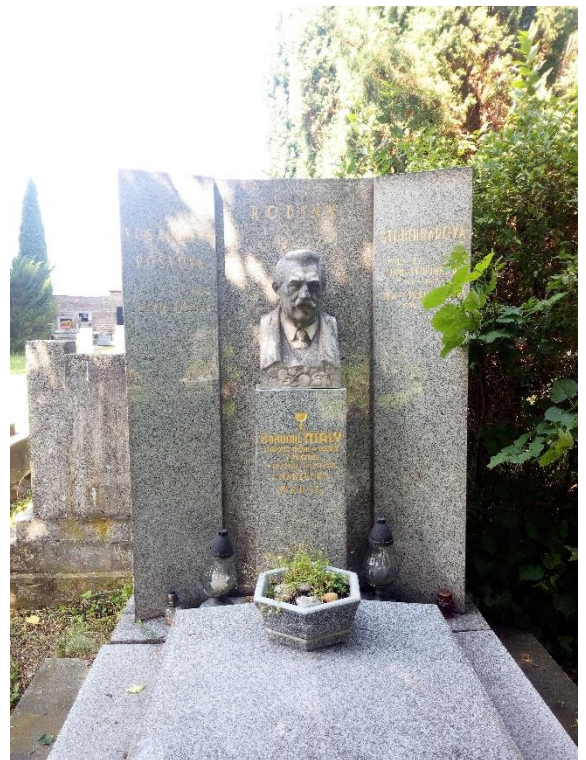
Obr. 93

Obr. 94

Obr. 95

Obr. 96